КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ВІСНИК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

ВИПУСК № 2 (34)
спецвипуск до
Всеукраїнського фестивалю науки
«Наукові виміри освітнього середовища сучасних коледжів»

Вінниця – 2020

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
ВИПУСК № 2 (34)
Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія ВЦ № 1065-423-ПР від 24 грудня 2019 року
Журнал
(науково-виробничий, навчальний, довідковий)

Журнал *присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.*

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік
Мова видання: українська, російська, англійська, німецька

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Challenges in Education
- Відомі імена року

Номер затверджено на засіданні науково-методичної ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 4 від 18 травня 2020 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор**: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор**: к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Заболотний В.Ф., д.філ.н. Войцехівська Н.К., д.філ.н., проф. Слободинська Т.С., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В., к.мист-ства Іскра С.І., к.пед.н. Головська І.В., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Луцинкевич Л.А., Царик А.П.

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу/[ред.кол.: Войцехівський К.Ф. (*гол.ред*) та інші]. – Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2020. – Випуск 2(34). – 148с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2020

З М І С Т

С Л О В О Р Е Д А К Т О Р А

МАРЦЕНЮК О.Г., РУДА Т.В.

Видавнича діяльність Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» 5

П Е Д А Г О Г І К А О С О Б И С Т О С Т І У В И М І Р А Х П Е Д А Г О Г І Ч Н О Ї М А Й С Т Е Р Н О С Т І

БАРЩЕВСЬКА І.В

Особливості діагностики та педагогічного супроводу дітей із синдромом Аспергера....11

УКРАЇНЕЦЬ І. М.

Гурткова робота як складова частина науково-дослідницької роботи студентів 13

НЕНЧИНСЬКА Л.В., ТУРЛЮК С.В.

А на вечорницях дівки-чарівниці. Потоковий виховний захід «Андріївські вечорниці на сучасний лад» 16

МАЗУР Т.А.

Виховна година на тему: «Традиції чаювання в різних країнах світу».....22

ОМЕЛЯНЧИК Т.Г., НЕНЧИНСЬКА Л.В.,

Художнє розв’язання Остапом Вишнею одвічних проблем людини та природи, людини та пам’яті, людини та вічності буття, людини та землі, на якій вона живе 29

РОМАНУХА Ю.В

Калейдоскоп виховної роботи 34

О С В І Т Н І І Н Н О В А Ц І Ї : П Е Д А Г О Г І К А , П С И Х О Л О Г І Я , М Е Т О Д И К А В И К Л А Д А Н Н Я

БЕРЕЗІЙ ІННА

Сучасний вихователь-методист закладу дошкільної освіти 38

ВЕГЕРУК ІРИНА

Методика формування іншомовної лексичної компетентності учнів 41

ГОРЕЦЬКА ДІАНА, ГРИГОРЯН АЛІНА

Сучасні підходи до формування естетичної компетентності молодших школярів на уроках музичного мистецтва.....46

ЗАТКОВСЬКА МАРІЯ

Проблема організації естетично-творчої діяльності школярів 50

ІЩУК ОКСАНА

Особливості організації діагностики потенційно обдарованих дітей 55

КУПРЯШОВА ТАЇСІЯ

Використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови 60

ЛАУТА ЛЮДМИЛА

Засоби досягнення результативності у навчанні англійській мові 63

ЛЕЛЕКА АНАСТАСІЯ

Використання різних видів наочності в процесі формування мовної компетентності учнів.....67

МАРТИНЮК ОЛЬГА

Діагностика мотиваційного компоненту навчальної діяльності молодших школярів 71

МЕЛЬНИК АНАСТАСІЯ

Розвиток образного мислення школярів засобами музичного мистецтва 76

ПАВЛОВА ОЛЕКСАНДРА

Психолого-педагогічні особливості взаємодії вчителів та батьків з дітьми підліткового віку 81

РИЖУК ГАННА

Формування екологічної свідомості дошкільників засобами природи за В.О. Сухомлинським85

СЛИВА АННА

Використання інформаційно-комунікативних технологій для формування екологічної культури здобувачів дошкільної освіти засобами народної педагогіки 89

КНИШ ОЛЬГА

Диференційований підхід у навчанні 93

ТКАЧУК ВАЛЕРІЯ

Комлекс вправ для формування іншомовної монологічної компетентності учнів 95

ФЕЄР ВІТАЛІЯ

Методика використання інтерактивної дошки «Smart Board» на уроках англійської мови 100

ХОМЕНКО СВІТЛАНА

Формування мовленнєвих компетентностей дітей дошкільного віку в процесі ознайомлення з українськими прислів'ями та приказками 103

МОВА, КУЛЬТУРА ТА ПЕРЕКЛАД У ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

НЕНЧИНСЬКА ТЕТЯНА, ДУДКЕВИЧ ІВАН

Міжмовні омоніми 108

ЗАБЛОЦЬКА АНЖЕЛІКА

Extension in Lexis of Modern English 111

ЗАРІЧАНСЬКА ОЛЬГА, КИРИЛОВСЬКА ЛЄНА

Місце іншомовних запозичень в словниковому складі англійської мови 114

МАРТИНЮК ЮЛІЯ

American English in Belles-Lettres 119

МІХАЙЛОВА ДІМІТРІЙКА, ТРОФІМЧУК ЄЛІЗАВЕТА

Скорочення у сучасних англомовних ЗМІ:особливості їх використання у пресі та труднощі їх перекладу 123

РЕМЕНЯК СОФІЯ, КУЛИК АНЖЕЛІКА

Варваризми в сучасній українській мові 127

БАЛИК ТЕТЯНА

Providing Feedback at the English Lesson 133

ДУБРОВІНА ОЛЬГА

Indian English and the Linguistic Situation in India 136

ФЕЄР ВІТАЛІЯ

English as the Language of International Communication 139

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»

УДК 37.093.2: 37] (477.44 - 25)ВГПК: 002.2

МАРЦЕНЮК О.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент, медіа-редактор Вісника

РУДА Т.В.

методист КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, відповідальний редактор Вісника

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В період стрімкої діджіталізації усіх сфер діяльності людства, друковане слово було і залишається актуальним і невід'ємним джерелом передачі знань, досвіду та особистих думок. Участь у Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції у м. Одеса, організованою Державною науковою установою «Книжкова палата України ім. Івана Федорова» та Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова, надихнула нас на дослідження, пов'язані з видавничою діяльністю училищ, коледжів та технікумів на теренах України [1]. Як свідчать матеріали цієї та подібних конференцій і науково-методичних семінарів, на перше місце виступає видавнича справа інститутів та університетів, а видавнича діяльність коледжів залишається поза увагою наукової спільноти. Ми погоджуємось з думкою авторки наукової статті «Передумови ефективної діяльності видавництва вищих навчальних закладів» Давидовою Л.В., що «важливим компонентом амбіцій університету є вихід його інтелектуального продукту в національний і світовий простір … залежно від нормативних позицій, цільових імперативів і внутрішніх можливостей видавництво здатне ефективно діяти як самостійний гравець глобалізованого науково-освітнього ринку» [1, с. 63]. Продовжуючи, хочемо заначити, що коледжі України накопичили достатній досвід у видавничій справи і використовують можливості власного книговидання як чинник інтелектуального розвитку суспільства і просування іміджу свого закладу, а саме коледжу, технікуму або училища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ідеї сучасного українського коледжу та його місії сформульовані у багатьох дисертаційних дослідженнях та є предметом обговорення численних науково-практичних та науково-методичних конференцій та семінарів. Однак, проблеми організації та діяльності видавництва коледжів України залишились поза увагою суспільства.

На порталі Osvita.ua авторами статті про видавничу діяльність українських учительській товариств висвітлюється історія зародження та розвитку періодичних педагогічних видань з 1881 року на території Галичини. У статті зокрема зазначено, що «вагоме місце у видавничій діяльності ряду учительських товариств зайняв випуск методичних посібників для вчителів, пропагандистської літератури для різних верств населення, підручників українською мовою, науково-популярних книжок для дітей та іншої літеру тари. Разом з тим, не все заплановане вдалося здійснити. Брак коштів та байдужість з боку української громадськості, відсутність підтримки від державних органів негативно впливали на видання та розповсюдження книг, тому чимало задумів не було реалізовано до кінця. Однак, незважаючи на це, українські вчительські товариства зробили вагомий внесок у справу видання педагогічної та науково-популярної літератури свого часу,

сприяючи розвитку національного шкільництва» [4]. Отже, враховуючи той факт, що перші педагогічні інститути та університети утворились на базі педагогічних шкіл та училищ, саме сучасні педагогічні коледжі стояли у витоків видавничої діяльності, а періодичні видання того періоду виконували місію згуртування педагогів та їхнього натхнення.

Мета та завдання статті. У даній статті ми хочемо детально проаналізувати стан та перспективи видавничої справи комунальних закладів вищої освіти – коледжів, на прикладі Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу. Основним заданням даної статті є привернення уваги, розмежування та виділення особливостей видавничої справи коледжів та університетів як рівноправних учасників системи вищої освіти України С.

Виклад основного матеріалу. Проблема відсутності інтересу до видавничої діяльності коледжів України, ймовірно, пов'язана з нерівноправним ставленням до коледжів загалом у порівнянні з університетською освітою.

Прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» відповідно до прикінцевих положень ставить коледжі у нерівні умови порівняно з університетами, зокрема в частині необхідності обґрунтування відповідності визначеному у даному законі типу навчальних закладів – коледж [2].

На сучасному етапі розвитку такого типу навчального закладу як коледж в Україні накопичений чималий досвід, ми не можемо проводити паралель між колишніми училищами або технікумами, оскільки коледжі це вищий тип навчального закладу ніж училища. Педагогічні училища з часів заснування (початок 20-го століття), наприклад Немирівське педагогічне училище (1931р.заснування, зараз Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж) мали саме суто практичну спрямованість, велика роль приділялась практичній підготовці майбутніх вчителів початкової школи та вихователів дошкільних закладів. Не секрет, що фахівець, який закінчив педагогічне училище перш, ніж завершити навчання в інституті або університеті, мав кращу практичну підготовку та вищий рівень адаптації до професійної діяльності, аніж випускник інституту або університету. Перейменування багатьох училищ в коледжі – це не просто зміна типу або назви – це, в першу чергу, оновлення та збагачення системи навчання.

У 2000-х роках більшість училищ були переведені у систему коледжів, це дало змогу ліцензувати програми підготовки бакалаврів і створити гідну конкуренцію університетам, які так само провадять підготовку бакалаврів. Зі зміною типу навчального закладу Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж з 2004 року провадить підготовку бакалаврів за напрямами підготовки «Початкова освіта», «Дошкільне виховання», «Музична освіта», «Фізичне виховання» та «Філологія». Підготовка бакалаврів вимагає наявності потужного професорсько-викладацького складу, відповідну матеріально-технічну базу, посилення наукової складової при підготовці фахівців.

Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж – єдиний коледж України, який провадить підготовку з германської філології (англійська, німецька мови) за освітнім ступенем бакалавр. Випускники з кваліфікацією вчителя англійської мови та зарубіжної літератури є конкурентоздатними на ринку праці України та за кордоном. Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж перший серед коледжів Вінницької області, який запровадив Європейську кредитно-трансферну систему підготовки фахівців.

Організація освітнього процесу у сучасних педагогічних коледжах повністю відповідає основним нормам Закону України «Про вищу освіту»: поєднання практичної підготовки з прикладними науковими дослідженнями.

Пасивна практика поділяється на проведення позакласних та позашкільних виховних заходів, спостереження уроків в ЗОШ (до70 уроків в семестр); активна практика починається на 2-му році підготовки бакалаврів і класифікується як пробні уроки в школі та дошкільному закладі відповідно до майбутньої кваліфікації, літні оздоровчі мовні табори, переддипломна практика тощо. І можна з певністю констатувати той факт, що система організації освітнього процесу в коледжі, відповідає основним принципам дуальної освіти, а це є відповіддю на виклики сьогодення.

Наступною перевагою коледжної системи навчання – наступність та високий рівень мотивації до майбутньої професії, особливо якщо у структурі коледжу є ліцей. Учні ліцею з 9-го класу загальноосвітньої програми починають здобувати профільне навички і до моменту складання зовнішнього незалежного оцінювання більш впевнено визначаються з майбутньою професією: здають ЗНО і вступають до цього коледжу для продовження здобуття професії або змінюють заклад та напрям підготовки. Як свідчить досвід такої організації освітнього процесу, змінюють навчальний заклад 2-3 особи, всі решта продовжують спеціалізацію у коледжі.

Сучасні українські коледжі підтримують студентоцентроване навчання як нову парадигму вищої освіти. В основу студентоцентрованого навчання покладено ідею максимального забезпечення студентам їх шансів отримати перше місце на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у працедавців, задоволення тим самим актуальних потреб останніх. В умовах надзвичайно динамічного ринку праці, викликаного технологічним вибухом у кінці минулого століття, співпраця освітян та працедавців у створенні та реалізації навчальних програм набуває особливої важливості.

Отже, якби не намагались оптимізувати сучасні педагогічні коледжі, вони виборюють своє гідне місце в системі вищої освіти України: засновують факультети, відкривають кафедри, посилюють наукові кадри кандидатами та докторами наук, беруть активну участь у науковій та міжнародній діяльності, вдосконалюючи традиційні підходи до практичної підготовки майбутніх фахівців педагогічної галузі. Важко уявити сьогоднішній дитячий садочок або загальноосвітню школу, у яких працюють вихователі та вчителі-теоретики або науковці, в сучасних навчальних закладах є велика потреба у педагогах-практиках, яких і випускають сучасні педагогічні коледжі.

Сучасні педагогічні коледжі можна по праву назвати науково-методичною майстернею. Щорічно у коледжах проходить атестація науково-педагогічних працівників, яка свідчить про надзвичайно високий науково-методичний потенціал викладачів. У скарбниці більшості викладачів з‘являються нові форми та підходи до навчання студентів, власні методичні розробки, які покращують рівень та якість багатьох освітніх процесів. У коледжах проводяться конкурси на найкраще заняття, педагогічний досвід, методичне видання тощо. Окрім участі викладачів коледжів у науково-методичних семінарах, читаннях та конференціях, є така форма співпраці та обміну досвідом – методичні об‘єднання, які значно посилюють методичну складову освітнього процесу [3].

Усі вищезазначені положення послужили міцним фундаментом для організації та впровадження видавничої і редакційної діяльності Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу.

Активна видавнича діяльність у Вінницькому гуманітарно-педагогічному коледжі почалась з 2007 року, коли в коледжі з ініціативи директора, спеціаліста вищої категорії, викладача-методиста Войцехівського Костянтина Францовича були

проліцензовані бакалаврські програми підготовки фахівців в галузі освіти; створена науково-методична рада коледжу під головуванням досвідченого методиста, спеціаліста вищої категорії, викладача-методиста Рудої Тетяни Вікторівни. Логічним продовженням видавничої та редакторської справи стало започаткування у 2012 році періодичного видання «Вісник науково-методичних досліджень», діяльність якого здійснювалась під загальним керівництвом к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Книговидання в коледжі має свою специфіку і характерні ознаки. Викладачі коледжу активно видають навчальні посібники, навчальні наочні посібники з образотворчого мистецтва, практичні порадники та практикуми (саме такими користуються не тільки студенти коледжу, а й педагогічного університету для роботи з дітьми в літніх оздоровчих таборах), словники як мовні так і енциклопедичні, тлумачні та термінологічні словники, атласи та довідники. Але особливою популярністю серед педагогів користуються робочі зошити. Учасники освітнього процесу створюють робочі зошити з дисциплін, окремих параграфів, спеціальних розділів та тем. У методичній літературі використовується паралельно термін «зошит з друкованою основою».

При стрімкому збільшенні об'єму навчальної інформації актуальним стає завдання опанування учнями (студентами, слухачами) способів самостійного здобування й активного засвоєння знань. Сьогодні ми стали свідками стихійного розвитку нового жанру навчальної літератури — робочих зошитів (зошитів із друкованою основою). Ці навчальні видання виступають як найбільш мобільні та особистісно орієнтовані серед інших друкованих засобів навчання. Робочі зошити міцно увійшли в систему загальноосвітньої підготовки та розглядаються для багатьох предметів як обов’язкова складова навчально-методичного комплексу. У професійній підготовці фахівців такого широкого застосування робочі зошити поки не отримали, але їх розробка та впровадження в навчальний процес є актуальним питанням для професійної освіти.

Більшість науковців вважають, що сучасний робочий зошит перестав бути простим набором завдань для самостійної роботи. Зараз він активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів на всіх етапах навчального процесу [4].

Навчально-методичні напрацювання педагогів коледжу мають високий науково-методичний рівень змісту, відображення в них етичних та естетичних норм конкретної людської діяльності, вони відповідають основним напрямам та результатам розвитку наукової думки, її сучасному стану; вимогам державних освітніх стандартів, освітніх програм які визначають обов’язковий набір дисциплінарних знань, а також системі організації освітнього процесу, що склалась у вишах, із урахуванням її перспектив. Ми відмічаємо високий дидактичний рівень навчальної книги авторів – викладачів коледжу, що має забезпечити необхідний навчальний ефект, тобто доступність викладання, зв’язок із лекційними та практичними знаннями, стимулювання самостійної роботи. На сайті коледжу у вкладці видавнича діяльність та електронний репозитарій можна завжди познайомитись з новинками у книговиданні закладу.

Отже, видання навчальної книги в коледжі покликана не відсутністю або нестачею навчальної літератури, а навпаки розширенню можливостей друкованих видань, які б сприяли розвитку навичок опрацювання першоджерел, розвитку та

стимулюванню самостійної роботи здобувачів освіти, а також видання педагогів-практиків дозволяють заповнити ті пробіли у навчальній літературі, які не були помічені авторами, науковцями-теоретиками.

Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу (віднесений до переліку періодичних видань України, які мають державну реєстрацію) – науково-виробничий та навчальний журнал присвячений висвітленню

широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Поява такого періодичного видання дала можливість викладачам-практикам, вчителям ЗОШ та вихователями дитячих навчальних закладів, з якими укладені договори про співпрацю та сприянню в організації педагогічної практики здобувачів освіти коледжу, апробувати та поширювати свої методичні напрацювання, нові підходи та методики у навчанні і вихованні молоді. Суту наукові статті поступились своїм місцем, і перевага стала надаватись більше методичним статтям, які значно сприяли дисемінації передового педагогічного досвіду, накопиченню якого сприяє організація освітнього процесу на прикладній основі з врахуванням переваг дуальної освіти. Такі методичні статті представляють собою конспекти показових занять, майстер-класів, воркшопів, лабораторних занять, драфти педагогічних та адміністративних рад, спільних засідань кафедр та циклових комісій, фестивалей, тижнів науки тощо.

За майже 10 річний період існування досить актуальними серед дописувачів стали такі рубрики: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку; педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання; германістика та славістика у сучасному науковому просторі; психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця; лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога; Challenges in Education та відомі імена року.

Специфікою періодичності даного видання є той факт, що з щоквартального випуску Вісника, весняний номер завжди присвячувався науково-методичним доробкам молодих учених, студентів, які отримали вагомі результати наукової діяльності. Мовами видання цього номеру завжди є кілька: українська, англійська та німецька. Найбільш активними виявились студенти, які пишуть наукові та науково-методичні статті англійської та німецькою мовами під керівництвом викладачів кафедри германської філології Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу.

Серед авторів статей до Вісника досить часто подають свої роботи викладачі інших навчальних закладів, високо оцінюючи політику редакційної колегії Вісника науково-методичних досліджень щодо надання переваги суто методичним статтям: Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського,

Бериславського педагогічного коледжу ім. В.Ф. Беньковського, Богуславського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І.С. Нечуя-Левицького, Бродівського педагогічного коледжу ім. М. Шашкевича, Вінницького технічного коледжу, Дніпропетровського педагогічного коледжу, Одеського педагогічного училища, Корсунь-Шевченківського педагогічного коледжу ім. Т.Г. Шевченка, Педагогічного коледжу Львівського національного університету ім. І.Франка, Користишевського педагогічного коледжу ім. І.Франка, Луцького педагогічного коледжу та інш.

Таким чином, за такий досить невеликій термін існування на теренах видавничої діяльності Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу започаткував свої традиції, сформував свій стиль та став тим позавербальним способом спілкування членів педагогічної спільноти, надаючи можливість обміну досвідом та поширенню інноватики в освіті, створюючи імідж коледжу, як осередка науково-методичної думки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи усе вищесказане, варто зазначити, що видавнича діяльність коледжів є унікальною та специфічною за рахунок своєї практичної спрямованості. Аналіз стану видавничої справи та книговидання на прикладі Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» доводить, що навчальна книга та періодичні видання коледжів займають гідне місце у якості наукового та навчально-методичного ресурсу. Майбутня розвідка щодо видавничої справи може бути пов’язана з порівняльним аналізом набутого досвіду у книговиданні педагогічних коледжів та коледжів іншого спрямування і галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сучасні видавництва вищих навчальних закладів: матер. Другої Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25-27 травня 2017р.)\ відп.ред. Л.Ф. Дяченко. – Одеса: ОНУ, 2017.- 246 с.

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 29.05.20)

3. Пиндик О.Г (Марценюк О.Г.). Роль та місце педагогічних коледжів в системі сучасної вищої освіти. *Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи:* тези доп. всеукр. наук.-метод. конф. (м. Шостка, 21 квіт. 2016р.). Шостка. С. 216-217

4. Видавнича діяльність українських вчительських товариств. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/history/3832/ (дата звернення: 29.05.20)

5. Майорова І.Г. Визначення і класифікація робочих зошитів. *Вісник післядипломної освіти.* 2011. Вип.4. – С. 78-85 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2011_4_12

ПЕДАГОГІКА ОСОБИСТОСТІ У ВИМІРАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ АСПЕРГЕРА

УДК 37.015.3: 376 – 056.3

БАРЩЕВСЬКА І.В.

викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

У науковому просторі існує чимало визначень синдрому Аспергера, оскільки медицина не стоїть на місці, в психіатрії ж на зміну «лякаючого» діагнозу – аутизм прийшов «аутичний спектр», що, на нашу думку, дуже справедливо й ось чому.

Аутичний спектр – це особливість будови нервової системи, зокрема головного мозку, ключовим проявом якого є порушення соціальної взаємодії, а також вербальної та невербальної комунікації, що має різний ступінь вираження.

Синдром Аспергера є однією з форм розладу аутичного спектру, що позначений труднощами в соціальній взаємодії, особливому погляді на світ та оточуючих, проте з нормальним або, досить часто, із високим рівнем інтелекту, особливо в якійсь одній сфері чи галузі діяльності.

Чому для педагогів так важливо мати базові знання, аби вміти виокремити та навіть діагностувати дитину із синдромом Аспергера? Тому що ці дітки, якщо не були діагностовані у віці до 3-ьох, 5-ти років *(коли вже є певна симптоматика розладу аутичного спектру, особливо при важчих формах, такими дітьми займаються кваліфіковані психоневрологи, психологи та педагоги)*, ідуть до звичайної школи, де стикаються з першими труднощами в соціальній взаємодії та часто «неуспішності» в навчанні. Особливістю синдрому Аспергера, тобто високофункціонального аутизму, є те, що він може ніяк себе не проявляти до підліткового або навіть дорослого віку. Хлопчиків із синдром Аспергера більше, проте в дівчат він має дуже легкі прояви, і іноді важко навіть повірити, що дівчинка з оточення Вашої дитини в школі має синдром Аспергера, оскільки такі дітки в подальшому вчаться «маскувати» свою «некомунікативність».

Отже, перейдемо до симптоматики, на основі якої педагог може запідозрити синдром Аспергера:

- **Мова** – можуть починати розмовляти із затримкою (Є одним з основних проявів РАС!), у дітей шкільного віку Ви можете помітити так звану «стереотипність» мови, часто вживаються одні й ті ж слова, важко засвоюються правила граматики, такі вихованці можуть придумувати свої слова, не завжди до кінця розуміють співрозмовника.
- **Невербальна комунікація –** таким діткам важко зчитати інформацію з міміки, жестів співрозмовника. Вам може здаватися, що дитина «байдужа», «неемоційна», що вона незацікавлена в розмові тощо. Ні, це лише одна з особливостей «людей дощу».
- **Соціальна взаємодія –** одна з найхарактерніших проявів розладів аутичного спектру. Щоб ВИ краще могли зрозуміти стан таких діток, уявіть себе всередині скляної банки. Так, Ви спостерігаєте за світом, Ви бачите і чуєте, але між вами є той бар'єр, який заважає зрозуміти все цілком та отримати всю інформацію ззовні і, своєю чергою, відреагувати на неї. Варто зауважити, що ці дітки і дорослі люди не мають так званої інтуїції, вони не розуміють натяків, у них немає гнучкості поведінки, досить часто мають свою особливу реакцію на події та подразники. Оскільки дитина отримує інформацію в дещо приглушеному вигляді,

вона продовжує жити у своєму світі й не шукає дружби, контакту. У дорослому чи підлітковому віці такі люди мають не більше одного друга.

- **Важко сприймають зміни, також можуть спостерігати досить довго за якимось одним явищем.** Наприклад, можливо, Ви помічали, як у Вас на уроці є дітки, які можуть годину дивитися у вікно на те, як падає сніг або дощ, не виявляючи інтересу до того, що відбувається на уроці.
- **Навички та інтереси.** У дітей та дорослих з «особливим поглядом на світ» дуже добре себе демонструє компенсаторна функція нервової системи. Що це означає: у таких діток унікальні здібності в мистецтві, музиці, науці тощо. Телефони, комп'ютери, операційні системи й подібне – це все здебільшого і створено цими унікальними людьми. Існує таке поняття, як «музикотерапія», і саме музикою Моцарта лікують багато розладів нервової системи, варто зазначити, що і в Моцарта були ознаки синдрому Аспергера. З огляду на це Ви, як викладачі, можете спостерігати різницю успішності в навчанні: труднощі з одними предметами, та, навпаки, великі досягнення в засвоєнні інших, – це і є сильним аспектом таких дітей, які потребують розвитку та підтримки.
- **Школа.** У кожного з нас свої спогади. Але такі дітки відчувають свою «особливість»: їх часто ображають, у них нерідко формуються фобії, часті пориви гніву, іноді з аутоагресією. Тому особливим завданням педагогів є згладжування таких гострих кутів. Якщо у Вас в класі є учень чи учениця, що має певні ознаки, вказані вище, Ваш обов'язок – забезпечити комфортну атмосферу такій дитині.

Отже, ми живемо в час, коли часу бракує. Батьки бувають різними і не всі здатні зауважити «особливості» поведінки своїх дітей, особливо тоді, коли це в легкій формі і вже проявляє себе в шкільному віці. Педагог досить часто є саме тією «первинною ланкою», яка може виявити, продіагностувати й далі, вже із залученням фахівців та батьків, продовжувати продуктивно працювати з дітками, які потребують трішки більшої уваги та підходу. У дітей із синдромом Асрпергера, як було сказано вище, досить часто є талант до певних галузей та спеціалізацій, тому Ваше завдання – разом із батьками допомогти розвивати ці «сильні сторони», оскільки це і стане запорукою успішного майбутнього дитини. Також робота психолога та психотерапія в комплексі допоможуть боротися з нападами страху, паніки, гніву та аутоагресії.

Варто зазначити, що так звані «люди дощу» при грамотному підході фахівців, у нашому випадку роботі педагогів разом з батьками та психологами, мають великі шанси на успішне майбутнє та повноцінне яскраве життя. І хто знає, можливо, саме у Вашому класі є майбутній видатний художник, музикант, письменник чи науковець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Adams, P.L. (1973). Obsessive Children: a Sociopsychiatric Study. Butterworths: London.
2. Asperger, H. (1944). Die 'aunstisehen Psychopathen' im Kindesalter. Archiv fur psychiatrie und Nervenkrankheiten 117, 76-136.
3. Asperger, H. (1968). Zur differentialdiagnose des kindlichen Autismus. Acta paedopsychiatrica 35, 136-145.
4. Asperger, H. (1979). Problems of infantile autism. Communication 13, 45-52.
5. Bartak, L. & Rutter, M. (1976). Differences between mentally retarded and normally intelligent autistic children. Journal of Autism and Childhood Schizophrenia 6, 109-120.

Стаття надійшла до редакції

13.04.20

ГУРТКОВА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

УДК 378.011.3 – 052:001.89

УКРАЇНЕЦЬ І. М.

спеціаліст вищої категорії, викладач іноземних мов

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науково-дослідницька діяльність студентів є одним із найважливіших засобів підвищення якості підготовки і виховання спеціалістів з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності найновіші досягнення науково-технічного прогресу.

Як відомо, економічні і соціальні реформи, які здійснюються в Україні, значною мірою змінюють характер праці спеціалістів у сфері обслуговування. Згідно з цим змінюються відповідно і вимоги до підготовки кадрів. Серед найголовніших - вимоги розвитку спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати діяльність свого підрозділу на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень наукової і технічної думки. Неодмінною умовою виконання цієї вимоги є широке залучення студентів вищих навчальних закладів до науково-дослідної роботи, безпосереднє включення їх до сфери наукового життя.

Для НДДС вищих навчальних закладів характерним є єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи, тісна взаємодія всіх форм і методів наукової роботи студентів, що реалізуються в навчальному процесі та позанавчальний час. Це забезпечує їхню участь у науковій діяльності протягом усього періоду навчання, тісно пов'язану як із науково-дослідницькою діяльністю, що проводиться підрозділами ВНЗ, так і з громадською діяльністю.

Чітка організація НДДС у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню студентами спеціальних навчальних дисциплін, дозволяє найповніше виявити свою індивідуальність, сформувати власну думку щодо кожної дисципліни. При цьому особлива увага приділяється залученню студентів до збору, аналізу та узагальнення кращого практичного досвіду, проведення соціологічних та експериментальних досліджень, підготовки доповідей і повідомлень.

Науково-дослідницька діяльність студентів включає в себе два взаємопов´язані напрями:

- навчання студентів елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюють студенти під керівництвом професорів і викладачів за загально-кафедральною, загально-факультетською чи вузівською науковою проблемою.

Зміст і структура науково-дослідницької діяльності студентів забезпечує послідовність засобів і форм її проведення відповідно до логіки навчального процесу, зумовлює наступність її від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, від одних видів занять до інших.

Поступове зростання обсягу і складності набутих студентами знань, умінь, навичок у процесі виконання ними наукової роботи забезпечує вирішення таких основних завдань:

- формування наукового світогляду, оволодіння методологією і методами наукового дослідження;

- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідницької діяльності;
- розвиток ініціативи, здатності застосувати теоретичні знання у своїй практичній роботі, залучення найздібніших студентів до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики;
- необхідність постійного оновлення і вдосконалення своїх знань;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у стінах вищого навчального закладу резерву вчених, дослідників, викладачів.

Науково-дослідницька діяльність студентів ВНЗ здійснюється за трьома основними напрямами, які охоплюють НДДС в межах навчального процесу та поза ним:

- науково-дослідницька робота, що є невід'ємним елементом навчального процесу і входить до календарно-тематичних та навчальних планів, навчальних програм як обов'язкова для всіх студентів;
- науково-дослідницька робота, що здійснюється поза навчальним процесом - у гуртках, проблемних групах (лабораторіях), перекладацьких та інформаційних студіях, фольклорних експедиціях та ін.;
- науково-організаційні заходи; конференції, конкурси та ін.

Науково-дослідницька робота студентів у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного студента і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- написання рефератів наукової літератури з конкретної теми в процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно-орієнтованих, спеціальних дисциплін, курсів спеціалізацій та за вибором;
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, що містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру в період виробничої практики, на замовлення підприємств, установ, організацій, закладів культури тощо;
- розробка методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (кросвордів, програм і методик соціологічних досліджень тощо);
- підготовка і захист курсових та дипломних робіт, пов'язаних з проблематикою наукових досліджень спеціальних кафедр.

Наукова робота студентів підрозділяється на учбово-дослідницьку, включається в учбовий процес і проводиться в учбовий час, і науково-дослідницьку, що здійснюється у позанавчальний час.

Учбово-дослідницька робота виконується студентами згідно з учбовими планами під керівництвом професорів і викладачів. Форми цієї роботи:

а) реферування наукових видань, підготовка оглядів по новинках літератури;

б) виступ з науковими доповідями і повідомленнями на семінарах;

в) написання курсових робіт, що містять елементи наукового дослідження;

г) проведення наукових досліджень при виконанні дипломних робіт;

д) виконання науково-дослідних робіт в період учбової практики.

Для успіху наукового дослідження його необхідне правильно організувати, спланувати і виконувати в певній послідовності. Ці плани і послідовність дій залежать від вигляду, об'єкту і цілей

наукового дослідження. Відповідно до вимог технології проведення наукового дослідження прийнято дотримуватися таких його загальних етапів:

1. ознайомлення з проблемою дослідження та обгрунтування актуальності його теми;
2. вибір об'єкта й обгрунтування предмета дослідження та постановка його мети;
3. аналіз стану розробленості проблеми дослідження та постановка його завдань;
4. висування гіпотези та розробка теоретичних передумов проведення дослідження;
5. розробка програми й методики та постановка окремих питань експериментального дослідження;
6. безпосереднє виконання теоретичного чи експериментального дослідження;
7. обробка й аналіз результатів експериментального дослідження і визначення їхньої надійності (достовірності);
8. практична апробація ефективності результатів дослідження та їхнє узагальнення;
9. оформлення наукової роботи за результатами дослідження, її публікація та захист.

При цьому студент не зобов'язаний виконувати деякі види НДР, наприклад, його не можна змусити займатися у науковому гуртку, виступати з доповіддю на конференції або брати участь у конкурсі.

Науково-дослідницька робота студентів поза навчальним процесом є одним із найважливіших засобів формування висококваліфікованих фахівців. Нею передбачається:

- участь студентів у роботі наукових гуртків, проблемних груп, творчих секцій, лабораторій та ін.;
- участь студентів у виконанні наукових робіт, проведенні досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів тощо;
- робота в студентських інформаційно-аналітичних та культурологічних центрах, перекладацьких бюро;
- написання статей, тез доповідей, інших публікацій.

Найпоширенішою формою організації НДДС є наукові гуртки, секції, студії, бюро, центри. Кожний з них являє собою невеликий (10-15 осіб) творчий студентський колектив, який працює над однією або кількома суміжними науковими темами, за планами, що складаються на семестр або навчальний рік. Науковим підрозділом керує викладач. [3, с. 24-29]

Гурткова робота має на меті:

- розширення і поглиблення бази знань;
- розвиток пізнавальних інтересів і творчих здібностей;
- формування фахових компетентностей майбутніх спеціалістів.

Предметні гуртки створюють на добровільній основі зі студентів одного віку (паралельних груп). За змістом предметні гуртки дуже подібні до факультативних занять. Проте тематика гурткової роботи довільніша і може змінюватися залежно від бажань та нахилів викладача та студентів. [2, с. 240]

Згідно статуту комунального закладу вищої освіти "Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж", гуртки іноземної мови діють на добровільних засадах.

Одним із гуртків, яким керують викладачі англійської мови, члени циклової комісії викладачів іноземних мов Романенко В.В. та Яворська Ю.Д. є гурток "Розвивай свої комунікативні здібності", що розпочав свою роботу у 2018-2019 навчальному році. Зустрічі гуртка проводяться викладачами щотижнево. Цілі організації гуртка: вдосконалення практичних умінь і навичок учнів з англійської мови; розширення знань студентів про англомовні країни; підвищення мотивації вивчення іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. - К.:Кондор, 2009. - 670 с.
2. Педагогіка: Навчальний посібник/ В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. - 2-е вид., випр. і доп. - Вінниця: "Книга-Вега", 2003. - 416 с.
3. Шейко В.М., Кушнаренко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - 5-те вид.,стер. - К.:Знання, 2006. -307 с.

Стаття надійшла до редакції
18.01.20

А НА ВЕЧОРНИЦЯХ ДІВКИ-ЧАРІВНИЦІ ПОТОКОВИЙ ВИХОВНИЙ ЗАХІД «АНДРІЇВСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ НА СУЧАСНИЙ ЛАД»

УДК 37.091.33: 792.026: 39

НЕНЧИНСЬКА Л.В.
спеціаліст вищої категорії, викладач кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
ТУРЛЮК С.В.
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

(Святково прибрана зала. Звучить пісня «Як у нас на Україні». Виходять ведучі.).

Ведуча1: Україно! Чарівна моя, ненько, найкращий куточку землі, солов'їна пісне! Ти прекрасна, але найбільше твоя багатство – народ. Народ чесний, трудолюбивий, нескорений, міцний як граніт, співучий, дзвінкоголосий.

Ведуча2: Україна… Рідний край… Золота, чарівна сторона. Скільки ніжних, лагідних слів придумали люди, щоб висловити свою любов до краю, де народились.

Ведуча1: З давніх-давен линули по світу слова про Україну, про щирий і працьовитий народ. Наша Україна славиться традиційними святами та обрядами. Кожен, хто не черствіє душею, хто сповнений любові, доброти до української спадщини повертається до традицій свого народу.

Ведуча 2: У глибину століть сягає наша історія. Пізнати історію рідного краю допомагають нам і книги, і самобутня народна творчість: мелодійні пісні, цікаві звичаї, фантастичні народні казки.

Ведуча1: Отже, сьогодні ми з вами через призму сучасності поглянемо на минуле, щоб відчути красу давніх звичаїв і обрядів, станемо учасниками одного з чудових свят української молоді.

Ведуча 2: Адже сьогодні ми зібралися на Андріївські вечорниці!

Ведуча 1: Вечір напередодні свята Андрія вважався чарівним, а ніч – доленосною. Цієї ночі кожен хотів дізнатися, яка доля його чекає цього року. Існувало багато парубочих ворожінь, але ще більше було, звичайно, дівочих ворожінь.

Ведуча 2: Ці ворожіння добрі, вони не несуть у собі нічого лихого: ніяких наговорів, ніяких чар, вони чисті, адже люди у природи просять кращої долі й прагнуть дізнатися, що ж їх чекає у майбутньому.

Ведуча 1: Молодь цієї ночі спати не лягала, – адже це була своєрідна українська карнавальна ніч. Це була ота єдина ніч протягом року, коли дозволялися різні парубочі жарти та витівки.

Ведуча 2: От і сьогодні для Вас, шановні глядачі, усе найкраще – жарти та розваги наших предків, старовинні звичаї та сучасні пісні.

Разом: Запрошуємо вас на Андріївські вечорниці!

(Звучить музика, дівчата виходять, сідають, вишивають)

Господиня: Ну от, наче все готово. Скоро дівчата прийдуть, хлопці... Як подумаю коли ми дівували, зачули де-небудь вечорниці, та гайда аж тини тріщали. Сходились всі... А весело було...

(*Чути сміх, галас, пісню «Цвіте терен».)*

Господиня: Заходьте дівчата, давно на вас чекаю.

1-дівчина. Добрий вечір господине, славна молодице, Чули, що у цій хаті, будуть вечорниці!

2-дівчина: Добрий вечір вашій хат! Уклін господині! Чи веселі вечорниці будуть у нас нині?

Господиня: Веселі, веселі.

3-дівчина: Аби щастя було в хаті, щоб усі були багаті.

4-дівчина: Аби було любо, мило аби всі були щасливі.

5-дівчина: Будем з вами добрі, щирі, то і будем жити в мирі.

6-дівчина: Тоді всім нам допоможе Матір світу – Мати Божа.

Господиня: Просимо, просимо. Поспішайте, дівчата, все приготувати, бо зараз хлопці прийдуть, треба щось повишивати, а іще їх чимось пригостити.

Дівчата: А ми ось пиріжків напекли.

Господиня: Напекли! Молодці. А я вареників наліпила (*дівчата співають*).

7-дівчина: Ой зваримо вареників,
Біленьких, смачненьких
Та й запросим до нас в гості
Парубків гарненьких.
Щоб вони разом із нами
Дружно працювали,
Ну, а наші вечорниці
Піснею стрічали.

(*Дівчата розсідаються.*)

Господиня: Ну, що щебетухи, вмостились зручніше? Будьте як удома. Сьогодні вечір, у який мають здійснитися ваші мрії. Хочете знати свою долю, дівчатонька?

Дівчата: Так, хочемо!

Господиня: Бач, які бистрі й розумні! Гаразд! Хай буде по вашому, то може і я помолодію біля вас. Сьогодні будемо веселитись, співати, танцювати, хлопців частувати і хвалитись своєю працею. Ану, покажіть, що навишивали, нав'язали?

(*Дівчата показують.*)

1-дівчина: А я ось рушник вишила на щастя на долю.

(*Всі дивляться говорять, який гарний.*)

2-дівчина: А я мереживо нав'язала, щоб хату прикрасити.

3-дівчина: А Галина... Дивіться... Галина вишиванку вишила. Це кому така гарна?

4-дівчина: Чи не Івану?

5-дівчина: Чи Захару?

6-дівчина: А може Олександру?

(*Галина соромиться. Дівчата сміються. Чути, що до хати хтось іде. Тупають ногами. У хату заходить дід.*).

Дід: Добрий вечір, добрі люди. А що, пустите й мене на вечорниці?

Господиня: Заходьте, діду. Дівчата тут вареників наварили, пирогів напекли.

Дівчата: (*в один голос*) Заходьте, заходьте.

(*Дід сідає на стільці.)*

Господиня: Оце слава Богу, вже й хлопці ідуть, привітаємо їх веселою піснею.

Дмитро: Добрий вечір в Вашій хаті!

Артем: Щоб усі були багаті!

Софія: Та ні, тітонько, ще подивимось, чи гідні вони того.

Дмитро: Це котра з вас така хитра?

Софія: Це я така!

Дмитро: А звідки це тим така взялася?

Софія: Зі Слободи Дашковецької!

Дмитро: Не чув про таку.

Софія: А я тобі зараз розкажу. Їдеш прямо. Доїжджаєш до криниці, а там дві баби стоять. Одна пиріжки з горохом продає, а інша німа Ти в німої питаєш…

Дмитро: Та годі вже, дівчата, ці балачки розводити! Пускайте до хати!

(*Звучить українська народна пісня «Ой, дівчино, відчини».*)

Хлопці:

Ой дівчино відчини (2 рази)

Своє й моє серденько звесели (2 рази)

Дівчата:

Ой не буду, відчинять (2 рази)

Бо ти будеш, серденько, жартувать (2рази)

Хлопці:

Ой не буду, не буду (2 рази)

Пожартую трішечки та й піду (2рази)

Дівчата: Не пустимо вас в хату, бо дуже вас багато.

Хлопці: Не пустите ... Не пустите, то підемо до інших дівчат.

(*Пауза. Дівчата злякалися*)

Господиня: Хлопці та куди ж ви? (*Хлопці вертаються*).

Хлопці: Дівчата ми з гостинцями прийшли!

(*Поки хлопці всідаються, дід підходить до Улянки, намагається випрямити спину, підкручує вуса, заграє до неї.)*

Дід: Улясю, голубонько, дивлюся на тебе – душа завмирає: таки ти як квіточка. Мила, привітна. От тільки на мене геть оком не поведеш.

Уляна (*усміхаючись*) А чого це мені, діду на Вас дивиться? Хіба парубків не вистачає?

Дід (*засмутившись)*: То я ж до тебе з усім серцем… (*намагається її обняти; вона вивертається від нього*).

(*Звучить українська народна пісня «Ой, під вишнею».*)

Ой, під вишнею, під черешнею

Стояв старий з молодою, як із ягодою (2 р.).

І просилася, і молилася:

«Пусти ж мене, старий діду, на вулицю погулять.» (2 р.)

«Я і сам не піду, і тебе не пущу,

Бо ти мене, старенького, та й покинеш на біду. (2 р.)

Куплю тобі хатку, та ще й сіножатку.

І ставок, і млинок, і вишневинький садок.» .(2 р.)

«Ой, не хочу хатки та ще й сіножатки,

Ні ставка, ні млинка, ні вишневого садка. (2 р.)

«Ой, ти, старий дідуган, ти зігнувся, як дуга.

А я, молоденька, гуляти раденька!» (2 р.)

Дід: Уляночко, не вередуй. Я ж розумію: це ж ти так, для годиться. Треба ж людям показати, ніби заміж не хочеш за такого жениха. Та за мною ж всі дівки сохнуть! Я тобі й хусточку подарую. І червінців не пошкодую… (*Усе тулиться до дівчини, припадає коло неї.*)

(*Дівчата сміються.*)

(*Улянка співає пісню «Я щаслива зроду».*)

Я щаслива зроду. Маю гарну вроду.

Серце тане, як лід.

Хлопці за мною біжать юрбою,

Ще й влюбився дід!

Не ходи за мною, не топчи травою.

Я не доля твоя.

Хоч маєш хату й грошей багато,

Не буду твоя!

Не піду, не піду, я за тебе, діду.

Молодої не жди.

Старий, негожий, на чорта схожий,

Згинь та пропади!

(*Проганяє діда з хати. Дає йому гарбуза. А тут до світлиці заходить Петро, парубок Улянчин.*)

Петро: Добривечір! А що це тут у вас, люди добрі, діється?

Улянка: Та це до мене, Петре, тут дід свататися приходив (*усміхається*). От і висватав гарбуза. До Різдва кашу варити буде.

(*Дівчата сміються. Петро обіймає Улянку за плечі і співає.)*

Петро *(співає)***:**

І по той бік гора.

І по цей бік гора.

Хватить, мила, говорити:

Цілуватися пора.

(*Закохані йдуть з хати.)*

Господиня: Дівчата, давайте, поки хлопців нема, заспіваємо

(Дівчата співають.)

Господиня: Дівчата, а на чобіт поворожимо? Усі знають це ворожіння?

(Дівчата розводять руками.)

Ворожіння 1. Перекидання чобота

Яна: Я знаю, бо минулого року ворожила. Кидаємо правий чобіт через ліве плече, ставши спиною до хати. Кидати треба так сильно, щоб через стріху перелетів. А тоді дивляться, у який бік чобіт носком показує, звідти й старостів слід чекати.

(Звучить весела музика, дівчата по черзі скидають правий чобіт, кидають його, а потім коментують.)

Марія: Мій кудись на Київ показує!

Альона: А мій – на Тернопіль!

Дарина: А мій, здається, – на Париж! (П.)

Альона: Ну а мій – на Лондон! Десь там моя доленька!

Господиня: Запам'ятовуйте! І звідти старостів чекайте!

Яна: А мій знову чомусь до хати носком повернувся!

Господиня: То він показує, що тобі ще рано заміж виходити, дома посидиш іще! Не сумуй! Ти ще ж молоденька!

(*Дівчата починають взуватися; але одна з них згадує ще одне ворожіння на чоботи*)

Ворожіння 2. Переставляння чобіт.

Яна: Дівчата, не взувайтеся! Ми ж іще чобіт не переставляли, щоб дізнатися, хто з нас найпершою заміж вийде!

Господиня: Твоя правда! Бачиш, ти згадала, а я вже й забула! Всі пам'ятають, як це ворожіння провести?

Дівчата: Так!

- Ні!

- Пам'ятаємо!

- Не знаємо!

Яна: Тож слухайте! Знову ж таки, беремо правий чобіт і ставимо по черзі один за одним. Чий перший за поріг переступить, та першою заміж вийде! Поворожимо?

Дівчата: Так! Звичайно!

(Звучить музика. Дівчата переставляють чоботи і радісно коментують.)

- Я перша заміж вийду!

- А я друга!

- А я третя!

Ворожіння 3. Ім'я судженого.

Господиня: Я думаю, що всі ви, мої любі, згоряєте від нетерпіння ще дізнатися й ім'я свого судженого! Чи не так?

Дівчата (разом): Так! Звичайно!

Світлана: Колись в українських селах дівчата виходили на перехрестя і запитували першого зустрічного чоловіка: «Дядьку, дядьку, як вас звуть?» Він називав своє ім'я, а дівчина знала, що так зватимуть її судженого. Ми на вулицю, мабуть, не підемо – а подзвонимо та й запитаємо.

(*Звучить пісня, виходять Надя, Аня, Діана, Аліна, Віталіна*

Набирають номери телефону й ніби говорять)

Аня: Мого судженого Максимом зватимуть!

Надя: А мого – Миколою!

Діана: А мого – Петром!

Аліна: А мого – Андрієм!

Віталіна: А мого – Пантелеймоном!

Світлана: Нагадую, що у нас Андріївські вечорниці на сучасний лад, тому зараз запрошую до цього гадання дівчину, яка дуже хоче взнати ім’я свого судженого. Візьми, будь ласка, мобільний.

(Світлана запрошує одну дівчину, яка вмикає телефон в режим голосного зв’язку й комбінацією цифр, запропонованою із залу, телефонує, щоб дізнатися ім’я судженого)

Пісня

Ворожіння 4. Скринька.

(Виходять Ірина, Настя, Дарина)

Господиня: А не хочете дізнатися, хто за професією буде суджений?

Дівчата (разом): Хочемо! Хочемо!

Світлана: От і добре! Для цього ворожіння нам знадобиться скринька, хустка й кілька дрібних речей, я вже все вам приготувала.

(Дівчата обступають стіл, на який ставиться скринька).

Світлана: Я поклала в скриньку декілька дрібничок: шматок заліза, а хто його витягне - чоловік тієї дівчини ковалем буде, колоски – хліборобом, шматочок дерева – столяром чи теслею, квітку чи стрічку – то ще не скоро сватів чекати, люстерко – не інакше, як великий ледащо. Не боїтеся поворожити?

Дівчата (разом): Ні! Поворожимо!

Світлана: Скриню я накриваю хусткою, а ви, дівчатонька, по черзі виймайте те, що доля підкаже. Отже, почали! Три – чотири!

(Звучить музика. Дівчата ворожать.

Дівчата вибирають картинки й відгадують те, що вибрали.)

Дівчина 1: А мені – шматок паперу!

Світлана: Буде наречений вчителем чи може офіс-менеджером!

Дівчина 2: А мені – зубний протез!

Світлана: Точно вийдеш заміж за зубного техніка!

Дівчина 3: А мені – люстерко!

Світлана: А тобі гарне ледащо судилося!

Дівчина 4: А мені – стрічка!

Світлана: Не бути тобі цього року в парі!

Дівчина 5: А мені – шматочок хліба!

Світлана:В достатку проведеш сімейне життя.

Дівчина 6: А мені – хустинка попала.

Світлана: Незабаром вийдеш заміж.

(Світлана пропонує долучитися до гадання дівчаткам, які сидять у залі. Звучить музика, виходять Крістіна, Надя, Аня, Дарина, Катя)

Надя: Я мені бабуся розповідала, що вони, коли ворожили на Андрія, то вибігали на подвір'я, ставали біля плоту та рахували кілки, промовляючи: «Молодець – старець». Останній кілок обов'язково оглядали. Якщо кілок тоненький і рівненький, то тій дівчині випаде хлопець молоденький; а коли кривий і товстий, то такий і хлопець буде; а якщо кілок з товстою корою, то суджений буде багатий, грошовитий та з бородою. Це була найвеселіша ворожба. Дівчата одна з одної кепкували, жартували... Вірили – не вірили, а все ж трішки хвилювалися, бо всім хотілося заміж за молодого парубка.

Крістіна: А я знаю ще таке гадання: на аркушах паперу ім'я хлопців писали, потім перемішували їх, у шапку клали і собі «хлопця вибирали». Нумо, дівчаточка, напишіть імена хлопців, а ми їх перемішаємо й у шапку покладемо, а потім по черзі будемо витягувати. (*Дівчата пишуть на листочках імена, скручують й кидають у шапку, а потім по черзі витягують*).

Аня: А мені прабабуся розповідала таке: виходили дівчата одна за одною на подвір'я і примовляли:

О Святий, добрий Андрію,
Я лишень на Тебе маю надію!
Дуже хочу знати,
Звідки нареченого маю виглядати?

Так промовляла тричі і чекала на гавкіт собаки. З якої сторони пес загавкає, то з цієї й буде її наречений.

Дарина: А я знаю про гадання із дзеркалом. Наші пращури вірили, що можна на дзеркалі свою долю впізнати. Твердили, що дзеркало долю віщує, але не кожна дівчина ворожитиме, бо треба бути відважною, не боятися. У тій ворожбі дівчина має бути наодинці, щоб не було в кімнаті ні душі. Треба сісти перед дзеркалом, а з обох боків свічки засвітити й такі слова говорити:

Я тебе, дзеркало, питаю,
З ким я свою долю злучити маю?
З'єднати з Іванком прошу,
Бо його в серденьку ношу.

Тричі треба так казати. Тоді відвернутися від дзеркала та із заплющеними очима знову промовляти:

Святий Андрію, допоможи,
Судженого мого покажи!
Ворожу на свій вінок,
Прошу захисту від зірок!

Дай, Боже, шлюбу дочекати,
Мене з Іванком звінчати.

Відтак зразу різко повернутися і на дзеркало подивитися, але не жахнутися. Адже в дзеркалі може не бути обличчя Івана, а незнайомого пана. Коли за перший раз не вийде, то дівчина повторювала ті ж слова тричі, якщо ж нічого не виходило, то повторювала наступного року, - бо це означало, що її доля ще десь блукає.

Діана: Коли вже дівчата лягали спати, то так робили, щоб мати змогу в сні свого судженого оглядати: під ліжко ставили миску з водою, а зверху - дощечку (ніби кладку через річку) і так просити:

О дай же, Боже, молодій мені,
Щоб приснився мій суджений уві сні.
І Тебе, Святий Андрію,
Я прошу, як умію:
Святий Андрію, допоможи,
Мене сьогодні не залиши!
Ой ти, місточок, та не хилися,
А ти, Іванку, мені приснися.
Перейди річку – биструю воду,
Й веди до шлюбу мене, молоду.

Перш ніж заснути, повторювали ці слова кілька разів.

Женя: Ворожать ще так: дівчина набирає насіння коноплі, виходить на подвір'я і так промовляє-співає:

О Святий Андрію,
Конопельку сію...
Добре заволочу,
Бо заміж вийти хочу...

А як усе розсіє, то зразу насіннячко збирає, яке розсівала, у світлицю приносила й рахувала. Якщо буде парна кількість зернин, то скоро буде ця дівчина у парі жити.

Настя: І досі дівчата на Андрія на підвіконні ставлять у воду гілочку вишні чи яблуні або гілочку бузкову чи черемхову. Коли розквітне до Різдва, то буде ця дівчина щаслива. Кладучи гілочку у воду і приказують:

Святий Андрію,
Маю на Тебе надію:
Дай, щоб вишня зацвіла,
А мою долю на поріг привела.

Ірина: Також випікали коржики – "балабушки". Кожна дівчина свій коржик якось позначала, щоб упізнати. Клали їх на стільчик, а в кімнату собаку впускали. Чий коржик собака з'їсть, ця дівчина швидше за подруг вийде заміж.

(Звучить пісня.)

Владислав: Дівчата, гасіть світло бо собака боїться до хати йти, тільки, щоб свічки горіли. (*Собака в лапках гарчить, їсть "андрійчики", один другий, третій. Хоче втекти, а дівчата його завертають. Він лягає на підлогу й каже*:

Ілля: "Все! Більше не можу!" (*Хлопці регочуть, а дівчата сердяться.*)

Альона: Всю ворожбу нам зіпсували!

Ярослав: А чим вам наш пес поганий? І злий, і волохатий, і ваші пісні "андрійчики" їв.

Віктор: Та він же хотів усіх вас пожаліти, та живіт замалий!

Ярослав: Дівчата – голубоньки! Ну, ні один пес не хотів до вас в хату іти! Та хіба ж я гірший? Але ж він тебе не посватає, а я хоч зараз! (*обнімає її за плечі.)*

Валерія: Ой, баламуте! (*відштовхує його.)*

Альона: А зараз перевіримо,чи ви вмієте танцювати гопака.

(*Хлопці танцюють*)

Софія: А які ж то вечорниці без кусання калити?!

Валерія: Хлопці! А хто у нас сьогодні за пана Калитинського буде?

Хлопці: Артем! Він минулого року усіх переміг!

(*Виходить Артем. Прив'язує калиту. Стає на стілець.*)

Артем: Дякую, шановне товариство!

Владислав: Умови цієї гри знають усі? Пояснюю тим, хто не знає. Усі парубки

стають у чергу і по черзі будуть підходити калиту кусати. Але не пішки підходитимуть, а під'їжджатимуть на коцюбі, тому кожен по черзі буде паном Коцюбинським. Завдання пана Калитинського – захистити калиту, завдання пана Коцюбинського – вкусити калиту і отримати титул переможця. А завдання дівчат – розсмішити хлопців, щоб перешкодити вкусити калиту, бо хто розсміється, той із гри вибуває. Калиту руками чіпати не можна! Можна лише кусати зубами. Пан Калитинський уже прив'язав калиту?

Пан Калитинський (Артем): Так! Я готовий! Калита на почесному місці. Починаємо!

(*Дівчата подають парубкам коцюбу*.)

Перший Коцюбинський (Віктор): Доброго вечора вам, пане Калитинський!

(Їде на коцюбі по всій сцені.)

Калитинський: Доброго вечора і вам, пане Коцюбинський! А куди це ви їдете?

Коцюбинський: А їду калиту кусати!

Калитинський: А я буду по мармизі писати!

Коцюбинський: А я таки вкушу!

Ярослав: А я таки впишу!

(*Коцюбинський підскакує, але Калитинський підсмикує стрічку, і калита „тікає"*.)

(Ярослав маже Коцюбинського сажею)

Калитинський: Прошу, панове, наступного пана Коцюбинського! Прошу!

Коцюбинський (Ілля): Доброго вечора вам, пане Калитинський!

Калитинський: Доброго вечора і вам, пане Коцюбинський! А ви звідки?

Коцюбинський: Та я тутешній, з нашого села. Хочу калиту вкусити.

Калитинський: То спробуйте! (*Коцюбинський підскакує, але Калитинський підсмикує стрічку, і калита „тікає*".)

Коцюбинський (Андрій): Доброго вечора вам, пане Калитинський!

Калитинський: Доброго вечора і вам, пане Коцюбинський! А куди це ви їдете!

Коцюбинський: Їду калиту кусати!

Калитинський: А що везете?

Коцюбинський: Оце везу я міх!

Калитинський: А що в міху?

Коцюбинський: Сміх!

Калитинський: То давай засміємося!

Коцюбинський: Нема з чого реготати, коли хочеш калиту кусати!

(*Він підстрибує і кусає калиту. Всі весело плещуть у долоні.)*

Дівчата *(навипередки*): Оце так парубок! Оце молодець! Всіх переміг!

Господиня: Наступного року паном Калитинським у нас будеш!

Калитинський: Калитники-житники, добре дбайте та нашу смачну калиту уславляйте! А ви, дівчатонька, калиту діліть!

Господиня: Сьогодні ви побачили як святкували Андріївські вечорниці наші бабусі та дідусі, послухали хороші пісні та андріївські жарти.

Всі разом: Зі святом вас!

Усі співають:

Скільки б не співали, а кінчати час.
Доброго здоров'я зичим про запас.
Щоб в вас і в нас все було гаразд.
Щоб ви і ми щасливі були.

Стаття надійшла до редакції
19.01.20

ВИХОВНА ГОДИНА НА ТЕМУ: «ТРАДИЦІЇ ЧАЮВАННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ»

УДК 37.091.33: 792.026

МАЗУР Т.А.
викладач кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Цілі заходу: Перегорнути сторінки багатовікової історії чаю з початку його поширення до пори, коли він став улюбленим напоєм населення більшості країн світу, знайомити учнів з традиціями чаювання різних народів, знайомити з корисними властивостями чаю;

2. Розвивати інтерес до професії, сприяти розвитку навичок правильно говорити, вмінню висловлювати свої думки;

3. Розширювати кругозір учнів, привертати увагу учнів до історії свого народу.

Оформлення:

25. Плакати з висловами:

«П'ють чай усі, вміють пити не всі»;

«Вчорашній чай гірше отруйної змії»;

«З чаю лиха не буває».

2. Самовар, заварні чайники, різні упаковки чаю, посуд для чаю, розетки з варенням, медом, солодощі, бутерброди, фрукти.

3. Книжкова виставка.

Проведення заходу

Ведучий 1: **Міжнародний день чаю** (англ. *International Tea Day*) – неофіційне свято, яке відзначається щорічно 15 грудня з ініціативи Центру Освіти та Спілкування. Не є неробочим днем.

Історія свята

Ідея відзначати «День чаю» літала в повітрі багато років, але лише після обговорення на всесвітніх громадських форумах в індійському Мумбаї і бразильському Порту-Алегрі в 2004 і 2005 році відповідно, дата 15 грудня стала називатися «Міжнародний день чаю».

Метою проведення «Міжнародного дня чаю» було заявлено привернення уваги суспільства і політиків до проблем продажу чаю, положенню працівників чайних виробництв, складнощам, що виникають у невеликих виробників у боротьбі з великими корпораціями, а також популяризація цього напою у світі.

Також 15 грудня була прийнята *«Світова Декларація Прав працівників чайної індустрії».*

Найбільш широко святкування «Міжнародного дня чаю» проходить в Індії і Шрі-Ланці, однак і такі країни, як Бангладеш, Непал, В'єтнам, Індонезія, Кенія, Малайзія, Уганда й Танзанія, будучи провідними світовими сільгоспвиробниками чаю, не залишаються байдужими до цього свята.

Сьогодні ми поговоримо з вами про цей чудовий напій.

Він дуже популярний у всьому світі і у нас в Україні. Це один з найулюбленіших і найпоширеніших напоїв. Про нього складають пісні і вірші:

Ведучий 2: А теплий чай, неначе хліб із печі

Бажає завжди ніжної руки

І дотик той, який торкнувсь за плечі,
Лягає з ароматом у ковтки…
Чай найсмачніший, як готує люба,
А чи матуся з медом подає,
Я витираю з поту свого чуба
І радість в моїм серці виграє…
Якщо ж цей чай із листя винограду,
Чи вишні, чи з малинових гілок,
Чи з ягоди того земного саду,
Що одягає навесні вінок.
То я від того чаю захмелію,
Візьму у руки біленьке горня,
Я п'ю його і у душі радію,
Бо чай такий, як хлібові зерня.

Ведучий 1: Чайні кущі невибагливі, вони можуть рости на гірських кам'янистих ґрунтах і витримувати різні температурні умови. Чай не боїться тропічної жари і витримує морози. Чайні листки не мають хвороб. Чайний кущ росте до 100 років. Збирають листя чаю вручну, щоб відчути якість листка, адже збирають не всі листки підряд, а тільки молоді пагони з двома – трьома листочками (флешами). Чайне листя, що гарне сьогодні, завтра не годиться.

Ведучий 2: Із 100 кілограм зеленого листя отримують 25 кілограм чаю. Зірване листя відправляють на фабрику для первинної обробки. Висушена маса чаїнок стає чорним байховим чаєм. Верхні листочки – найніжніші, вкриті білими ворсинками. У Китаї їх називали «байхоа» – «білі війки». Китайські купці часто вживали це слово, підкреслюючи високу якість товару.

Ведучий 1: Приготування чаю відбувається в п'ять етапів: верхні листки і квітки збирають вручну, їх залишають на добу підсохнути. Листя прокочують між металевими валками, для того, щоб поліпшити ароматичні та смакові якості майбутнього напою, після їх залишають на відкритому повітрі для окислення. Листя нагрівають, щоб видалити залишки вологи.

Ведучий 2: *Чорний чай:* дає інтенсивне забарвлення і має терпкий смак. Поставщики: Індія, Китай, Шрі – Ланка, Цейлон.

Червоний: виробляють в Китаї. Чай насипають зразу в чашку. Заливають кип'ятком, закривають кришкою на 3 – 4 хвилини. П'ють без цукру.

Зелений: по розповсюдженню на другому місці. Має витончений смак і терпкість. П'ють чай без цукру. Він добре тамує спрагу. Поставщик зеленого чаю – Китай.

Жовтий: виготовляють із сировини високої якості – молодих бруньок і пагонів, тому виробництво чаю обмежене. Це чай фірми «Ліптон».

Ароматизований: іноді чай ароматизують. Найбільш відомим ароматизатором чаю є чай з лимоном, фруктами, ягодами.

Ведучий 1: *Типи чаю:* байховий чорний, байховий зелений, пресований цегло подібний, пресований таблетковий.

Зараз ми вирушимо в коротку подорож по країнам, любителям чаю. *Індія* дивує нас своїм рецептом Масали і радує відсутністю строгих правил. Найчастіше молоко і воду змішують навпіл, і варять чай, додаючи в нього, не економлячи, різні спеції. Перець, бадьян, кориця, мускатний горіх, імбир. Масала чай варять і п'ють прямо на вулицях.

Учень 1: У *Монголії* сутей-цай варять в казані з додаванням солі, молока, тваринного жиру, підсмаженого сала і борошна. Використовують найчастіше зелений чай. Подібні рецепти можна знайти і на Тібеті, а також в деяких азіатських країнах.

У *Швеції* п'ють чай Седер: чорний чай з шматочками фруктів і квітами.

У *Північну Америку* чай потрапив разом з першими переселенцями з Європи, які дуже його цінували. Але все ж у американців немає культу чаю. Багато хто любить пити його охолодженим з додаванням льоду і, наприклад, шматочків апельсина. Також поширений холодний чай в пляшках.

У *Сполучених штатах Америки* найчастіше використовується термін «Високий чай», але стосовно до післяобіднього чаю; традиція його подачі існує в ряді елітних готелів і чайних. Термін «чайна вечірка» використовується для урочистих званих заходів, на яких подавалися бутерброди, тонкі тістечка і чай в фарфорових чашках, а відвідувачі повинні були мати строго діловий одяг.

Учень 3: Трохи південніше, ми знайдемо не тільки чорний чай, а й мате, що готується з листя падуба парагвайського і чаєм, насправді, не є. Але рецепт дійсно цікавий! Напій п'ють з келихів, додаючи в чай цедру і сік лимона, а також просочені ромом і присипані цукровою пудрою шматочки ананасів. Звичайно, такий чай п'ють холодним. Ще можна зустріти незвичайний чай ройбос (ройбуш), що готується з листя однойменної рослини. На смак цей напій відрізняється від чаю, а ось заварюють його просто окропом. Ройбуш багатий вітамінами і дуже корисний.

На *півночі Африки*, в *Єгипті*, п'ють міцний чорний чай, до нього навіть подається стакан води. А ось холодний марокканський чай в цьому не має потреби. Чай п'ють з м'ятою і цукром. Напій наливають з витонченого чайника, тримаючи його високо над склянкою, щоб чай дзюрчав і пінився.

Учень 5: *Індонезія* зобов'язана своїми чайними плантаціями *Голландії*, яка на початку 18 століття заснувала на острові Ява першу плантацію. Пізніше чай стали вирощувати також на островах Суматра і Сулавесі. Традиції чаювання в Індонезії різняться від регіону до регіону. У західній частині Яви п'ють чай без цукру і подають його в кафе і ресторанах безкоштовно замість води. Чай тут дешевий, а некип'ячена тропічна вода небезпечна. Тому, запропонувати гостю чаю замість води означає запрошення покуштувати чистого та безпечного напою.

У *центральній і східній Яв*і п'ють чай з цукром. У цій місцевості розташовані цукрові заводи і плантації, тому цукор тут дешевий і додається в чай для поліпшення його смаку.

Учень 6: *Тайський* чай – це напій, який являє собою міцно заварений червоний чай, куди додають аніс, інші спеції, цукор, іноді молоко, а також червоний і жовтий барвник. Подають такий чай охолодженим у високій склянці. Тайський чай популярний в Південно-Східній Азії, а також практично у всіх ресторанах тайської і в'єтнамської кухні по всьому світу.

Зелений чай також популярний в Таїланді, як в чистому вигляді, так і в поєднанні з різними сумішами і добавками, наприклад, зелений ячмінний чай, зелений рожевий чай, зелений лимонний чай і т.д. Однак, тайський зелений чай сильно відрізняється від зеленого японського. На смак він міцніший, але має приємний солодкий присмак, на відміну від гіркуватого і терпкого японського чаю.

Учень 7: *Австралія і Нова Зеландія*. Багато австралійців і новозеландців називають прийом їжі раннім вечірнім «чаєм», інші ж цим словом називають обід. Назва прийому їжі «чаєм» відображає звичаї північної Англії, Уельсу і Шотландії, де цим словом може називатися будь-яка вечірня їжа. Протягом робочого дня «чай» або «перерва на чай» може означати як ранковий і денний чай, так і просто денну перерву на обід. Подається він зазвичай в спеціальних чайних кімнатах.

Учень 8: *Гонконг.* Гонконгський чай дещо відрізняється від прийнятого в інших англомовних країнах: чай подається з лимоном або молоком, часто замість чаю подається кава з молоком. Закускою служать бутерброди, тости або навіть більш складні страви: мнихи (французькі тости), смажена курка, локшина.

Учень 9: *Німеччина.* У Німеччині їжа другої половини дня відома як «кава», «післяобідній кави» або «кава з тістечками». До даного прийому їжі подаються зазвичай тільки солодкі продукти, найчастіше вершкові і кремові торти, також можуть бути і інші торти, фруктові пироги і тістечка.

Традиційно місце чаю займає кава, як правило, з вершками, згущеним молоком або цукром, хоча популярність чаю останнім часом зростає; крім того, в Німеччині є області, в яких чайна культура має глибокі історичні традиції.

Учень 10: *Франція, Бельгія, Швейцарія.* У франкомовній Європі під чаєм зазвичай розуміють легкий прийом їжі о 16:00 у дітей, які повернулися зі школи. Існує безліч його варіантів, але в цілому ця закуска може містити багет або булочку з маслом і джемом, шоколадний крем або шоколадне печиво і супроводжується гарячим шоколадом або апельсиновим соком, але не чаєм або кавою (кава з молоком або чай з молоком подаються на сніданок, чай і кава розглядається як занадто сильні напої для дітей в кінці денного часу). Чай для дорослих може складатися з фруктових сиропів з водою або мінеральною водою, легких бісквітів (печива) або випічки. Звичай в даний час стає дуже модним у Франції.

Ведучий 2: А яка країна вважається батьківщиною чаю?

Ведучий 1: Чайна церемонія – це обряд, що зародився в *Китаї* ще до нашої ери. В даний час в чистому вигляді він зберігся тільки в Японії, де є спеціальні чайні будиночки для чаювання і живуть знавці стародавніх звичаїв. Невід'ємною частиною чайного будинку є маленький і тихий сад (тянива). Його відрізняють густа рослинність, стежки з плоских каменів для відокремлених прогулянок, кам'яний ліхтар і кам'яні судини для води.

Ведучий 2: Входячи в будиночок, людина залишає всі турботи за його стінами і залишається тільки з добрими думками і роздумами. За чаюванням ведуться спокійні бесіди на філософські теми, в результаті чого знімаються стреси, люди заспокоюються і стають більш здоровими і життєрадісними, що звільнилися від повсякденних дум. Людині, що побувала в чайному будинку, здається, що вона побувала в іншому світі.

Ведучий 1: Про появу чаю існує безліч легенд. З однією з них нас познайомить наша гостя з Китаю.

Китаянка (в національному костюмі): За переказами, китайський імператор Шень-нун подорожував в пошуках цілющих трав з котлом на тринозі, в якому кип´ятили воду для цілющих відварів. У 2737 році до н. е. в котел з окропом впали кілька листочків чайного дерева. Відвар здався смачним і викликав бадьорість. З тих пір Шень-нун не пив інших напоїв.

Складалися і інші легенди про народження чаю, але кожна з них підтверджує, що батьківщина чаю – Китай. Дана колись чаю назва «китайська травичка» – невірна і помилкова. Чай роблять зовсім не з трави, а з листя, від яких він отримав свою назву. Молодий листочок по-китайськи називаєте «тцай-йе». Звідси і походить слово «чай».

У нього є ще визначення «байховий»: Це теж китайське слово. «Бай-хоа», що в перекладі означає «біла вія». І дійсно, одна сторона чайного листа покрита тоненькими сріблястими волосками, схожими на білі вії. Майже 5000 років відомий китайський чай.

Ведучий 1: Як ви думаєте, а корисно пити чай для здоров'я? Давайте запросимо до нашої розмови фахівця, лікаря.

Лікар-учень: І солодкий, і гіркий Чай духмяний, запашний. Зцілить хворь, і як на	Сил нових він додає, Друзів всіх за стіл зове… І з подякою весь світ Славить чудо-

те Навіть втому прожене.	еліксир!

Лікар-спеціаліст: Чай містить корисні біологічно активні речовини: кофеїн, танін, мінеральні солі, майже всі вітаміни, ефірні масла. Вони зміцнюють судини мозку, покращують роботу серця, обмін речовин, підвищують розумову та фізичну працездатність людини. З чаєм легко засвоюються білки, жири, вуглеводи. Навіть при надмірному харчуванні не буває ожиріння, якщо воно супроводжується чаюванням. Бідне харчування, але з чаєм підтримує сили людини.

Чай посилює протидію застуді, інфекційним хворобам, різним запаленням. Чай знімає головний біль. Танін, що міститься в чаї, запобігає розладу шлунку. При отруєнні дається настій міцного чаю. Настій зеленого чаю нормалізує підвищений артеріальний тиск. При запаленнях очей, їх промивають міцним охолодженим розчином чорного та зеленого чаю, взятих порівну, або кладуть чайний компрес. При сонячних опіках допомагають компреси та примочки із теплого чаю.

А чи знаєте ви, що в свіжому листі чаю міститься в 4 рази більше вітаміну С, ніж в лимоні, а в зеленому чаї в 10 разів більше, ніж в чорному. Кожен раз вживаючи чай, ви насичуєте організм вітамінами. Тому, я авторитетно, як лікар, рекомендую вам вживати чай вранці.

Ведучий 1: Дякую, шановний лікар, за дуже пізнавальну інформацію. Я думаю, всі учні тепер віддаватимуть перевагу чаю, а не лимонаду.

10 заповідей у чайному світі:

1) Не пийте міцний чай!

2) Не заварюйте чай довго!

3) Не пийте вчорашній чай!

4) Не заварюйте чай багато разів!

5) Не запивайте ліків!

6) Не пийте чай на порожній шлунок!

7) Не пийте чай перед їжею!

8) Не пийте чай відразу після їди!

9) Не пийте обпалюючий чай!

10) Не пийте холодний чай!

- А зараз ми подивимося, хто краще знає прислів'я і приказки про чай:

***Склади прислів'я*:**

Чай пити –	приємно жити.
За чаєм не сумуємо –	по три склянки випиваємо.
Чаю випиваєш –	сум забуваєш.
Чай пити –	не дрова рубати.
Якщо чай не випиваєш –	де сили здобуваєш?
Самовар закипає –	іти не дозволяє.
Пий чай –	задоволення тримай!
Самовар кипить,	Та нікому чай пить
Від чаю не будеш п'яний,	але рум'яний

Ведучий 2: А хто знає, яка країна є рекордсменом по кількості випитих чашок чаю на рік?

Це, звичайно ж, англійці. У рік кожен англієць випиває **4,5 кг** чаю. Причому чоловіки п'ють його більше, ніж жінки.

Британка 1: Англійські традиції чаювання відомі у всьому світі. Англійці незмінно починають ранок з чашки хорошого чаю. Ця традиція бере свій початок від сирого холодного клімату Англії. Англійці прокидаються о 6-7 годині ранку, і щоб бути бадьорими і свіжими, їм звичайно необхідна чашка чорного чаю.

Відомо англійське чаювання о 5 годині вечора («five-o-clock») вперше з'явилося в 1840 році. Герцогиня Анна Бедфордська Сьома запропонувала вгамовувати легкий голод, що виникає між сніданком і пізнім англійським обідом чашкою чаю з легкими

закусками. Ця традиція збереглася і до цього дня.

Британка: Типовий британський чайний ритуал може проходити в такий спосіб. Чай розливають в підігріті чашки, куди спочатку наливають молоко або гарячі вершки. П'ють чай, використовуючи чашку і блюдце. Чашка і блюдце повинні бути взяті зі столу разом, лівою рукою блюдце, а правою – чашку. П'ють маленькими ковточками. До чаю прийнято подавати маленькі булочки, мармелад, кекси, печиво. Хороша музика.

Ведучий 1: Ми познайомилися з традиціями чаювання в Китаї, в Англії. А коли чай з'явився в Україні?

Ведучий 2: Які ж традиції чаювання в Україні? *Українське чаювання*. Звичні побутові речі нерідко здаються нам вічними. Важко уявити, що колись люди обходилися без них.

Учень 1: Переказ про перший самовар у Києві: кияни вперше побачили тульський самовар десь у 1810-их або на початку 1820-тих років на Хрещатику, у будинку, який наймав під квартиру якийсь генерал. О третій годині дня денщик виносив на балкон самовар, що кипів. Навколо невеликого столу влаштовувалася родина генерала. А простодушні кияни, оточивши балкон, спостерігали це чаювання. Багато отих простих городян не мало ані найменшого уявлення про смак чаю та цукру, бо то була справді царська розкіш, дари казкового Сходу, доступні лише для обраних.

Учень 2: Символ домашнього вогнища. Масово чаювати почали лише після 1812 року. Війна навчила цінувати життєдайний напій, його чудову властивість поліпшувати настрій, знімати втому й схиляти до душевної розмови. Війна ж навчила користуватися самоваром. Самовар став у центрі події, прикрасивши собою стіл, надавши чайній церемонії блиску й театральності. Навколо самовару збиралися цілою родиною або дружною компанією. За самоваром зустрічали гостей, відпочивали, вели ділові розмови, сперечалися, читали газети й співали пісень. Самовар був доречний у будь-якій життєвій ситуації. Тому і став він з часом центром хатнього життя, символом домашнього вогнища XIX століття.

Учень 3: Київ був третьою самоварною столицею Європи. Проте чаювання було суто світською втіхою, якій кияни віддавалися так само пристрасно, як лондонці й москвичі. Городяни не розлучалися з самоварами й під час прогулянок у передмістях, поїздок у Межигір'я. Але найбільше полюбляли затишну атмосф

еру хатнього чаювання. Воно

відбивало усі зміни міських смаків і уподобань. Різні верстви мали свої самоварні звички. В середині століття в родинах багатих городян уже широко практикувався пишний чай-сніданок: на стіл ставили самовар, печиво, торт, тістечка, всіляку смаженину, ковбаси, сир, вино, цукерки, фрукти. Кожний

вибирав собі щось до смаку, але про чайну церемонію не було й мови.

Учень 4: Серед бідного міщанства та студентства виробилася класична форма «чаювання вприкуску», – з грудочкою литої «цукрової голови». Вона була дуже солодка й повільно танула в роті. Майстри «чаювання вприкуску» випивали з нею понад десять склянок чаю, а в разі фінансової скрути – з такою ж кількістю гарячої води з самовару.

Учень 5: Київська чайна церемонія була цікавою ще й своєю здатністю трансформуватися в інші форми гостинності. Людині, що з'являлася з візитом, пропонували чашку чаю, можливо, з цитриною, можливо, з булочкою чи тістечком. Якщо зав'язувалась жвава розмова, до чаю подавали коньяк, ром чи вино. Далі більше: з'являлася горілка, холодні закуски. Нерідко така «розширена» чи «поглиблена» чайна церемонія оберталася на імпровізований бенкет. З'являлися гарячі страви, короп чи щука, курчата, ковбаси, всіляке пряжене й смажене. Це був теж «чай», але артистично імпровізований.

Ведучий 1: Класичні правила заварювання чаю

Чай не варять, а заварюють. Заварюють у скляному або фарфоровому посуді.

Заварюють киплячою водою. Довго кипляча вода втрачає кисень, негативно впливає на смак чаю. Вода повинна бути свіжою. Воду кип'ятять в емальованому, спеціальному скляному посуді. Посуд, у якому готується чай, не миється з посудом для інших продуктів. Витримувати час заварки чаю. Чорний 4 – 6 хв., зелений – 3 – 4 хв. Зберігати чай слід у металевому посуді, вимощеному папером або скляному. Чай подають щойно завареним і гарячим. Зеленого чаю кладуть вдвічі більше, ніж чорного. Повторно гріти чай не можна.

Ведучий 2: *Цікаві факти про чай*

- У Стародавньому Китаї вважалося необхідним настоювати чай, щонайменше рік.
- Чайний пакетик був винайдений в 1904 році, день народження цього винаходу – 1-е вересня.
- Перша згадка про використання чаю відноситься до 4-го століття нашої ери.
- В Давнину шукачі еліксиру молодості вважали чай необхідним його компонентом.
- Щоденно у всьому світі випивається 3 мільярди чашок чаю.
- Використавшу заварку можна використовувати в якості абсорбенту запахів в холодильнику.

Завершальний етап заходу. (Традиційне частування гостей. Учні в національному одязі сервірують стіл, на якому з'являється гарячий самовар, чашки з блюдцями, цукор, печиво, тістечка) . Лунають українські пісні.

Також під час приємної церемонії чаювання напередодні Дня Святого Миколая студенти обмінялися таємними подарунками, заздалегідь підготовленими.

Стаття надійшла до редакції
25.05.20

ХУДОЖНЄ РОЗВ'ЯЗАННЯ ОСТАПОМ ВИШНЕЮ ОДВІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДИНИ ТА ПРИРОДИ, ЛЮДИНИ ТА ПАМ'ЯТІ, ЛЮДИНИ ТА ВІЧНОСТІ БУТТЯ, ЛЮДИНИ ТА ЗЕМЛІ, НА ЯКІЙ ВОНА ЖИВЕ

УДК 378.016: 821.161.2

ОМЕЛЯНЧИК Т.Г., НЕНЧИНСЬКА Л.В.,
викладачі кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Пошли мені, доле, сили, уміння, талану,
чого хочеш, тільки щоб я хоч що-небудь зробив таке,

щоб народ мій у своїм титанічнім труді,
у своїх печалях, горестях, роздумах, ваганнях,
щоб народ усміхнувся!..

Остап Вишня

Тема: Остап Вишня (Павло Губенко). Трагічна творча доля українського гумориста, велика популярність і значення його усмішок у 1920-ті роки. «Моя автобіографія».

Мета: вивчити основні етапи життєвого й творчого шляху Остапа Вишні, ознайомити студентів із талантом гумориста, повторити засоби створення комічного, літературні поняття, поглибити навички роботи з текстом, зв'язати набуті знання на уроках української літератури, історії, сформувати розуміння, що гумор – це одна з провідних рис характеру українців, пригадати про гумористичну, сатирично-викривальну традицію української літератури, розвивати навички індивідуальної та групової роботи, критичного мислення, виховувати сучасного громадянина-патріота в умовах акмеологічного середовища нової української школи.

Предметні компетентності, що формуються на занятті: *знати* основні події життєвого і творчого шляху письменника; *характеризувати* гумористичну, сатирично-викривальну традицію української літератури; *аналізувати* ідейно-тематичну сутність, особливості композиції, засоби художнього увиразнення усмішок; *визначати* жанрові особливості усмішок, *висловлювати* власні думки щодо проблем, порушених автором.

Ключові компетентності, що формуються на занятті: *визначати* мету і цілі власної діяльності й розвитку, планувати й організовувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; *знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати* одержану інформацію; *використовувати* різні види читання (коментоване, вибіркове); *усвідомлювати* зв'язок літератури з іншими видами мистецтва; *оцінювати* власні результати навчання.

Тип заняття: вивчення нового матеріалу з елементами драматизації.

Міжпредметні зв'язки: історія України, зарубіжна література, українська мова.

Обладнання: портрети Остапа Вишні, виставка книг письменника, відеоматеріали, дидактичний матеріал, друковані конспекти.

<u>Хід заняття</u>

Мабуть, із часів Котляревського не сміялась Україна
таким життєрадісним, таким іскрометним сміхом,
яким вона засміялася знову в прекрасній творчості
Остапа Вишні
О. Гончар

I. Орієнтація, мотивація навчальної діяльності (3 хв.)

- **Слово викладача.** Давня мудрість говорить, що **сміх** – найкращі ліки від усіх хвороб і найвірніший порадник у скрутну хвилину. В українській літературі не так багато письменників, котрі б усю свою творчість присвятили гумору, і не просто викликали сміх заради сміху, а щоб «***…народ…у своїм титанічнім труді, у своїх печалях, роздумах, ваганнях, щоб народ усміхнувся! Щоб очі…народу, коли вони часом печальні та сумом оповиті, щоб вони отакеньким шматочком радості засвітилися!»*** Ці слова були творчим кредо відомого українського письменника Остапа Вишні.
- **Вправа «Щира усмішка» (**тлумачення слів ***усмішка-посмішка*)**

II. Актуалізація опорних знань (7 хв.)

- **Слово викладача.** Письменник-гуморист Павло Губенко відомий в українській літературі під псевдонімом Остап Вишня.
- ***Яка ваша версія тлумачення псевдоніма?*** *(Свій вибір псевдоніма письменник пояснював тим, «що плід вишні солодкий і смачний, але водночас терпкий і кислуватий, саме таким і повинен бути доброзичливий сміх, а при потребі кісточкою з вишні, затиснувши її у двох пучках, можна влучно стрельнути»*).
- **Робота з епіграфом заняття**
- *Прочитайте вислів О. Гончара. Що ви знаєте про Івана Котляревського та його творчість?*
- *Як ви розумієте вислів?*
- *Про що свідчить порівняння творчості Остапа Вишні із творчістю І. Котляревського?*
- *Чи згодні ви з цим твердженням?*

III. Цілепокладання. (23 хв)

3.1. Повідомлення теми, мети, завдань заняття

- **Слово викладача.** Остап Вишня, продовжуючи традиції І Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка, В. Самійленка, був фундатором і найвизначнішим представником української сатирико-гумористичної літератури і вже після публікації перших творів набув всенародної слави і популярності.

Саме про Остапа Вишню, письменника-новатора, одну із найяскравіших постатей національного відродження 20-х років, людину нелегкої життєвої долі йтиме мова на сьогоднішньому занятті.

3.2. Визначення очікуваних результатів

- ***Що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття?*** (студенти самостійно ставлять цілі й під керівництвом викладача формулюють очікувані результати).

3.3. Мотивація навчальної діяльності

- **Асоціативний диктант.** Перевірка біографічного матеріалу Остапа Вишні.
- **Робота з портретами митця.** *Розгляньте запропоновані світлини Остапа Вишні. Яким ви побачили митця? Спробуйте визначити риси характеру письменника за цими портретами.*
- **Словникова робота**

Шарж – різновид карикатури, в якій зберігається подібність з об'єктом зображення, сатиричні тенденції поступаються перед м'яким, доброзичливим гумором.

- *Розгляньте дружні шаржі художника А. Арутюнянця та О. Козюренка, розкажіть про своє враження від них.*
- *Які риси характеру письменника, на вашу думку, вдалося передати художникам? Які художні деталі і з якою метою використані авторами шаржів?*
- **Презентація роботи творчої групи «Сторінками життя і творчості Остапа Вишні»**
- **Презентація роботи творчої групи «Жанрове розмаїтті творів Остапа Вишні»**

Презентація роботи творчої групи «Тематика творчості Остапа Вишні»

IV. Цілереалізація (47 хв)

4.1. Актуалізація й корекція опорних знань

Повторення **засобів творення комічного**. Студенти мають правильно співвіднести літературний термін з його формулюванням.

Гумор	А. приховане кепкування, уживання слова в оберненому, протилежному значенні; може бути доброзичливою, сумною, злою, дошкульною.
Сарказм	Б. різке осміювання, критика всього негативного. Об'єкт висміювання часто малюється у перебільшено смішному вигляді.
Сатира	В. доброзичливий сміх, спрямований на розкриття певних вад людського характеру.
Іронія	Г. глузування над людиною, державою, діяльністю організацій, що ґрунтується на почутті переваги мовця над тим, про що він говорить.

- ***Які жанри комічного ви знаєте?*** *(Байки, анекдоти, співомовки, гуморески, усмішки, фейлетони).*

- ***Які жанри малої прози представлені у творчому доробку письменника?*** *(усмішки, гуморески, фейлетони, автобіографічні оповідання).*

Який із перерахованих жанрів заснував Остап Вишня*?(Усмішка. Новому жанру письменник дав таке жартівливе означення: «Мені нове життя усміхається, і я йому усміхаюся! Через те й усмішка»).*

1.2. Сприйняття й первинне усвідомлення навчального матеріалу, осмислення зв'язків і співвідношень в об'єктах вивчення.

Слово викладача. Остап Вишня написав 2.5 тисячі гуморесок, усмішок, видав понад 100 збірок гумору й сатири. Гумореску «Моя автобіографія» Остап Вишня написав за 2 дні – 15-16 березня 1927 року. Здавалося б, про що можна розповісти в автобіографії, крім фактів і цифр? Але гуморист дає нам зразок своєрідного художнього викладу найважливіших моментів свого життя, рис характеру й світовідчуття, з цікавими коментарями.

Словникова робота

Автобіографія — *це документ, у якому особа, що складає його, подає опис свого життя та діяльності в хронологічній послідовності. Автобіографія має бути вичерпною й лаконічною, може писатися від руки або з використанням технічних засобів.*

Гумореска - (від лат. «волога») – *невеликий віршовий, прозовий чи драматичний твір з комічним сюжетом, що відрізняється від сатири легкою, жартівливою тональністю.*

Фейлетон – (від франц. «лист, аркуш») – *невеликий за обсягом жанр художньо-публіцистичної літератури злободенного змісту, який характеризують сатиричність, динамізм викладу, невимушена композиція, пародійність, застосування позалітературних жанрів тощо.*

Автобіографічне оповідання – *опис власного життєвого шляху, наближений до мемуарів.*

Усмішка – *різновид гуморески, уведений в літературу Остапом Вишнею.*

«Анкета читача»

- *Які емоції, роздуми виникли у вас після прочитання твору?*
- *Чим вразив вас твір?*
- *Які епізоди змусили вас усміхатися?*
- *Що спонукало Остапа Вишню написати цей твір?*
- *Від якої особи ведеться розповідь у творі?*
- *Чи асоціюється оповідач твору з автором?*

- *Який період найкраще висвітлено у творі? Чому?*
- *Якою постає перед нами сім'я оповідача?*
- *За що вдячний оповідач шкільному вчителю Івану Максимовичу?*
- *Які події громадянської війни описані у*

творі?

- *Хто із письменників-сучасників Остапа Вишні згадується у творі?*
- *Яким був перший псевдонім письменника?*
- *Чому письменник свідомо вдається до порушення мовних законів у назві твору?*
- *Чи відповідає композиція твору обраній формі ділового паперу – автобіографії?*
- *«Моя автобіографія» - це сатиричний чи гумористичний твір? Аргументуйте.*
- *Назвіть засоби творення комічного у творі.*

«Літературний паспорт твору» (перевірка випереджувального домашнього завдання).

Автор: **Остап Вишня.**

Назва твору: **«Моя автобіографія».**

Рік видання: **1927.**

Літературний рід: **епос.**

Жанр: **гумореска.**

Тема: **розповідь про батьків, дитинство, навчання й формування світогляду письменника.**

Ідея: **висвітлити в гумористичній формі фактори, які впливають на формування митця.**

Композиція: **3 розділи. 1 – народження та дитинство письменника; 2-3 – навчання, формування світогляду, участь у революції та громадянській війні, початок літературної творчості. Композиція відповідає формі ділового паперу – автобіографії.**

Проблематика: **формування митця, повага до старших, повага до вчителів, збереження рідної мови, відповідальність за свою працю.**

Слово викладача. Остап Вишня майстерно володів усіма засобами комічного. Улюблений прийом – інтимна розповідь від першої особи, дотепного оповідача, наближена до розмовної народної мови. А ще письменник був завзятим мисливцем і рибалкою.

V. Рефлексія

5.1 . Перегляд відео.

5.2 . Інсценізація.

5.3 . Бесіда.

- *Яке враження справило на вас знайомство з цією легендарною особистістю?*
- *У чому, на вашу думку полягав секрет популярності письменника і його творів у 20-ті роки?*

- *Які риси характеру письменника вас вразили найбільше? У чому полягає новаторство українського «Гомера сміху»?*

5.4. Слово бібліотекаря про письменників-ювілярів.

5.5. Повідомлення домашнього завдання та інструктаж щодо його виконання.

Стаття надійшла до редакції
19.05.20

КАЛЕЙДОСКОП ВИХОВНОЇ РОБОТИ 2019-2020 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ ОБЛАСНОГО НАУКОВОГО ЛІЦЕЮ-ІНТЕРНАТУ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»

УДК 27.015.31: [37.093.2:37] (477.44-25) ВГПК

РОМАНУХА Ю.В.
вихователь наукового ліцею-інтернату
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Що досконаліше виховання, то щасливіші народи.
О. Герцен

Сьогодні будь-який навчальний заклад для молоді – це простір життя, де вона готується до реалізації в соціальній сфері, формує певну систему цінностей і соціальних компетенцій, навчається процесу комунікації, визначає перспективи власного розвитку, працює над становленням своєї особистості, проектує себе в життєвій стратегії суспільства.

Навчальний заклад є своєрідним інструментом суспільства у вихованні молоді. Шляхи реалізації цього інструмента полягають не

тільки у вивченні сучасних технологій навчання й виховання, але й у апробації інноваційних. Це можливо за умови глибоко продуманої системи планування виховної роботи, адже саме вона є важливою складовою успішної діяльності будь-якого навчального закладу. Ця система, звичайно, неможлива без дотримання певних законів – Конституції України, Декларації прав дитини, Конвенції про права дитини, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про сприяння соціальному становленню та розвиток молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю України», Національної доктрини розвитку освіти та інших нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Основою виховного процесу має бути поставлена мета, і в нашому навчальному закладі – це виховання всебічно розвиненої, гармонійної та свідомої особистості з високим рівнем соціалізації, підготовленої до життя в сучасному культурно-інформаційному просторі, здатної до самовизначення, реалізації та самовдосконалення. Робота над утіленням цієї мети здійснюється відповідно до програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» та відповідно різних напрямків виховання.

Усім відомо, що почуття патріотизму виховується з дитинства. Сьогодні, коли територія України охоплена військовими подіями, роботі у напрямку патріотичного виховання у будь-якому навчальному закладі відводиться особливе місце. Учні нашого ліцею не залишаються осторонь цих жахливих подій, вони переймаються долею наших хлопців-захисників. Ще з 2014 року діти стали організаторами благодійних ярмарків, вилучені кошти з яких було передано у Вінницький обласний клінічний госпіталь; також не раз просто долучались до збору кошті на підтримку воїнів АТО; класними керівниками та вихователями було проведено чимало виховних годин (уроки мужності, бесіди, години пам’яті та тематичні лінійки). Зокрема, у вересні вихователем ліцею Марценюком В. М. організовано зустріч з бійцями АТО. Ці сходини надовго залишаться у пам’яті нас усіх, адже було дуже важко стримати емоції від розповідей цих мужніх людей, і водночас переповнювало почуття нестриманої гордості за наших захисників Вітчизни. Для учнів це була ще й маса вражень, оскільки бійці познайомили дітей з різним військовим спорядженням, навчали їх правилам надання першої медичної допомоги, а також давали поради щодо допомоги школярів своїм захисникам. Ось така робота найкраще донесе до дитячих сердець почуття патріотизму, вірності, любові до Батьківщини, мужності та людської вдячності.

В. О. Сухомлинський писав: «Виховання патріотичної свідомості, почуттів і переконань нерозривно пов'язане з розумовим, моральним, трудовим, ідейно-світоглядним, естетичним, емоційним становленням особистості».

Патріотичне виховання – це не тільки виховання у молодого покоління патріотичної свідомості, вірності, турботи про благо свого народу, захист національних інтересів та територіальної цілісності держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації, знання звичаїв та традицій рідного народу та виховання поваги до них. Саме тому вихователем Кушком І. С. у листопаді організовано зустріч з Центром історії Вінниці (урок живої історії). Зустрічі з представниками даної організації проходять у нашому закладі не вперше, саме це говорить про зацікавленість дітей у роботі людей, які займаються дослідженням історії та культури м. Вінниці та Поділля, популяризацією культурної та історичної спадщини, організацією культурно-просвітницького життя з метою формування іміджу міста та презентації його історичної та культурної спадщини. Тематикою зустрічі була революція 1917-1921 років та військо УНР. Учні познайомились зі зразками однострою українського воїна, узагальнили свої знання з історії України, побачили зразки різних видів зброї та детальніше познайомились з особливостями історичних подій часів УНР. Такі зустрічі надзвичайно гарно проходять та завжди доповнені відео та фотоматеріалами. Заходи такого спрямування сприяють не тільки розширенню кругозору молоді, їх знань, але й спонукають до виховання кращих рис характеру, виховують повагу до історичного минулого України.

У системі виховної роботи сучасної школи важливе місце посідає превентивне виховання. Саме воно досить тісно пов'язане з виховною роботою – формуванням правової культури дітей. Вихователем Марценюком В. М. проведено правовий урок-тренінг для ліцеїстів (листопад), де учні у цікавій та доступній формі ознайомилися з положеннями Конвенції ООН про права дитини, закріпили знання про свої права та обов'язки.

Для наших вихованців кілька разів на семестр організовуються зустрічі з представниками правоохоронних органів, які проводять профілактичну роботу з метою протидії поширення злочинності серед неповнолітніх. У лютому вихователем Кушком І. С. організовано зустріч з інспектором ювенальної превенції Лівобережного відділення поліції Доценком Богданом Івановичем. Співпраця навчального закладу з працівниками правоохоронних органів на сьогоднішній день має бути одним з пріоритетних напрямків, адже така форма превентивної роботи дає можливість виробляти у дітей уміння діяти в конфліктних ситуаціях, приймати правильні рішення, оволодіти навичками самозбереження, знати свої права та обов'язки.

У наш час особливо популярною стала проблема збереження здоров'я молоді. Кожен навчальний заклад має приділити значну увагу напрямку фізичного виховання. Спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча робота має створити умови для повноцінного розвитку дитини, забезпечити формування у молоді світоглядних позицій щодо їх способу життя.

Фізкультурно-оздоровча робота в системі фізичного виховання нашого навчального

закладу – це перш за все проведення «Днів здоров'я». У вересні учні та вихователі здійснили «вилазку» на берег Південного Бугу в рамках відповідного дня. Горбатою Л. Ф. (вчитель фізичної культури) організовано змагання між командами класів, а вихователями ліцею проведено конкурси спортивної тематики. Така форма роботи в нашому закладі є традиційною, адже активно підтримується ліцеїстами, сприяє гармонізації стосунків між ними та загартовує до трудової діяльності.

В умовах складного економічного становища та несприятливих соціокультурних умов, молодіжне середовище залежне від нікотину, алкоголю, наркотиків, що погіршує стан фізичного і психічного здоров'я підлітків. Втрата здоров'я серед молоді ставить під загрозу національну безпеку, саме існування держави.

«Я за здоровий спосіб життя!» – профілактична бесіда для мешканців гуртожитку, яка проведена у березні вихователями Кушком І. С. та Романухою Ю. В. Метою заходу було запобігти шкідливим звичкам, які негативно впливають на здоров'я молоді, формувати розуміння відповідальності за власні вчинки та їх наслідки, виховувати бажання берегти власне здоров'я.

Формування основ естетичної культури, виховання художнього смаку, бажання вносити прекрасне у життя, духовне та естетичне збагачення ліцеїстів, розширення їх світогляду, розвиток пізнавальних інтересів. Над реалізацією цих основ художньо-естетичного виховання також злагоджено працюють наші вихователі.

З метою згуртування дитячого колективу, організації дозвілля та відпочинку для учнів Обласного наукового ліцею-інтернату вихователем Романухою Ю. В. у жовтні проведено виховний захід «Дружба єднає серця». Конкурсно-розважальна програма є традиційним щорічним виховним заходом для кращої адаптації дітей у новому колективі та в новому навчальному закладі.

Також цього навчального року ліцеїсти долучились до святкування Всесвітнього дня посмішки, міських конкурсів (квест «Пізнавай Вінницю з нами»), відвідувань майстер-класів у Вінницькому обласному центрі технічної творчості учнівської молоді та ін.. (Романуха Ю. В.). Учні активно долучались до майстер-класів та виховних годин вихователя Гуляс Н. М., були учасниками загальноліцейного заходу «Леся Українка – славна дочка України» (вихователь Гончарук В. С.), відвідали Вінницький обласний пансіонат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку (вихователь Гончарук В. С.) та здійснили багато різноманітних екскурсій.

Розвиток особистості учнів не припиняється і в позаурочний час. Діти із задоволенням відвідують різні секції спортивного напрямку (греко-римська боротьба, футбол, гребля, акробатика), що значно впливає на формування їх інтересів, власного світогляду, визначає підбір оточення.

В. О. Сухомлинський казав: «Бути справжньою людиною – означає віддавати сили своєї душі в ім’я того, щоб у кожній людині, з якою ти зустрічаєшся в житті, залишилося щось хороше від тебе, від твоєї душі». Вирішальна роль в організації виховної роботи нашого навчального закладу належить саме вихователю. Головне для нього – бути «творцем» життя молоді, адже виховання визначається не кількістю проведених заходів, а вдало організованою спільною роботою молоднечого колективу. І якщо ця робота вдала, то обов’язково відгукнеться в душах кожної дитини і принесе якісні зміни у розвитку особистості. Усе це є важливим у роботі будь-якого педагога і все це є стимулом у подальшій результативній організації своєї діяльності.

P.S. Калейдоскоп виховної роботи ліцею чималий (не все висвітлено у статті), але хочеться зауважити, що ми – вихователі та

ліцеїсти щороку активно працюємо над тим, щоб створювати ще більше яскравих «візерунків».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузьменко В. В. Василь Сухомлинський: життєвий шлях та педагогічні погляди / В. В. Кузьменко, Н. В. Слюсаренко, Г. М. Кондратенко, О. В. Рідкоус. – 3-тє вид. – Херсон: Херсонська академія неперервної освіти, 2018. – 150 с.

Стаття надійшла до редакції
15.05.20

СУЧАСНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ-МЕТОДИСТ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2.011.3 - 051

БЕРЕЗІЙ ІННА,
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ФЕДЧИШИНА Т.Л.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Анотація. *Дана стаття присвячена питанню розуміння майбутніми педагогами певних вимог до сучасного вихователя-методиста. Висвітлено головні критерії педагога дошкільного закладу, його характерні риси та навички, відповідно до сучасної системи дошкільної освіти.*

Ключові слова: *вихователь-методист, сучасний вихователь, професійна підготовка вихователя закладу дошкільної освіти.*

Актуальність. Сьогодення формує запит на підготовку творчої особистості, здатної продукувати оригінальні ідеї та знаходити сміливі рішення. Сучасна особистісно орієнтована модель дошкільної освіти висуває високі вимоги до особистісного та професійного розвитку вихователя закладу дошкільної освіти.

Сучасний вихователь має чітко усвідомити цінності освіти та виховання, бути здатним до розуміння і сприйняття різних думок, напрямів, течій, творчо втілювати нові ідеї. Тому, враховуючи тенденції сьогодення, варто переосмислити традиційні функції педагогічної діяльності, реалізувати прогресивні ідеї в розвитку дошкільної освіти.

Багато педагогів, психологів розглядали теоретико-методологічні засади професійного становлення майбутніх педагогів. Насамперед, можна виділити праці таких філософів: В. Андрущенко, Г. Гершунського, В. Кременя; психологів: І. Беха, І. Ісаєва, В. Крутецького, А. Маркової; педагогів: Н. Кузьміної, Н. Ничкало, О. Пєхоти, В. Сластьоніна. Продуктивний підхід до аналізу питань підготовки спеціалістів для дошкільних установ та осмислення процесів, специфічних для України, висвітлено в працях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Калініченко, Е. Карпової, О. Кононко, К.

Крутій, В. Майбороди, Т. Поніманської, О. Проскури, О. Сухомлинської, М. Собчинської. Ці дослідження забезпечили можливість розглянути вимоги до професійного становлення майбутнього вихователя в сучасних закладах дошкільної освіти.

Мета статті - визначити професійні критерії підготовки вихователя-методиста для роботи в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу.

Вища педагогічна школа покликана забезпечити підготовку вихователя нової формації, здатного до творчої реалізації різних освітніх програм, використання в професійній діяльності інноваційних технологій; готового до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з вихованцями й формування активної, креативної, компетентної, самодостатньої особистості [1].

Актуальність і необхідність підготовки фахівців з дошкільної освіти визначається:

– потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях дошкільної освіти з урахуванням сучасних вимог і національних традицій для роботи в державних, приватних різнотипних установах та в умовах сім'ї;

– особистісно орієнтованою системою навчання, виховання дітей дошкільного віку;

– запровадженням у освітній процес дошкільних навчальних закладів новітніх педагогічних технологій, нетрадиційних форм педагогічної взаємодії із здобувачами дошкільної освіти;

– підготовкою до взаємодії особистості в різних сферах життєдіяльності: освіті, організації соціального досвіду людини

Компетентному фахівцю мають бути притаманні принаймні три відмінні якості:

– ефективність на робочому місці (продуктивність, якість, здатність до змін, внесок у досягнення загальних цілей дошкільного навчального закладу);

– мобільність у процесі самовдосконалення;

– розвиток персональних рис і загальних ключових навичок, необхідних для успішної роботи з дітьми. [3]

Для цього йому слід забезпечити свободу дій і незалежність у використанні конкретних методик, стимулювати прагнення до змін, сприяти розвитку творчого інноваційного потенціалу, високого культурно- естетичного рівня, освіченості. Методична робота має бути пошуково-дослідницькою, а не просвітницько-пропагандистською чи інформативною.

Професійна підготовка вихователя-методиста – це сукупність загальних та спеціальних знань і вмінь, які забезпечують можливість роботи за певною спеціальністю. Вони набуваються в процесі теоретичного й практичного навчання у ЗВО. Отже, під професійною підготовкою вихователя ми розуміємо процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати педагогічні проблеми в дошкільних навчальних закладах [2].

Методичний кабінет дошкільного навчального закладу - є центром методичної допомоги практичним працівникам та поширення науково-психолого-педагогічних знань серед батьків щодо розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку.

До головних функцій методичного кабінету можна віднести такі:

– впровадження інновацій;

– координація діяльності роботи з міським методичним кабінетом;

– консультування;

– науково-методичне інформування;

– участь в атестації педагогів;

– вивчення та аналіз проблем практичної освіти;

– визначення професійного рівня і творчих здібностей дітей;

– стажування молодих спеціалістів;

– масові заходи з педагогами та дітьми;

– форми методичної роботи, які проводяться в дошкільному закладі.

Вихователь-методист займається методичною роботою та організовує весь освітньо-виховний процес в дошкільному закладі: аналізує, планує, координує, контролює діяльність педагогічного колективу. Вихователь-методист проводить ґрунтовну методичну роботу у педагогічному колективі: відкриті заняття для вихователів, семінари, індивідуальні та групові консультації. Крім того, він бере участь у роботі з батьками: готує інформації, випускає методичні рекомендації що присвячені сімейному вихованню та ін.

Робоче місце методиста, як відомо, методичний кабінет. Там кожен педагог може отримати практичну допомогу в організації роботи з дітьми, а батьки можуть проконсультуватися з приводу розвитку дитини, отримати відповіді на питання про педагогічний процес в дошкільному закладі. Ще одне завдання методиста, мабуть, найважливіше, - розуміти і правильно оцінювати сили і можливості кожного педагога, знати, що важливо для нього в житті, до чого він прагне, щоб задовольнити потребу кожного педагога в повазі, визнанні та самореалізації.

Важливий показник зростання професіоналізму дошкільного педагога — це розкриття творчого потенціалу особистості, творча самореалізація в професійній діяльності. Вихідний чинник накопичення та реалізації творчого потенціалу — це мотиваційна готовність до творчості. І якщо в процесі формування загальної інтелектуальної здатності неабияку роль відіграє генотип, то в розвитку творчого потенціалу — середовище і мотивація.

Серед інтелектуальних характеристик творчого потенціалу виокремлюють: продуктивність, чіткість, пластичність, рухливість та дивергентність мислення. Дивергентність мислення — це тип пошуково-проблемного стилю мислення, який характеризується швидкістю, гнучкістю та оригінальністю.

Вихователь-методист повинен вміти організовувати ефективну роботу та оснащення методичного кабінету шляхом його постійного оновлення та поповнення з урахуванням передового педагогічного досвіду, технологій спеціального навчання та виховання, новинок психолого-педагогічної літератури, аудіо- та відеоматеріалів завдяки створенню творчих міні-об’єднань педагогів [5].

Вихідними є основні параметри, що відображають особистість у цілому, зокрема:

– спрямованість — система стосунків із навколишньою дійсністю, що виражається через мотиви поведінки, потреби, почуття, інтереси особистості;

– можливості — психологічні передумови успішності професійної діяльності, виразником яких є здібності;

– психологічні особливості поведінки, обумовлені темпераментом і характером. [4]

Характерною ознакою професійної діяльності дошкільного педагога є значне навантаження на його психофізіологічну сферу. Тому вихователю важливо мати високий рівень працездатності, бути витриманим та врівноваженим.

Взаємодія вихователя з дітьми пов'язана зі спілкуванням, що проявляється у поведінці, манері говорити, почуттях, настрої, рухах, міміці. Успішність освітньої взаємодії з дітьми визначають: поставлений голос; добре розвинене мовлення; природні й невимушені жести; висока комунікативна культура.

Висновки. Хоча сучасний педагог обмежений у часі, йому має бути притаманна

педагогічна творчість. Вихователь-методист окреслює ту єдину спільну лінію, що спрямовує всю навчально роботу закладу, і саме від правильного вибору та використання ним різноманітних форм методичної роботи, рівня його професійності залежить ефективність діяльності педагогічного колективу в цілому.

Тож сучасний вихователь-методист повинен вміти аналізувати процес розвитку та виховання здобувачів дошкільної освіти; проводити індивідуальну роботу з дітьми; оцінювати власну діяльність, бути самокритичним; створювати позитивний емоційний мікроклімат у групі; спонукати дітей до творчості.

Головним є те, що вихователь-методист, який формує творчу особистість, має бути новатором. Тільки тоді нові ідеї, прогресивні принципи та прийоми допоможуть йому створювати нові педагогічні технології, упроваджувати різноманітні інновації в освітній процес. І лише тоді відбудуться реальні зміни системи освіти — підвищиться її ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. / Л.П. Загородня, С. А. Тітаренко. – 2-ге вид. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
2. Мурована Н.Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності: монографія / Н.Н. Мурована. – Севастополь : Рибзст, 2006. – 24 с.
3. Педагогіка вищої школи / за ред. З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
5. Типове положення про методичний кабінет дошкільного навчального закладу : наказ М-ва освіти і науки України від 09 листоп. 2010 р. № 1070 [Електронний ресурс] // Режим доступу до вид. : http://osvita.ua ›Законодавство›Наказ МОН/

Стаття надійшла до редакції
16.04.20

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

УДК 811.111’243’373 – 047.22

ВЕГЕРУК ІРИНА,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що вивчаючи іноземну мову важливо розвивати лексичну компетентність учнів. Лексика - це один з найголовніших елементів, яким учні мають володіти на високому рівні та розвивати і збільшувати свої знання лексичного матеріалу.

Сформована лексична компетентність є одним з найважливіших факторів, які впливають на загальний рівень володіння іноземною мовою, адже є компонентом іншомовної комунікативної компетентності, який має місце у всіх видах мовленнєвої діяльності. Знання іноземної мови, насамперед, асоціюється із знанням слів, а володіння нею – із лексичними навичками, формування яких є основною метою навчання лексики.

Сьогодні існує велика кількість методів та теорій щодо навчання іншомовного лексичного матеріалу. Загалом, змінилося ставлення до ролі лексики у процесі оволодіння іноземною мовою. В наш час все частіше зустрічаються твердження про те, що саме лексичний матеріал є основою комунікативного процесу, його центром, оскільки саме лексичні помилки можуть викликати ситуацію, під час якої учасники процесу комунікації не можуть зрозуміти один одного.

Аналіз останніх досліджень. Вирішенням проблеми навчання іншомовної лексики займалися В.А.Бухбиндер, В.С. Цетлін, С.Ф. Шатілов, О.М. Соловова та інші. Однак потребує вирішення питання методики формування іншомовної лексичної компетенції у середніх навчальних закладах. Названому питанню і присвячено нашу статтю. Визначенням стратегії засвоєння студентами навчального, зокрема лексичного матеріалу займались такі дослідники як В. Борщовецька, О. Іванова, Дж. О'Майлі, Ю. Семенчук, А. Чамот та ін.

Об'єктом дослідження є процес формування іншомовної лексичної компетентності учнів.

Предметом дослідження є методика формування іншомовної лексичної компетентності учнів.

Мета дослідження: дослідити різні способи та методики формування іншомовної лексичної компетентності учнів.

Для досягнення поставленої нами мети, ми визначили такі **завдання:**

1. Визначити поняття лексики.
2. Визначити поняття іншомовної лексичної компетентності.
3. Дослідити основні завдання роботи над лексикою.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Чайковська Н.В у своєму дослідженні, під поняттям "лексика" звичайно розуміють слова і словосполучення. Більшість слів багатозначні, і їх значення конкретизується лише у мовленні. Слово, відірване від живої мови, має лише потенціальні можливості асоціюватись з тими чи іншими одиницями мислення (поняттями). Зважаючи на це, сучасна методика вимагає, щоб слова і словосполучення засвоювались не в ізольованому вигляді, а в єдності трьох аспектів - лексики, граматики і фонетики.

В методиці навчання іноземних мов розрізняють активний та пасивний лексичний запас. Активний запас порівняно обмежений. Він формується в результаті ґрунтовного опрацювання матеріалу і використовується у висловлюваннях і на письмі. Пасивний запас значно ширший, і на його основі будується процес читання і сприймання чужого мовлення на слух. У методиці роботи над лексикою виділяють також поняття потенціального словника.

Лексична компетенція – це знання й використання вокабуляра іноземної мови, який складається з лексичних елементів та граматичних елементів.

Лексичні елементи включають: стійкі вирази (мовленнєві формули, ідіоми, фразові дієслова, складені прийменники тощо); поодинокі слова, які мають декілька значень (полісемія).

До граматичних елементів належать артиклі, займенники, питальні слова, прийменники, сполучники, частки.

Досліджуючи роботу Ірини Семеряк, вона писала, що основним завданням навчання іноземних мов є належний рівень сформованості комунікативної компетентності у студентів, важливим компонентом якої є засвоєння іншомовної лексики. Відтак постає потреба у пошуку ефективних форм, методів та засобів навчання, які б сприяли формуванню і розвитку необхідних навичок, умінь та знань для досягнення належного рівня володіння іншомовним лексичним матеріалом. Однією з ефективних категорій досягнення сформованості у студентів достатнього іншомовного лексичного запасу є застосування стратегій засвоєння лексичного матеріалу.

Зарубіжні дослідники (Ю. Гу, Р. Джонсон) акцентують увагу на поєднанні кількох стратегій опанування лексичним матеріалом, зокрема таких які об'єднують стратегії спрямовані на розвиток фізичних здібностей (зорових, слухових тощо) та когнітивних здібностей (запам'ятовування, контекстуальне заміщення/вставляння слів у реченнях тощо).

О. Іванова досліджуючи стратегії оволодіння іншомовною лексикою як важливий компонент процесу формування лексичної компетентності зазначила, що найпримітивніші стратегії засвоєння лексичного матеріалу можуть водночас бути найпопулярнішими серед тих, хто вивчає мови.

Вслід за Дж. О'Майлі та А. Чамот, дослідниця О. Іванова запропонувала поділ таких стратегій на три основні групи:

- перша група – метакогнітивні стратегії, які допомагають студентам планувати, коригувати та адекватно оцінювати власну працю;
- друга група – когнітивні стратегії, які сприяють активному використанню набутих лексичних знань та сформованих лексичних навичок і вмінь відповідно до поставленого завдання;
- третя група – соціальні й афективні, які забезпечують взаємодію комунікантів під час спілкування та підвищують вміння керування власним емоційним відношенням до проб та помилок [3;5].

Опираючись на вищезазначені класифікації дослідників вважаємо, що певні стратегії варто застосовувати відповідно до рівня сформованості у студентів комунікативної компетентності, зокрема її лексичного компоненту.

Для формування іншомовної лексичної компетентності важливо вдало підібрати перелік корисних вправ та завдань, які будуть сприяти легкому та ефективному запам'ятовуванню лексичних одиниць. Вправи повинні бути цікаві, креативні та доступні для учнів. Тому ми підібрали перелік вправ для збагачення активного та пасивного словника вихованців.

1. Flashcards

To teach new vocabulary, hold up a flashcard, say the word and ask learners to repeat. You can keep it fun by drilling the words using different voices and emotions. Vary the volume – whisper and shout the words. Use flashcards to practise vocabulary in class. Here are some ideas:

- Show the learners ten cards then turn them over. Ask learners to remember the pictures.
- Cover a flashcard with a piece of paper and slowly reveal it. Learners guess which one it is.
- Stick flashcards around the class. Say one of them and learners point or race to it.

Ця вправа буде корисною для перевірки лексичного матеріалу, який вивчався на попередньому занятті. Розглянемо останній варіант для цієї вправи. Ви можете підібрати картинки з певної теми, наприклад, тема «Професії». Картинки з різними професіями

розмістити по всьому класу, потім ви називаєте професію англійською мовою, а чуні на швидкість шукають відповідну картинку. Гра триватиме поки усі картинки не будуть знайдені.

2. Back to the board

Learners work in two or three groups. One volunteer from each group stands or sits with their back to the board. The teacher writes a word on the board and the group members explain the word to the volunteer (without using that word) until he or she guess the word and that team wins a point. Change 'volunteers' and repeat for six or seven words. You can have a noisy game where learners shout out their clues or a quieter, more controlled game where they take turns to speak.

Ця гра буде корисною також на закріплення вивченої лексики. Вправа підходить для будь-якої теми. Потрібно поділити учнів на 2-3 команди, потім обрати одного вихованця, який буде стояти спиною до дошки і відгадувати слова, які пише учитель. Гравці в командах не повинні називати слово, яке ви написали, а лише описувати це слово або називати синоніми до цього слова. Є ще інший варіант цієї гри. Ви обираєте по одному учневі для кожної команди, а не одного для усіх команд. І починається гра на швидкість. Хто більше і швидше відгадає слів, той переміг. В ході гри учасників можна міняти.

3.A word bag

Make a class word bag to help learners learn new vocabulary. Let learners add new words to the bag each class. They can write on bits of paper or card. Very young learners can draw picture cards. You could nominate a different child to add words in each class. Play quick vocabulary games with the words; for example, take a word from the bag, give a short definition or mime and ask learners to guess the word.

Така вправа може використовуватись не лише для повторення слів вивчених на попередньому уроці, але і для повторення слів з усієї теми. Протягом кількох занять, поки ви вивчаєте тему, наприклад, тема «Тваринний та рослинний світ», кожного заняття учні повинні написати на папері слово, яке вивчили та положити у коробочку, яку ви підготували. Коли вивчення цієї теми закінчиться ви можете проводити перевірку слів. Учні по черзі витягують папірець з словом, читають слово, перекладають і складають з ним речення. Можна використовувати цей варіант перевірки не лише вкінці теми, а ще два раз протягом вивчення матеріалу. Працювати з тими словами, які є на той момент у коробці. Ця вправа корисно, тому що ви перевіряєте довготривалу пам'ять учнів.

4.Word Association

This activity is amazing as you can use it with large classes and limited resources. Get it started by writing a word on the board, and then get your students to say the first word that pops up in their head which has a relation to the word on the board.

Variation: for higher level students you could divide your class into a few teams and give them each two words such as 'football' and 'lace' and you have to find a way of connecting the words together, e.g. Football-Kick-Foot-Shoe-Lace.

Перший варіант цієї вправи підходить і для великої кількості учнів, і для меншої. За допомогою цієї вправи ви збагачуєте словниковий запас учнів не лине з тієї теми, яку вивчаєте, а й з інших тем. Коли учні називають слова-асоціації, інші вихованці чують ці слова ти вивчають, або повторюють. Цю вправу можна проводити на кілька хвилин перед заняття або вкінці. Також ви можете нею скористатись як видом контрольної перевірки після вивчення теми.

5. What can you hear and smell in the picture?

In pairs, students look at a particular picture in their coursebook and try to formulate a good oral

description of it. Bring the class together and elicit descriptions. Follow on. As homework, students write fuller, multi-sensory descriptions of the same picture or of a new one.

Дана вправа корисна тим, що учні не лише згадують різні слова, щоб описати картину, вони також розвивають уяву, щоб описати свої почуття, коли дивляться на картину, яку ви підготували. Якщо ви вивчаєте тему «Природа», або «Навколишнє середовище», ця вправа буде доречною та цікавою. Можна поділити учнів на команди, або якщо у вас невелика група, разом описувати одну картину. Після такої вправи можете дати домашнє завдання, щоб учні записали опис картини в зошит або, щоб описали якусь іншу картину (яку ви підготували перед заняттям).

Висновок. Основною метою навчання іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах є розвиток в учнів уміння використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур сучасного світу. Основою комунікативного розвитку є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок (фонетичних, лексичних, граматичних).

Знання іноземної мови асоціюється із знанням слів, в той час як володіння мовою - з лексичними навичками, які забезпечують функціонування лексики у спілкуванні. Тому, лексичні навички є одним з важливих і невід'ємних компонентів змісту навчання іноземної мови, їх формування і є метою навчання лексичного матеріалу.

Тому, успішне вивчення англійської мови залежить від регулярного та поетапного поповнення словникового запасу – формування лексичної компетенції, що є центральним, необхідним аспектом вивчення мови та передбачає здатність до коректного оформлення висловлювань і розуміння інформації та базується на теоретичних відомостях про систему її правил, залежить від вірно обраних стратегій розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок шляхом виконання некомунікативних, умовно-комунікативних та некомунікативних вправ залежно від етапу набуття компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алмазова Л.А. Как научиться говорить по-английски: Учебное пособие. -- М.: Высшая школа, 1977. -- 222 с.
2. Бех П.О., Биркун Л.Б. Концепція викладання іноземних мов в Україні // Іноземні мови. -- 1996. -- №2. -- С. 3-8.
3. Бурлаков М.О. Деякі питання формування іншомовної лексичної навички говоріння // Іноземні мови. -- 2007. -- №2. -- С. 54-56.
4. Бурлаков М.П. Связь методики обучения лексике иностранного языка с лингвистикой и психологией // Іноземні мови. -- 2004. -- №3. -- С. 3-5
5. Данилевсбка-Бабій Г.Я. Врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання іноземної мови // Іноземні мови. -- 2001. -- №1. -- С. 15.
6. Єрмоленко Л.П. Комунікативний підхід до навчання англійської мови в середній школі // Іноземні мови. -- 2002. -- №3. -- С. 10-11.
7. Падалко О.В. Механізм організації процесу навчання мовлення на уроках англійської мови в середній школі // Англ. мова та література. -- 2006. --№2. -- С. 19-29.

Стаття надійшла до редакції
04.05.20

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

УДК 373.3.015.316: 111.852:7

ГОРЕЦЬКА ДІАНА, ГРИГОРЯН АЛІНА,
студентки факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ЧОРНА Н.Б.
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії та методики музичного виховання КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Annotation. *The article considers modern approaches to the formation of aesthetic competence of junior schoolchildren in music lessons. The urgency of this problem is determined. The essence of the concepts "aesthetics" and "competence" is specified. The specifics of teaching music lessons at school are highlighted. Methodical methods of formation of aesthetic competence in school practice are presented.*

Key words: *aesthetics, competence, artistic and aesthetic activity, musical art.*

Постановка проблеми. Сучасне реформування української школи та зміни в культурному житті країни зумовлюють необхідність оновлення змісту загальної та мистецької освіти України. Сьогодні постала проблема естетизації життя суспільства та більш активного використання впливу прекрасного в усіх сферах життєдіяльності людини. Адже, естетичне виховання – це цілеспрямований систематичний вплив на особистість з метою її розвитку, тобто формування смаків, почуттів, естетичного свідомості, правильного розуміння прекрасного в дійсності і в мистецтві.

Це спонукає освітян до пошуку її розв’язання, шляхом впровадження нових форм, методів і прийомів організації навчально-виховного процесу на засадах єдності краси та доцільності. Враховуючи сучасні тенденції розвитку мистецької освіти, набуває актуальності проблема формування естетичної компетентності молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування естетичної компетентності молодших школярів є популярною та актуальною. Так, у сучасній філософській, психологічній, педагогічній, мистецтвознавчій літературі висвітлено форми і методи естетичного виховання школярів, а також визначено коло проблем, які стосуються його значення і функцій у формуванні особистості людини, розвитку позитивних типів особистості, зв’язку з іншими напрямами виховання (А. Алексюк, М. Євтух, Б. Кобзар, О. Кононко, М. Лазарєв, В. Лозова та ін.).

Ідеї, які обґрунтовують необхідність вдосконалення початкового естетичного виховання засобами музичного мистецтва,

містить спадщина класиків музичної педагогіки (О. Апраксіна, А. Артоболєвська, Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, Н. Ветлугіна, Д. Кабалевський, К. Стеценко та ін.).

Актуальними в контексті означеної проблеми є праці відомих зарубіжних педагогів-музикантів Б. Бартока, З. Кодаї, К. Орфа, П. Хауве та ін., які наголошували, що основою процесу естетичного виховання є спільна діяльність педагога і дитини, спрямована на розвиток у неї здібностей до сприймання прекрасного, мистецьких цінностей і продуктивної діяльності.

Метою статті є висвітлення сучасних підходів до формування естетичної компетентності молодших школярів й презентація методичних прийомів для використання в шкільній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім, слід зазначити, що сприйняття й розуміння прекрасного починається ще у дитинстві. Так, видатний український педагог В. Сухомлинський у своїх роботах наголошував: «Чуйність, сприйнятливість до краси в дитячі роки незрівнянно глибші, ніж у більш пізні періоди розвитку особистості. Все прекрасне, що існує в навколишньому світі й створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини»[6].

Потреба в красі й доброті у дитини відрізняється з його перших днів. Важливо, щоб з дитинства сприйняття краси збереглося на все життя, а для цього дитину треба вчити бачити прекрасне навколо себе – у природі, у діяльності людини, у відносинах між людьми, їх вчинках, поглядах, судженнях. Поступово пізнаючи цю красу навколишнього буття, дитина збагачує свій внутрішній світ, відгукується на життєві явища, відносини, предмети. З огляду на це, головним завданням сучасної школи є естетичне виховання молодших школярів.

У контексті означеної проблеми розглянемо ключові поняття.

«Естетика» (грец. aisthetokos – почуття, почуттєвий) – це наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, суть і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси»[7].

Введення дитини у світ краси і гармонії є важливим завданням естетичного виховання. Адже, естетичне виховання це послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості.

Поняття «компетентність» *(від. лат. competentis)* – коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід) означає проінформованість, обізнаність, авторитетність [1].

Естетична компетентність – це сприйняття мистецтва як засобу самореалізації особистості, включає в себе розуміння прекрасного і потворного в мистецтві і навколишній світ, розвиток естетичних почуттів і переживань, формування естетичних умінь і прагнення створювати прекрасне, розвиток художніх здібностей, обдарувань в якій-небудь сфері мистецтва, включення в творчу діяльність [3].

Оскільки естетичне виховання передбачає загальну ерудованість особистості в галузі національної культури, прилучення її до народного мистецтва (пісенного, танцювального, хореографічного, образотворчого, декоративно-прикладного), то можливо використовувати різні методи, прийоми й творчі завдання.

На основі вивчення досвіду сучасних педагогів музичного мистецтва пропонуємо розглянути їх.

Методичний прийом «Зустріч з природою» вчить молодших школярів бачити

гармонійність, красу, багатство барв кожної пори року, відтворювати свої враження в усній розповіді, малюнках та ін. Розповіді вчителя про те, що природа є наймогутнішим і найдосконалішим творцем прекрасного спираються на інтеграцію мистецтв, яка відображається в живописі, музиці, поезії (наприклад, "Пори року" П. Чайковського, репродукції картин С Васильківського, І. Шишкіна та ін.). Для педагога важливо підібрати такі слова для супроводу спостереження, які відповідали б завданням естетичного виховання [2].

Важливим засобом естетичного виховання молодших школярів є використання ігрових прийомів навчання, що створює позитивну емоційну атмосферу, сприяє ефективному оволодінню зображувальними навичками та вміннями, а також розвитку інтересу до творів музичного мистецтва. Зокрема, такі як: ігри-експериментування; сюжетні ігри (сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані); навчальні ігри (дидактичні, сюжетно-дидактичні, рухливі); розважальні ігри (ігри-забави, ігри-розваги, інтелектуальні, святково-карнавальні, театрально-постановні); ігри, що мають своїм джерелом історичні традиції етносу (народні) [2; 7].

Благодатним матеріалом формування естетичної компетентності молодших школярів є використання вчителем музичного мистецтва дитячої опери-казки. Адже, оперна музика як засіб емоційно-образного пізнання життя має величезний виховний потенціал. Тому постановка опери-казки може стати реальним стимулом не тільки для заглиблення учнів у світ музичних образів, але й засобом для розвитку творчих здібностей та естетичних смаків.

Практика стверджує, що постановка з молодшими школярами опери-казки потребує декілька підготовчих етапів: робота над малими формами, освоєння елементів сценічної лексики тощо. Важливим є вивчення педагогічних принципів видатного режисера: розвиток уваги, творчої уяви, мови як специфічних форм пізнання оточуючого життя та спілкування людей.

Вже на перших заняттях учитель знайомить учнів з виразними рухами, які підкріплюються мімікою, жестикуляцією, позою, загальною пластикою, за допомогою яких можна передати емоційні хвилювання та душевний стан людини. Творчий пошук виразно-образних прийомів у вже знайомих музичних творах (піснях) викликає зацікавленість у дітей будь-якого віку. Реалізуючи програмні вимоги музично-ритмічного виховання (маршування, плескання в долоні) і використання танцювальних рухів як одного із засобів сприймання та вираження образу, вчитель звертає увагу учнів на важливість підключення виразних рухів з метою творчої передачі образу.

Музично-сценічна діяльність завдяки схильності школярів до рухливості, гри, фантазії, виявляється, як підтверджує практика, дуже продуктивною. Вона допомагає подальшому розвитку музично-театральних інтересів та творчих здібностей. Театральна вистава викликає у дітей величезне емоційне захоплення і сприяє музично-естетичному розвитку.

В музичній літературі існує низка дитячих опер, які школярі можуть не лише слухати, а й виконувати самостійно. Майже усі опери створені на казкові сюжети, які насичені глибоко віковою мудрістю, вони з раннього віку допомагали та допомагають дітям розширити їхній світогляд, знайомлять з різними явищами природи, навчають справедливості, працьовитості, любові до рідного краю. Так, доцільно запропонувати молодшим школярам ознайомитися з такими операми-казками, як «Івасик-Телесик» К.Стеценка, «Муха Цокотуха» М.Красева,

«Козенятко Рудуду» Т.Потапенка, «Коли є друзі» Т.Завалішиної, а також дитячі опери (“оперки”) М. Лисенка «Коза-Дереза», «Пан Коцький», «Зима і Весна», які є цінним матеріалом, що органічно вплітає в себе казковий сюжет та прекрасний музичний матеріал, побудований на народно-пісенній основі.

Виховна місія запропонованого методу полягає в тому, щоб розширити коло спілкування й духовний просторі кожної дитини, доповнити її реальне спілкування з уявним – героями художніх творів. Поняття естетичного виховання визначається як виховання здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне і засуджувати зло в житті та мистецтві. Воно формує прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу, залучає до художньої діяльності та розвитку спеціальних творчих здібностей.

Важливим аспектом формування естетичної компетентності молодших школярів є розвиток естетичного почуття, що виникає при сприйнятті чи виконанні музики, які є ознакою їх музично-естетичного смаку. Адже, музика – це «мова почуттів», що хвилює, створює певний настрій і цим самим викликає відповідні думки, змушує мислити. Тому так важливо поясненням, словом підсилити переживання дітей [5].

Розвинений музичний смак – це здатність насолоджуватися цінною в художньому відношенні музикою. Формувати справжній музично-естетичний смак можливо лише із зосередженням величезної уваги слухання, сприйняття музики. Починати становлення процесу музичного сприйняття в учнів слід з чуттєвого аспекту, з пробудження емоцій, формування емоційної чуйності як частини музично-естетичної культури. Вчитель на уроках музичного мистецтва надає необхідні музично-естетичні уявлення, систематично поповнюючи коло вже наявних знань, тим самим він має на меті виховання естетично розвиненого слухача музики, що володіє певною мірою сформованим музично-естетичним смаком.

Висновки. Отже, музичне виховання – одна із складових естетичного виховання молодших школярів, що відіграє особливу роль у всебічному розвитку особистості. Завдяки специфічній інтонаційній природі музики як засобу естетичного впливу, музичне виховання позначається не тільки на художній сфері, а й на загальному духовному розвитку особистості, розкриваючи в процесі активних занять музикою такі здібності, як образна уява, пам’ять, творче мислення, фантазія тощо. Естетична компетентність молодших школярів базується на достатніх у своїх мистецькій галузі вміннях, а також естетичному ставленні до творів мистецтва взагалі і до музики зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондар С. Термінологічний аналіз понять “компетенція”, і “компетентність” у педагогіці: їх сутність та структуру / Світлана Бондар // Освіта та управління. – 2007. – Т. 10. – №2. – С. 95-99.
2. Кушка Я.С. Методика музичного виховання дітей : навч.-метод. посібн. для студентів ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації – 2003. – 224с.
3. Масол Л. Концепція загальної середньої освіти / Людмила Масол // Мистецтво та освіта. – 2004. – №1. – С. 2-5.
4. Мистецтво у розвитку особистості : Монографія /за ред., передмова і післямова Н. Г. Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224с.
5. Сухомлинский В.А. Сердце віддаю дітям. / В.А. Сухомлинский. – Рад. школа, К. – 1972.

6. Чудак В. Музично-естетичне виховання молодших школярів //Початкове навчання та виховання. – 2007. – № 16-18. – С. 15-20

Стаття надійшла до редакції
25.05.20

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

УДК 37.015.31: 111.852:7

ЗАТКОВСЬКА МАРІЯ,
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ГАВРИЛЮК О.А.
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії та методики музичного виховання КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Annotation

The organization of aesthetic and creative activities of schoolchildren is a priority in the educational process of secondary schools. The article highlights the main points of the problem of organizing the aesthetic and creative activities of schoolchildren. The issues of setting tasks of aesthetic and creative education of schoolchildren and problems of aesthetic and artistic value in aesthetic and creative activity of students based on the requirements for the development of the creative personality of schoolchildren according to the new Educational State Standards and the concept principles of the New Ukrainian School are studied in this article.

Keywords:

Aesthetic and creative activity, aesthetic education, creative process, aesthetic consciousness, phenomenological aesthetics.

Постановка проблеми. На сучасному рівні музичної освіти та виховання, зокрема, згідно нового Державного стандарту освіти та розбудови Нової української школи, значно підвищуються вимоги до розвитку творчої особистості школярів, що ґрунтується на гнучкому продуктивному мисленні, розвиненій активній уяві для розв’язання різних життєвих завдань.

Від активізації творчого потенціалу дитини, формування її культурної компетентності, самостійної естетично-творчої діяльності значною мірою залежить стан розвитку окремої особистості та суспільства загалом, а тому організація естетично-творчої діяльності школярів є пріоритетним завданням у навчально-виховному процесі загальноосвітніх закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових джерелах з педагогічних та психологічних наук (В. Андрєєв, М. Махмутов, Т. Кудрявцев, А. Хуторський) акцентується увага на виявлення засобів підвищення рівня творчої діяльності школярів, організації їх спільної творчої активності, формуванні естетичного смаку та розвитку методологічної культури у процесі виконання творчих завдань.

Питання формування і розвитку творчого потенціалу особистості, особливості її

естетичної культури розглядали педагоги, відомі митці: Д. Кабалевський, А. Макаренко, Б. Неменський, В. Сухомлинський, Л. Толстой, К. Ушинський. Ці проблеми є актуальними у працях сучасних науковців: Ю. Алієва, О. Апраскіної, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької.

Метою статті є висвітлення основних положень проблеми організації естетично-творчої діяльності школярів загальноосвітніх закладів.

Основними **завданнями** є дослідження природи естетично-творчої діяльності, характеристика важливих структурних елементів естетично-творчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Естетично-творча діяльність - це універсальна діяльність, що характеризується здатністю людини засвоювати і переживати реальність, відповідно до міри кожного феномена, який включений у процес перетворення, і до міри самої людини, «за законами краси». [4]

Завданням естетично-творчого виховання школярів є формування духовно багатої людини, яка глибоко розуміє твори мистецтва, має високо розвинуті естетичні смаки, відчуває красу навколишнього світу і прагне до творчого перетворення дійсності за законами прекрасного. Для ефективного впровадження цього завдання в навчально-виховний процес і досягнення поставленої мети слід поєднувати предмети навчального циклу та позакласні заняття, все життя школяра, де кожний предмет і заняття мають свої чіткі завдання у формуванні естетичної культури і особистості школяра.

Естетично-творча діяльність не тільки приносить насолоду, захоплює, радує. Вона облагороджує і підносить людину, мотивує, надихає її на високі почуття, думки, справи. Чудовий світ звуків і кольорів, чарівність поезії та музики відкриваються тому, хто має допитливий розум і відчуття гармонії, потяг до прекрасного, хто уміє спостерігати, думати, переживати.

Важливою складовою в даному аспекті виступає творча уява, без якої неможливе засвоєння навчальних предметів (уявити те, про що йдеться у підручнику, про що розповідає вчитель, уміти оперувати наочними образами). На думку Л. Виготського, творча діяльність уяви залежить від багатства та різноманітності, попереднього досвіду, адже це той матеріал, з якого створюються фантазії. [6, с.107]

Основним компонентом естетично-творчої діяльності є проблемність, яка забезпечує мотивацію для пошуку шляхів подолання невідповідностей та протиріч. Таким чином, самостійне розв’язання виявлених проблем у творчої дитини супроводжується проявом оригінальності, що є важливою складовою розвитку творчого потенціалу, та виражає ступінь несхожості, нестандартності та незвичності.

Тому, на заняттях, особливо з мистецтва слід організовувати активну естетично-творчу діяльність як особливий процес, що створює передумови для самовираження особистості.

Вчені вважають, що основою естетичного є чітке структуроване знання про об'єкт естетичної оцінки, почуття, ідеали, смаки, погляди, теорії, естетична свідомість та діяльність, складовою якої, на їхню думку, є й естетичне виховання.

На думку Н. Маньковської, *естетичне виховання* є систематизованим науково мотивованим зверненням до людських емоцій, естетизованих почуттів. Безпосереднє призначення такого виховання — розвиток здатності «сприймання і переживання естетично досконалого й відповідного ставлення до потворного і низького як в об'єктивному світі, так і в художньому його відображенні» [8, с.171]. Вчена вважає, що призначення естетичного виховання — у розвитку здатності не лише до сприймання та

переживання естетичних еталонів, а й до їх створення.

Система естетичного виховання — це сукупність знань і засобів естетичного впливу, а також заходів, що організовані згідно з особливостями основних видів діяльності й забезпечують послідовний, систематичний, цілеспрямований розвиток особистості [3, с.16]. Науковці також зазначають, що на етапі засвоєння цінностей мистецтва відбувається перехід творчої активності та всіх її структурних компонентів на рівень вольових процесів і дій [1, с.12]. Тут знання, об'єктивні значення предметів мистецтва перетворюються на активну збуджуючу силу, що стає мотивом діяльності особистості у засвоєнні цінностей.

Розвиток творчої особистості пов'язаний із формуванням у неї естетичної свідомості, що сприяє переходу від стереотипного до художньо-творчого мислення. Інформаційний компонент розглядається в поєднанні з емоційним, в основі якого лежить виховання почуттів. У свою чергу, почуття є головним педагогічним об'єктом виховання на матеріалі мистецьких творів.

М. Лернер чудово показав, як він виховував у дітей бажання «бачити кращий завтрашній день і прагнув до нього в радісному спільному напруженні, в наполегливій веселій мрії» [7, с.36] .

Ю. Кабиш вважає естетичне специфічним почуттєвим духовним ставленням особистості до дійсності, у процесі чого нею оцінюються форми різних проявів буття у співвідношенні з власними ідеальними уявленнями про досконале, прекрасне та естетично цінне. Тип ставлення особистості до дійсності є ціннісним, особистісним, індивідуальним та почуттєвим.

Естетичний розвиток особистості є мірою її вивільнення від природної необхідності [2, с.15]. Результат естетичного виховання може визначатися як формування естетичного ставлення, культури, естетичного смаку, ідеалу та як якість естетичної діяльності. Однак мета естетичного виховання не обмежується формуванням естетичного ставлення, а передбачає творчу, самоцінну й соціально цінну особистість, яка володіє естетичною культурою.

На думку С. Безклубенка, «кінцева ціль естетичного виховання – гармонійна особистість, всебічно розвинута людина, освічена, прогресивна, високоморальна, що володіє умінням працювати, бажанням творити добро, що розуміє красу життя і красу мистецтва» [9, с. 89] . Ця мета також відбиває особливість естетичного виховання як частини всього процесу виховання.

Естетичне, на думку Л.Столовича, є тим систематизуючим началом різних функціональних значень мистецтва, що забезпечують «переходи» від художнього твору до людської творчості [6, с. 76].

Специфіка мистецтва полягає втому, що воно концентрує естетичні начала. Мистецтво твориться в просторі естетичної цінності, а художня цінність є його ядром. Існує два аспекти естетичного розвитку: творчий (з боку суб'єкта); відображально-інформаційний (з боку об'єкта).

Естетичне виховання є процесом формування певного естетично-ціннісного ставлення особистості до світу і розвитком естетично-творчих здібностей і потреб (здатність до естетичного сприймання і переживання, вироблення естетичного смаку та ідеалу, виявлення і розвиток творчих здібностей щодо створення естетичних цінностей).

У творчому процесі здатність побачити, створити образ у своїй душі має не менше значення, ніж сам акт творення мистецтва, тобто художній твір має бути не завершенням думки автора, а поштовхом до життєдіяльності тих, хто його сприймає. Ефект катарсису виникає тоді, коли слухач

від пізнання суто зовнішніх зв'язків піднімається до осягнення їх смислу, сутності. Катарсис є вищою формою засвоєння особистістю естетичної реальності, тому в естетично розвиненої особистості при сприйманні мистецтва, зокрема музичного, потреба в катарсисі є визначальною [2, с.15].

Естетично-творча діяльність повинна виробляти і вдосконалювати у дитини спроможність сприймати прекрасне у мистецтві і житті, правильно розуміти і оцінювати його. Тому «в загальній теорії мистецтва, — зазначає С. Безклубенко, — естетизацією позначається спонтанний, первісно стихійний процес освоєння особистості у довкіллі, в результаті якого те, що спочатку було неприйнятним чи естетично індиферентним, зрештою набуває в її поглядах певних позитивних естетичних якостей» [9, с.91].

Поштовх до процесу естетичного переживання дають попередні емоції, породжуючи стан збудження, здивування, викликаний якістю предмета, що формує бажання пізнання його і поступово сприяє переходу до складного, багаторівневого естетичного переживання. Вчений Р. Інгарден, розглядає естетичне виховання через співвідношення «творчість-співтворчість». Міра завершеності мистецького твору вбачається в його єдності зі сприймаючим суб'єктом, тобто враховуючи природну різноманітність в актах співтворчості, «співзавершеності» одного й того ж твору його сучасниками й наступними поколіннями.

Дослідники розглядають естетично-творчу діяльність, виходячи з проблеми естетичної й художньої цінності. *Естетична цінність* твору є його певною синтетичною визначеністю. *Художні цінності* стимулюють естетичне переживання, створюють умови для конструювання естетичного предмета й пов'язаних з ним естетичних цінностей. [1, с.23]

Г. Локарєва розглядає кожен твір мистецтва як гармонію структурних рівнів, з яких перший є словесно-мовним подразником; другий вказує на значення слова, смисл судження, стиль та естетичні якості; третій (зображально-предметний) включає конкретні явища і події; четвертий передбачає схематизовані наочні образи, що співвідносяться з естетичними цінностями [5]. Кількість рівнів залежить від форми твору та його специфіки. У невизначеності, незавершеності художнього твору представники феноменологічної естетики вбачають особливу якість мистецтва, що стимулює творчу активність особистості.

Засвоєння людиною естетичних цінностей, формування ціннісних орієнтацій передбачають набуття знань, суспільного досвіду, осягнення суті явищ і чинників об'єктивної дійсності та власного місця у суспільному житті. Засобами досягнення цієї мети є рідна мова, матеріальна та духовна культура, мистецтво, фольклор, історичний досвід народу і сучасний спосіб організації його життєдіяльності, національно-родинні й суспільні взаємини тощо [3, с.19]. Від того, як і які цінності увійдуть у свідомість кожної людини, залежать духовна наповненість, зміст її життя.

На думку В. Сухомлинського, дуже важливо, щоб дитина мала духовне життя, моральні цінності: «Дитину треба вчити і вчити, адже вона живе не в пустелі, а серед людей, кожний її крок врешті-решт відбивається на ближньому, кожне її слово відгукується в душі іншої людини, але як відгукнеться залежить від неї» [10, с.274].

Естетично-творча діяльність, розвиненість естетичних смаків та уподобань, вміння відрізняти справжню красу від дешевих імітацій – все це завжди свідчило про високу духовність особистості. Естетично вихованій

людині притаманне тонке відчуття прекрасного, що втілюється не лише в творах літератури та мистецтва, а й у будь-якій сфері життєдіяльності. Така людина здатна насолоджуватися прекрасним, активно творити його. Естетична вихованість як одна з духовних цінностей особистості є особливо актуальною в наш час – час пошуку принципово нових ціннісних орієнтирів.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, основною парадигмою, що визначає сутнісний зміст естетично-творчої діяльності, є формування естетичної сфери особистості у процесі творчої діяльності. В даному аспекті естетично-творча діяльність як складна педагогічна, психологічна, мистецтвознавча система виступає як організований та контрольований педагогічний процес, що сприяє формуванню творчого потенціалу особистості та розвитку її емоційно-почуттєвої сфери. Подальшого дослідження потребує проблема організації естетично-творчої діяльності школярів засобами різних видів мистецтва в освітньому процесі загальноосвітніх закладів, відповідно до запитів Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безкоровайна О. В. Теоретико-методичні засади виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / О. В.Безкоровайна / Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К., 2010. – 39 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : навч. метод, посіб. : у 2 кн. / І. Д. Бех // Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. – К. : Либідь, 2003. – 342 с.
3. Брилін Б. А. Педагогічні основи музично-творчого розвитку учнів старших класів у сучасних формах дозвілля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 / АПН України ; Інститут педагогіки / Б. А. Брилін. – К., 1998. – 40 с.
4. Естетичні проблеми творчості. URL: https://pidruchniki.com/1788071661127/etika_ta_estetika/estetichni_problemi_tvorchosti
5. Карась Г. В. Формування естетичного досвіду старшокласників у фольклорних колективах : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 / Г. В. Карась. – Ів.-Франківськ, 1996. – 234 с.
6. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу : Довідково-методичне видання / Упоряд. М. С. Демчишин ; О. В. Гайдамака. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 768 с.
7. Кузьменко Г. Теоретические основы художественно-творческой деятельности учащихся основной школы К.: Знання, 2016.- 36-40 с.
8. Лещенко М. П. Сучасні зарубіжні концепції естетичного виховання /М. П. Лещенко // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 171–173.
9. Локарєва Г. В. Ціннісні орієнтири і потреби як соціально-педагогічні передумови сприйняття художньо-інформаційної системи твору мистецтва // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : Зб. наук. пр. / Ред. кол. : Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя, 2001. – Вип. 19. – С. 206–211.
10. Миропольська Н. Є. Естетичне і художнє : логіка педагогічного взаємозв’язку / Н. Є. Миропольська // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошук. Збірник наукових праць. – Випуск 21. – Київ-Запоріжжя, 2001. – С. 274-278.
11. Ростовський О. Які почуття передає музика : методичні рекомендації / О. Ростовський, Л. Хлєбнікова // Початкова школа. – К, 2001. – № 9. – С. 32–47

Стаття надійшла до редакції
15.05.20

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАГНОСТИКИ ПОТЕНЦІЙНО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

УДК 37.015.31: 111.852:7

ІЩУК ОКСАНА,
студентка педагогічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ОМЕЛЯНЧИК Т.Г.
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Глобальні соціально-економічні перетворення у нашому суспільстві виявили потребу в людях творчих, активних, неординарно мислячих, які здатні нестандартно вирішувати поставлені завдання та, на основі критичного аналізу ситуації, формулювати нові перспективні задачі.

Проблема раннього виявлення та навчання талановитої молоді пріоритетна в сучасній освіті. Від її вирішення залежить інтелектуальний та економічний потенціал держави. На сучасному етапі розбудови освіти можна спостерігати підвищений інтерес до проблем обдарованості, її виявлення, навчання та розвитку обдарованих дітей, проблем підготовки педагогів до роботи з ними [2, с. 9].

Стан дослідження проблеми. Предметом спеціального наукового пошуку освіта обдарованих виступила з першої третини XX століття, коли вчені різних країн світу розглядали її як особливий і невід'ємний компонент розвитку загальної освіти й освітнього простору загалом. В освітніх системах країн Європи, Америки й Азії її не декларували, а забезпечували перманентний поступ як реального фактора прогресу суспільства з метою досягнення благополуччя громадян. Відповідно сутність навчання й виховання обдарованих дітей полягала в доведенні рівня впливу традиційних освітніх інститутів до мінімального. Стимулювались самоосвіта, неформальна освіта, впровадження інформаційних технологій, цікавих проектів та ініціатив.

Основні теоретичні питання, пов'язані з проблемою виявлення і розвитку обдарованих школярів, висвітлено в науковій літературі багатьма вченими, зокрема в ряді психолого-педагогічних студій С. Рубінштейна, Дж. Фріман,

А. Савенкова, В. Чудновського, Н. Шумакової та ін., де відзначається, що обдарованість – це швидше приховані потенційні можливості особистості, цілісний вияв яких можливий завдяки наявності в педагога великого досвіду та спеціальних знань з цього питання.

Мета нашого дослідження полягає у науковому обґрунтуванні динамічного

поєднання розвитку здібностей учнів з формуванням їх потреб і пріоритетів.

Виклад основного матеріалу. За роки існування незалежної Української держави ситуація суттєво змінилася. Серед завдань реформування системи освіти поряд з проблемою функціонування державної мови одне з провідних місць посіла проблема формування нової генерації національної еліти. Сьогодні під керівництвом відомого академіка

В. О. Моляко та його послідовників О. І. Кульчицької, М. А. Гнатка,

О. Л. Музики та ін. в Україні створено вітчизняну наукову школу, яка займається дослідженням проблеми обдарованості та розвитком творчого потенціалу особистості. Як бачимо, в сучасних умовах зростає інтерес до виховання і навчання обдарованих дітей.

Тому робота з творчою особистістю, з тими дітьми, які виділяються насамперед підвищеним рівнем розумового розвитку є пріоритетним напрямком інноваційних навчальних закладів, тобто ліцеїв, гімназій тощо. Але багато талановитих та здібних дітей навчаються в загальноосвітніх навчальних закладах. Очевидною стає необхідність розробляти стратегію, принципи, етапи, організаційно-структурні, соціально-психологічні, науково-методичні, управлінські аспекти роботи з обдарованими, талановитими та здібними дітьми в межах загальноосвітнього навчального закладу, що не передбачає перехід учнів в спеціалізовані школи та класи.

Талановиті діти – це величезне загальнолюдське багатство, неоціненний національний статок. Сам факт їх існування гарантує людству гідне існування. Кожна дитина обдарована по-своєму. Для того, щоб зберегти національне багатство, примножити його і використовувати з максимально можливою користю, необхідно навчитися допомагати особистості віднайти себе і правильно оцінити, обережно підтримувати її розвиток [5, с. 5-9].

Нова українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарувань і талантів [1, с. 24]. В Україні прийнято цілий ряд законів і програм (зокрема Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Державна програма «Вчитель», Закон України «Про освіту», Національна програма «Діти України», Програма розвитку обдарованих дітей і молоді, Указ Президента України про підтримку обдарованих дітей та інші), які спрямовані на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді. Перші кроки у цьому напрямку повинні робити батьки та вчителі початкової школи засобами рідної мови.

Проблема обдарованості має декілька аспектів, а саме: 1) визначення поняття «обдарованість»; 2) виявлення обдарованих дітей; 3) аналіз сфер життя чи наукових галузей, де обдарованість як специфічний «вимір» людини реалізується; 4) робота з обдарованими дітьми; 5) місце обдарованої особи у суспільстві; 6) аналіз обдарованості у межах дихотомії «природнє-штучне», який має визначити, чи є обдарованість переважно преформованим, генетично обумовленим явищем, чи вона може формуватися; 7) розробка «психолого-педагогічної ідеології» певного гіпотетичного напрямку у навчанні та вихованні дитини, що забезпечує розвиток «стану» обдарованості, якщо останню дійсно можна формувати [3, с. 5].

Аналіз останнього аспекту є найбільш доцільним, оскільки йдеться про можливість розробки певної методики, яка б сприяла розкриттю обдарованості дитини чи її формуванню. Частині педагогів удалося досягти значних успіхів у справі розвитку

дитячих здібностей, у розробці прогресивних технологій навчання та виховання. Але жодна з цих технологій не вилилась у пріоритетну педагогічну концепцію. Причина того, що у процесі «природного добору» систем педагічного досвіду жодна з них не набула характеру провідної, полягає, мабуть, у тому, що розробка педагогічних технологій у наш час залишається справою переважно індивідуального пошуку, котрий, як надбання творчо-натхненного, спонтанного акту, почасти важко висловити у термінах педагогічної теорії, а тому й важко зрозуміти його механізми, перейнятись його духом.

Не зважаючи на те, що в сучасній науці існує більше сотні визначень поняття «обдарованість», більшість науковців визначають її як індивідуальну потенціальну своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності. Отже, обдаровані діти – це діти, в яких у ранньому віці виявляються здібності до виконання певних видів діяльності.

Вони вирізняються серед однолітків яскраво вираженими можливостями в досягненні результатів на якісно вищому рівні, який перевищує певний умовний «середній» рівень, їх успіхи не є випадковими, а виявляються постійно.

Обдаровані діти характеризуються порівняно високим розвитком мислення, тривким запам'ятовуванням навчального матеріалу, розвинутими навичками самоконтролю в навчальній діяльності, високою працездатністю тощо, їм властива висока розумова активність, підвищена схильність до розумової діяльності, неординарність, свобода самовияву, багатство уяви, сформованість різних видів пам'яті, швидкість реакції, вміння піддавати сумніву і науковому осмисленню певні явища, стереотипи.

Вони завжди виявляють уважність, зібраність, готовність до напруженої праці, що переростає в працелюбність, в потребу працювати безустанно, без відпочинку. В цьому розрізі дітям-гуманітаріям стане в пригоді багата скарбниця творів українських письменників та фольклор. Мислення їх відзначається високою оперативністю (продуктивністю). Коло їх пізнавальних інтересів не обмежується однією проблемою, постійно розширюється, що є стимулом розумової активності.

При підготовці вчителя до роботи з обдарованими дітьми необхідно конкретизувати індивідуально-особистісні риси прояву обдарованості, сукупність яких визначає його творчі можливості, і на розвиток яких вчителю слід звернути увагу у навчально-виховному процесі. В наукових дослідженнях

О. М. Матюшкіна, В. О. Моляко виділяються творчі якості особистості, які характеризують спрямованість на комплексну творчу діяльність [7, с. 126].

Для ефективної діагностики потенційно обдарованих дітей необхідно вміти розпізнавати їхні характерні особливості:

- часто «перескакують» через послідовні етапи свого розвитку;
- у них чудова пам'ять, яка базується на ранньому мовленні;
- рано починають класифікувати інформацію, що надходить до них;
- із задоволенням захоплюються колекціонуванням, при цьому їхня мета — не приведення колекції в ідеальний порядок, а її реорганізація, систематизація на нових підставах;
- мають великий словниковий запас, із задоволенням читають словники та енциклопедії, придумують нові слова і поняття;

- можуть займатися кількома справами одночасно, наприклад, стежити за декількома подіями, що відбуваються навколо них;
- дуже допитливі, активно досліджують навколишній світ і не терплять жодних обмежень своїх досліджень;
- у ранньому віці здатні простежувати причинно-наслідкові зв'язки, робити правильні висновки;
- можуть тривалий час концентрувати свою увагу на одній справі, вони буквально «занурюються» у своє заняття, якщо воно їм цікаве;
- мають розвинуте почуття гумору;
- постійно намагаються вирішувати проблеми, які їм поки що не під силу;
- відрізняються різноманітністю інтересів, що породжує схильність починати кілька справ одночасно;
- часто роздратовують ровесників звичкою поправляти інших і вважають себе такими, що завжди мають рацію;
- їм бракує емоційного балансу, вони часто нетерплячі та поривчасті.

Виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдаровань є однією з проблем сучасної психолого-педагогічної науки. Чим раніше починається розвиток здібностей і талантів, тим більше шансів на їх оптимальний розвиток, саме тому так важливо виявити обдарованість дітей на ранньому етапі [8, с. 3-5].

Виявлення обдарованих і талановитих дітей досить довготривалий процес, пов'язаний з динамікою розвитку дитини. Здійснення його неможливе шляхом лише одноразової процедури. Важливо правильно підібрати методики виявлення здібностей та в процесі навчання спостерігати за успіхами дітей.

Частіше першими обдарованість дитини помічають в сім'ї. Спостереження підтверджують, що діти часто приховують свої здібності, якщо референтні дорослі не цінують їх належним чином. Трапляються випадки, коли обдарованість залишається не поміченою, а інколи батьки просто не погоджуються з тим, що їх дитину вважають обдарованою. Багато батьків просто не готові виховувати обдаровану дитину. А в деяких випадках батьки бачать обдарованість там, де її не існує. Процес виявлення обдарованих дітей серед дошкільників школи раннього творчого розвитку проходить в декілька етапів.

На першому етапі проводиться анкетування батьків та близьких родичів з метою збору інформації про успіхи дітей у певній діяльності. Отримана інформація аналізується психологом, педагогами.

На другому етапі відбувається безпосередньо діагностика творчого потенціалу дитини. Звичайно, обдаровані діти не схожі один на одного і потребують посиленої уваги з боку спеціалістів. Доцільно використовувати комплексну діагностику, яка включає в себе ряд оціночних процедур, в тому числі, групове та індивідуальне тестування, рекомендації педагогів та батьків. Дітей, обдарованих у інтелектуальній сфері, вирізняє спостережливість, надзвичайна пам'ять, добре розвинені мислительні процеси. Такі діти знають набагато більше від однолітків, вміють чітко висловити власні думки.

Діти обдаровані у сфері спілкування та лідерства відзначаються ініціативністю, впевнено почуваються серед однолітків та дорослих. Якщо у дитини переважають художні здібності, вона виявляє схильність до малювання чи музики, психологічне тестування спрямовується на оцінку ступеня емоційної стійкості і рівня нейротизму, оскільки ці діти часто відрізняються від інших високою вразливістю і вимагають особливої уваги з боку дорослих. Для дітей з творчим мислення характерна розкутість

поведінки, здатність знаходити нестандартні рішення. Обдарованість дітей у руховій сфері виявляється у високому ступені їх психомоторних реакцій, спритності, значній фізичній силі, витривалості.

У всіх обдарованих дітей добре виражена пошукова потреба. Вони відчувають яскраві, насичені емоції під час заняття певною діяльністю.

Окрім цього, їх відрізняє надзвичайна цілеспрямованість, здатність до тривалої концентрації уваги, уміння управляти своєю діяльністю (у певній галузі).

Обдарованість інтелектуальна і обдарованість творча безпосередньо не пов'язані між собою. Відомий дослідник в галузі розкриття творчих здібностей Е. Торренс зазначав, що якби ми виявляли обдарованих дітей за допомогою тестів, то ми б відсіяли 70 % найбільш творчих із них. У якій сфері обдарована дитина проявить себе? Про це можна дізнатися за спостереженнями або результатами спеціальних тестів. Але не варто нав'язувати дитині результатів своїх спостережень або тестів, доречніше створити умови для широкого прояву її можливостей [6, с. 54].

Якщо ж дитина не виявляє якоїсь особливої обдарованості, це не є приводом називати її ні до чого не здатною. Найчастіше дорослі звертають увагу на схильності та здатності дитини до математики або до опанування іноземної мови, до літературної або образотворчої творчості. Значно рідше відзначають схильність дитини до експериментування, її організаторські та лідерські здібності... Здебільшого творчість дітей у цих галузях зовсім не заохочується батьками і педагогами.

У більшості школярів індивідуальні переваги у навчальних предметах або позашкільних заняттях виявляються до моменту закінчення початкової школи. Якщо цього не сталося, варто звернутися за консультацією до фахівця або спробувати самотужки визначити здібності та схильності дитини за допомогою спеціальної анкети.

У кожної дитини можна виявити сильніші сторони її натури, котрі потрібно підтримувати і розвивати. Таким чином підвищується її впевненість у собі, скориговується самооцінка, долається байдужість до навчальних предметів, організовується її дозвілля.

Висновок. Отже, в сучасних умовах зростає інтерес до виховання і навчання обдарованих дітей, тобто держава зацікавлена в тім, щоб дитина, яка демонструє розвиток здібностей, вищий за здібності однолітків, мала можливість досягти вагомих результатів в одному або кількох видах діяльності, що є цінним для суспільства. Ця якість формується і проявляється в діяльності, яку повинні організувати члени сімї та педагоги для того, щоб її здібності вже значною мірою встигли реалізуватися в конкретних суспільно значимих процесах.

Виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдаровань є однією з проблем сучасної психолого-педагогічної науки. Чим раніше починається розвиток здібностей і талантів, тим більше шансів на їх оптимальний розвиток, саме тому так важливо виявити обдарованість дітей на ранньому етапі.

Проблеми виявлення обдарованості ускладнюються неоднозначністю розуміння самого терміну «обдарованість», відсутністю фактору або групи факторів, які були б визначені як складові обдарованості. Обдарована особистість є великою цінністю суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. – К.: «Шкільний світ», 2001.

2. Державна національна програма «Вчитель» // Освіта України. № 27 (323). Квітень. 2002.

3. Буряк С. Обдаровані діти / С. Буряк. – К.: «Шкільний світ», 2009 – 65 с.

4. Гончаренко С. Педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997 – С.331.

5. Зазимко О. Концепція обдарованості. Обдарована дитина. / О. Зазимко. – 2000. – № 1 – С. 5-9.

6. Костюк Г. Здібності та їх розвиток у дітей / Г. Костюк. – К.: Либідь, 1963. – 123 с.

7. Матюшин А. Загадки одаренности / А. Матюшин – М.: Луч, 1993. – 321 с.

8. Моляко В. О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості.// Обдарована дитина. – 1998, № 1, с. 3 - 5; № 2, с.2 – 6.

Стаття надійшла до редакції
02.05.20

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 37.091.31: 811.111

КУПРЯШОВА ТАЇСІЯ
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: КУЗЬМИНСЬКА Д.М.,
викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Сучасні вимоги, визначені в освітніх стандартах, спонукають учителів не тільки надавати учням навчальну інформацію, а й навчити їх способів практичного застосування її у повсякденному житті. Реалізувати зазначенні завдання з використанням інтерактивних методів. Серед передових методів у сучасному навчальному процесі вивчення англійської мови, велику увагу приділяють інтерактивним методам, основаних на особистісно орієнтованому підході до студента, спрямованих на розвиток не лише творчого потенціалу вивчаючого, але й на вміння мислити та швидко реагувати, покращуючи комунікаційні навички.

Стан дослідження проблеми. Дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджують такі відомі українські та зарубіжні вчені, як Г.М. Брос, М.В. Кларен (4), Л.В. Пироженко (8), Н.Ф. Фомин, О.І.Пометун (9), Н. Суворова (11) та інші.

Мета дослідження. Мета статті полягає в тому, щоб розглянути найбільш ефективні інтерактивні методи навчання та способи їх проведення на уроках англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Слово „інтерактив” прийшло до нас з англійської – від слова “interact”, де “inter” – взаємний і “act” – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Однак спільні дії вчителя і учнів можливо організувати по різному. Одна модель взаємодій нам добре відома: педагог – представник влади, керуюча сила; учень – виконавець, репродукт отриманих знань. До певного моменту така організація взаємодій була єдиною, оскільки вона була зумовлена суспільством. На нинішній день соціуму потрібні творчі особистості, які вміють самостійно критично мислити, генерувати власні ідеї і витворювати їх у життя. Саме це замовлення і відображається у формулі «суб’єкт –

суб'єктне» навчання, яке і є суттю інтерактивного навчання.

Всі ми добре розуміємо, що ефективність навчання іноземній мові в значний мірі залежить від чіткої та гнучкої організації навчального процесу на уроці, від вміння вчителя враховувати реальне засвоєння матеріалу кожним учнем та їх індивідуальні особливості.

Методика сучасного уроку іноземної мови тісно пов'язана з інтерактивними навчальними технологіями: розробленням проектів, парною та груповою роботою, вирішенням проблемних питань та ситуацій, прес-конференціями та ін. Це – робочі зошити, аудіо - та відео матеріали, книжки для домашнього читання, тестові завдання й багато іншого.

Основною метою навчання іноземної мови є формування в учнів комунікативної компетенції. Формування комунікативної компетенції означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу.

Як показує власний досвід проведення уроків іноземної мови та досвід численних вчителів, організувати мовну взаємодію на уроці не завжди вдається, використовуючи традиційні методи і форми роботи. Основні методичні інновації сьогодні пов'язані із застосуванням інтерактивних методів і прийомів навчання іноземної мови. Інтерактивні методи – методи, що дозволяють вчитися взаємодіяти між собою, а інтерактивне навчання – навчання, побудоване на взаємодії всіх учнів, включаючи педагога. Однак в останньому випадку змінюється характер взаємодії: активність педагога поступається місцем активності учнів (11).

Узагальнюючи передовий методичний досвід ми прийшли до висновку, що в рамках уроку іноземної мови вчителі використовують такі інтерактивні методи і прийоми: робота в малих групах, в парах, метод каруселі, «два – чотири – всі разом», акваріум, мозковий штурм, «ажурна пилка», рольові (ділові)ігри, Цей список можна поповнювати, тому що кожен учитель здатний придумати і запровадити в освітній процес ефективні прийоми і методи організації мовної взаємодії учнів на уроці англійської мови.

Розкриємо сутність даних інтерактивних методів і прийомів, які є інноваційними в практиці викладання іноземної мови.

«Акваріум» – учні розподіляються на чотири групи. Одна з груп сідає в центрі класу. Це необхідно, щоб відокремити діючу групу від інших учнів в класі певною відстанню. Ця група отримує лист із ситуацією і таке завдання:

- Read the situation.
- Discuss it in your group, using the method of discussion.
- Find the decision in 3-4 minutes.

Доки група займає місце, вчитель ознайомлює клас з цим завданням і нагадує правила дискусії в малих групах. Групі пропонують вголос прочитати ситуацію та обговорити її розв'язання. Всі інші учні класу мають тільки слухати, не втручаючись в хід обговорення. На цю роботу групі дається 3-5 хв. Після закінчення група займає свої місця, а вчитель ставить до класу запитання:

- Do you agree with the ideas of this group?
- Do these ideas have good arguments?
- What argument is the best?

На таку бесіду відводиться до 2-3 хв. Після цього місце в «акваріумі» займає інша група і обговорює наступну ситуацію. Всі групи по черзі мають побувати в «акваріумі», і діяльність кожної із них мусить бути обговорена класом.

Метод «Два-чотири-всі разом» – варіант кооперативного навчання, що є похідним від

парної роботи, ефективний для розвитку навичок роботи в групі, вмінь переконувати, вести дискусію, приходити до компромісу. Для організації роботи, учнів об'єднують у пари, ставлять запитання для обговорення та прийняття спільного рішення (2-3 хв.). Потім об'єднайте пари в четвірки і попросіть обговорити попередньо досягнуті рішення, дайте четвіркам по черзі презентувати власне рішення. Після виступу усіх обговоріть рішення, які прийняті групами.

Метод «Мікрофон» – надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Уявіть, що у вас в руках мікрофон і саме вам потрібно висловити думку. Тому інші учні не можуть говорити, кричати з місця, оскільки право говорити має тільки той, у кого „символічний" мікрофон.

«Мозковий штурм» – це ефективний і добре відомий інтерактивний метод колективного обговорення, що використовується для стимуляції висловлювань дітей з теми або питання.

Учнів просять висловлювати ідеї або думки без будь-якого оцінювання чи обговорення цих ідей чи думок. Ідеї фіксуються вчителем на дошці, а мозковий штурм продовжується доти, доки не закінчаться ідеї або не скінчиться відведений для «мозкового штурму» час.

Порядок проведення „мозкового штурму": запропонуйте учням сісти так, щоб вони почували себе зручно та невимушено, визначте основні правила, повідомте їм проблему, яку необхідно вирішити, запропонуйте їм висловити свої ідеї, продовжуйте доти, доки будуть надходити нові ідеї, на закінчення обговоріть й оцініть запропоновані ідеї. У класі також можна повісити такий плакат:

A. Say everything that comes to your mind.
B. Do not discuss and criticize the ideas of others.
C. You may repeat the ideas of others.
D. It is desirable to widen the ideas of others.

Висновок. Отже, необхідно відзначити, що всі інтерактивні методи і прийоми розвивають комунікативні вміння і навички, привчають працювати в команді, допомагають встановити емоційний контакт між учнями, прислухатися до думки товаришів, встановлюють більш тісний контакт між учнем та вчителем. Практика показує, що використання інтерактивних методів і прийомів на уроці іноземної мови знімає нервове напруження у школярів, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми заняття. В кінцевому підсумку, значно підвищується якість подачі матеріалу і ефективність його засвоєння, а, отже, і мотивація до вивчення іноземної мови з боку школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Біда О. А. (2011) *Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів*. Тернопіль : Навчальна книга, 304 с.
2. Гін А. (2000) *Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму*. 7–11 с.
3. Мясоед Т.А. (2004) *Интерактивные технологии обучения: спец. семинар для учителей*. 82 с.
4. Кларин М.В. (2000) *Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта*. №7.

5. Коломієць Н. *Інтерактивні технології в особистісно зорієнтованій освіті* [Електронний ресурс]: http://osvita.ua/school/method/technol/982/

6. Комар О. (2005) *Інтерактивні технології – технології співпраці.* №2.

7. Крамаренко С.Г. (2002*) Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів*. № 5 – 6. 7-10 с.

8. Пироженко Л. (2004) *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання.* 192 с.

9. Пометун О. (2002) *Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці*. №2. 2-6 с.

10. Редько В. (2011) *Інтерактивні технології навчання іноземної мови.* № 8-9. 28-36 с.

11. Суворова Н. А. (2005) *Інтерактивне навчання: нові підходи.* 167 с.

12. Жук Ю.О. (2006) *Проблеми формування інформаційного середовища навчального закладу* [Електронний ресурс]:http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em1/emg.html.

Стаття надійшла до редакції
23.05.20

ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

(порівняльний аналіз українських підручників О.Карп'юк і автентичних Fly High видавництва Pearson)

УДК 373.3.091.64: 811.111

ЛАУТА ЛЮДМИЛА,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Актуальність проблеми є вибір підручника, який сприятиме кращому засвоєнню англійської мови. Підручник, який зацікавить у вивченні англійської мови та допоможе дітям оволодіти всіма процесами: комунікативними, лексичними, граматичними. Сучасний шкільний підручник іноземної мови виступає перш за все як: 1) як носій основного змісту іншомовної освіти і 2) як засобу навчання іншомовного спілкування. Підручник має демонструвати собою як дидактичний засіб, у якому ефективно і доцільно інтегруються навчальна діяльність школяра і методична робота вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепцію сучасного підручника з продемонстровано у таких дослідженнях: сутність підручника, його структура і функціональне забезпечення (В. Г. Бейлінсон, В. П. Безпалько, Д.Д.Зуєв, І. Я. Лернер, В. С. Цетлін та ін.); особливості побудови навчальної книги для початкової школи (Л. В. Занков, Я. П. Кодлюк, А. В. Полякова, О. Я. Савченко та ін.); аналіз та оцінювання підручників (Н. М. Буринська, Ф.−М. Жерар, Л. Я. Зоріна, К. Роеж'єр, В. С. Черепанов). Сучасні підходи до навчання іноземної мови цікавлять багатьох науковців (О. Бігич, І. Бім, В. Буренко, Н. Жеренко, О. Коваленко, О.

Метьолкіна, С. Ніколаєва, В. Редько, Л. Сажко, М. Сухолуцька, В. Черниш, Л. Шавернєва, О. Шаленко та ін.). Методичні аспекти навчання іноземних мов відображено в роботах І. Біма, П. Гальперіна, Н. Гальськової, Р. Мільруда, Р. Лелонда (R. Lalonde), Дж. Річардса (J. Richards). Науковці аналізують вимоги до структури підручника, виявляють відповідність навчально-методичних комплексів програмним вимогам.

Мета дослідження. Розглянути та проаналізувати приклади навчальних підручників та допоміжних автентичних засобів навчання та обґрунтувати їх переваги в навчанні іноземної мови.

Завданнями статті є:

1) проаналізувати підручник з англійської мови О.Д. Карп'юк;

2) проаналізувати автентичний підручник Pearson''Fly High''.

Виклад основного матеріалу.

Роль шкільного підручника розглядається як формування навчальних компетентностей учнів тому, перш за все сучасний підручник має бути діяльнісно орієнтованим. Підручник – це базовий носій інформації, який є засобом для засвоєння знання й включає систематизований навчальний матеріал, передбачений навчальною програмою. У підручнику відображено всі властивості змісту освіти, які мають націлювати учнів на навчально-інформаційну, репродуктивну, творчу, комунікативну діяльність.

Підручник є комбінованим інформаційним зразком, яка включає три основні блоки: 1) наслідок праці роботи учня з підручником (до кожної теми чи розділу); 2) текстовий блок, який розподіляється на основний, додатковий та пояснювальний; 3) блок діяльнісного спрямування (питання і завдання на здійснення різноманітних видів навчальної діяльності).

Підручник як навчальний засіб повинен виконувати такі головні функції: інформаційно-пізнавальну, дослідницьку, практичну, самоосвітню, які спрямовані на розвиткові основних предметних і загально-навчальних завдань учнів.

Завдання підручника полягає не тільки в заохоченні учнів пізнавати дійсність, а й у підготовці їх до практичного застосування знань. Ця функція

здійснюється через вправи й завдання, які дають змогу вдосконалювати

різні практичні навички та стимулюють практичну діяльність.

Та визначити чи навчилися школярі в результаті оволодіння загальними навчальними уміннями. Підручник часто розглядається не як засіб повторення вивченого, а як інструмент, за допомогою якого вчитель навчає і виховує учнів, організовує їхню навчальну діяльність.

У методиці викладання іноземної мови підручник є невід'ємною складовою навчально-методичного комплексу з іноземної мови , адже відіграє важливу роль у правильному та ефективному формуванні іншомовної компетенції в учнів.

Основні вимоги до підручника з іноземної мови виклала Н.І. Гез:

1. Системність і комплектність;

2. необхідність врахування особливостей етапів навчання;

3. послідовність матеріалів підручника;

4. врахування особливостей рідної мови;

5. науково обґрунтований підхід до відбору матеріалів навчання;

6. мовленнєва спрямованість матеріалів навчання;

7. концентрична і циклічна побудова.

В ідеалі усі засоби мають бути представлені в навчально-методичному комплексі, за яким проводиться навчання іноземної мови.

Одним із головних факторів успішності у вивченні англійської мови в школі є підбір підручника для учнів 1 - 2 класу, який буде застосовуватися на заняттях під час навчального процесу.

Матеріал в підручниках з англійської мови для початкових класів повинен бути висвітлений настільки цікаво та легко, щоб у дитини під час заняття появлялося відчуття цікавої та захоплюючої гри. Таким чином переважна кількість британських підручників написані саме в такому стилі, що робить сприймання предмету дитиною більш ефективним.

Але ми все ж таки спробуємо, порівняти українське видавництво (Оксана Карп'юк) з автентичним (Pearson''Fly High'').

Проаналізуємо головні навчально-методичні комплекси з англійської мови для учнів 1 класу. О. Карп'юк розглядає іноземну мову як інструмент у діалозі а також усвідомлює важливість принципу комунікативності. Перевагами підручника є запропоновані ігрові тренування, уявні подорожі до Чарівного острова, застосування дитячих віршів і пісень, подання комунікативних форм за допомогою схеми-малюнка. Передбачуваним є застосування рольових ігор як засіб автоматизації дій учнів з мовним і мовленнєвим матеріалом. При цьому в основу лексичного матеріалу викладено мовленнєві потреби дітей. Це назви тварин, іграшок, свят, привітання, фрази знайомства, команди, які використовують під час фізкультхвилинок, тощо. У текстах використані англійські імена та назви свят, серед героїв – Санта Клаус і Мері Поппінс. Це позволяє утворювати соціокультурну обізнаність і залучати учнів у світ культури Англії.

Проте, менше уваги зосереджено на опрацюванні нових лексичних компонентів, роботі над граматичним матеріалом, що негативно відбивається на формування комунікативної компетентності молодших школярів. Взагалі відсутні завдання на застосування міжпредметних зв'язків. У підручниках Карп'юк граматичні структури подаються у мовленнєвих зразках, які входять до складу діалогів або текстів. Опори, які подані в підручниках у вигляді таблиць, служать кращому усвідомленню учнями форми, значення і вживання граматичних явищ, що вивчаються. Але відсутні будь-які пояснення щодо форми і функції відповідного граматичного явища, що, на нашу думку, є раціональним, особливо на початку вивчення мови молодшими школярами. На жаль, в усіх підручниках цього навчального комплексу інструкції до вправ мають некомунікативний характер.

Далі розглянемо автентичний підручник Pearson ''Fly High''. Підручник Fly High Ukraine - створена спеціально для успішної реалізації концепції «Нова українська школа», – оновлений бестселер британського видавництва Pearson Fly High Ukraine 1.

Fly High Ukraine 1 загалом відповідає вимогам Нового стандарту початкової освіти та програм Нової української школи і повністю реалізує компетентнісний підхід до навчання англійської мови у першому класі.

Fly High Ukraine 1 включає насичений матеріал для проведення пропедевтичного етапу вивчення іноземної мови, під час якого учні засвоюють базовий лексичний та граматичний матеріал, ефективно розвивають навички сприйняття на слух та говоріння, а найголовніше, у зручній та цікавій атмосфері призвичаюватися до нового для себе способу вивчення іноземної мови.

Відповідно до програми, алфавіт у Fly High Ukraine 1 вводиться крок за кроком й таким чином, що діти, опановуючи нові літери, розвивають навички зорового сприйняття та писемного мовлення.

Інструкції англійською та українською мовами формують позитивне середовище та,

у поєднанні з англо-українським словником, дозволяють батькам учнів орієнтуватися в навчальному процесі.

Окрім цього Fly High Ukraine 1:

- реалізує новий принцип оцінювання навчальних результатів рекомендований НУШ – розділ My Fly High Diary.
- формує соціокультурну компетенцію маленьких учнів – розділ Culture: Ukraine and Great Britain.
- навчає учнів бути ввічливими, дбайливо ставитись до своїх речей, навчатись – рубрика Values.

У кожному рівні підручника заходиться понад 20 пісень з версією караоке, яке сприяє швидкому вивченню та вдосконалення словникового запасу, а на аудіо CD у книзі для учня записані історії та пісні, які учні можуть ще раз прослухати вдома.

Прописи у підручнику та робочому зошиті готують дітей до розпізнавання та запам'ятовування, а додаткові граматичні завдання та вправи на CD-Rom в ігровій формі допомагають засвоєнню нових слів, виразів та граматичних конструкцій. Значна увага приділяється проектній роботі та фонетиці.

Книга для вчителя насичена додатковим ресурсом з іграми, ребусами, кросвордами та роздатковим матеріалом;

Гнучка система Fly High Ukraine 1 дозволяє ефективно використовувати підручник як з 2-ма, так і з 3-ма уроками англійської на тиждень. А готові календарно-тематичні планування під кожен з варіантів навчання заощадять час на підготовку до уроків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як уже було зазначено вище, молодша школа є початковим етапом у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Це потребує оновлення підходів та навчально-методичного забезпечення, у якому має бути врахована вікова та інтелектуальна специфіка дітей цього віку.

Проаналізувавши підручники Карп’юк та Fly High, можемо казати, що кожен має своєрідну та унікальну структуру. Але враховуючи, що маємо справу з дітьми початківцями, ми маємо віддати перевагу автентичному підручнику, так як там більш спрямовано на детальному засвоєнню нового матеріалу та вдосконалення знань у вивченні англійської мови

Питання щодо найрезультативнішого, цікавого та методичного-правильно складеного підручника як основний комплекс якості навчання іноземної мови залишається актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Васильєва О. В. Сучасні навчально-методичні комплекси з англійської мови для першого класу [Електронний ресурс] / О. В. Васильєва. — Режим доступу : http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/10/50.pdf.

2. Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна.— Хар- ків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005.— 240 с.

3. Карп'юк О. Д. Англійська мова (підручник для 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів) / О. Д. Карпюк. – Тернопіль: Астон. – 2012. – 136 с.

4. Кодлюк Я. П. Підручник для початкової школи: дидактико-методичний аспект / Я. П. Кодлюк. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – 100 с.

5. Кушніров М. О. Сучасні підходи до навчання іноземної мови: орієнтація на цінності особистісного розвитку й гуманізму / М. О. Кушніров // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 8. – С. 348–356.

6. Палій О. А. Про підвищення ефективності навчання другої іноземної мови в ЗНЗ / О. А. Палій // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 1. – С. 120– 124.

7. Редько В. Г. Теорія і практика конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов : автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.09 / В. Г. Редько ; НАПН України, Ін-т педагогіки. — Київ, 2017. — 44 с. : іл., табл.

8. Савченко О. Я. Без якісного підручника якісна шкільна освіта неможлива / О. Я. Савченко // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / редкол. – К.: Комп'ютер у школі та сім'ї, 1999. – С. 3–6.

9. Скорнякова М. Є. Сучасні методи викладання англійської мови. // Англійська мова та література. – 2005. – №28. – С. 2 – 12.

Стаття надійшла до редакції
10.04.20

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ НАОЧНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

УДК 37.915.3: 81 – 047.22

ЛЕЛЕКА АНАСТАСІЯ,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми: Застосування спеціальних видів наочності покращує формування мовної компетентності учнів. В освітньому процесі важливо розвивати у здобувачів освіти інтерес до навчання, спиратися на чуттєве сприйняття навчальної інформації, включати всі органи чуття при сприйнятті навколишнього світу. Чим різноманітніше чуттєве сприйняття навчального матеріалу, тим міцніше він засвоюється. Це досягається при широкому використанні наочних засобів на усіх етапах навчання. **Актуальність теми** полягає у тому, що за допомогою дослідження даної теми, аналізу та порівняння з відомими вже підходами можливо виокремити ефективні способи використання різних видів наочності у формуванні мовної компетенції на різних етапах навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Необхідність використання наочності в процесі навчання була обґрунтована чеським педагогом Я.А. Коменським. Він вважав, що основою навчання має бути чуттєве пізнання, чуттєвий досвід суб’єкта навчання, а діяльність зовнішніх органів чуттів всеохоплюючою [6, с. 383]. Проблема наочності ще ширше і обґрунтованіше була представлена в працях Й.Г. Песталоцці. Наочність він розглядав як найважливішу

умову елементарної освіти, за якою у предметі, що вивчається, виділяються найбільш зрозумілі і конкретні для дитини елементи, доступні її спостереженню або пов'язані з її попередніми знаннями [7, с. 200]. А. Дістервег вважав наочність основою природовідповідного навчання, надаючи великого значення ознайомленню дітей з предметами, безпосередньо доступними їх органам чуття. Він не обмежувався тільки предметною наочністю, а допускав різноманітні її форми. Наочність, на думку К.Д. Ушинського, збагачує коло уявлень суб'єкта навчання про реальний світ, робить навчання доступним, конкретним та цікавим, розвиває спостережливість та мислення [5, с. 42]. Роль наочності у процесі вивчення іноземної мови школярів активно досліджували І.В. Дроздовська, Ю. Безкоровайна та О.І. Ярмолович. Особливості та доцільність використання різних типів наочних методів у початковій школі були розглянуті такими науковцями та методистами, як О.С. Казачинер, Б.В. Бєляєв, К.Б. Карпова, А.С. Лур'є і М.В. Ляховицький. Однак, питання застосування різних видів наочності, поєднання їх з іншими методами і прийомами навчання у процесі вивчення іноземної мови дітьми молодшого шкільного віку й досі залишається актуальним.

Мета дослідження – розглянути особливості використання різних видів наочності у формуванні мовної компетентності учнів.

У відповідності з метою дослідження ставляться такі **завдання**:

1) Визначити поняття про наочність та ефективність її використання на уроках іноземної мови.

2) Охарактеризувати та класифікувати засоби наочності.

3) Визначити поняття мовної компетентності.

4) Визначити поняття візуалізації та створити список корисних програм.

Виклад основного матеріалу. XXI століття – це час, коли суспільство стало більш технологічним та інформаційним, в якому людський потенціал, рівень інтелектуальних здібностей й культури всього населення набувають вирішального значення. Сьогодні для того, щоб зацікавити дітей до навчання на уроках недостатньо лише персональних якостей учителя.

В навчальному процесі важливо розвивати в здобувачів освіти інтерес до навчання, звертати увагу на чуттєве сприйняття певної інформації, задіяти всі органи чуття при вивченні навколишнього світу. Чим різноманітніше чуттєве сприйняття навчального матеріалу, тим краще він засвоюється. Це досягається при широкому використанні наочних засобів на усіх етапах навчання. Сучасний вчитель повинен добре розуміти зміст поняття «наочність», знати і використовувати на своїх уроках різні види наочності, залежно від освітньої мети, обирати найефективніші та найкреативніші засоби наочності.

Завдяки особливій наочності англійська мова дозволяє формувати і вдосконалювати образне, абстрактне, візуальне, просторове мислення здобувачів освіти, що робить набагато легшим сприйняття, розуміння, осмислення і засвоєння навчального матеріалу. Наочність служить опорою в розумінні сприйнятого на слух матеріалу, в іншому – забезпечує правильне осмислення його на етапі ознайомлення, у третьому – завдяки наочності створюються умови для практичного використання матеріалу, кращого його розуміння та активного використання учнями. [8,с.47]

У процесі навчання англійської мови використовуються різні види наочності. Важливе місце на уроках іноземної мови займає образотворча наочність, яка має на

меті дати відображення реального світу (малюнки, фотографії, картини). Учитель на уроці дуже часто використовує наочність цієї групи. Її перевага в тому, що вони можуть замінити дійсний предмет зображеннями, тому що показати реальний предмет найчастіше важко чи неможливо (наприклад, тварин, явища природи, історичні події тощо). Дана група наочності дозволяє формувати різноманіття уявлень про країну, мова якої вивчається, про різні сторони життя людей, природу. До образотворчих засобів наочності відносять і технічні засоби навчальні відеофрагменти, презентації, аудіозаписи, радіо- і телепередачі. Такі види наочності орієнтуються на зорові та слухові аналізатори учнів (аудіовізуальна наочність).

В цілому ж, наочність допомагає учням засвоювати мовний матеріал на уроках англійської мови осмислено та з інтересом. Крім того, наочність активізує пізнавальну активність учнів, підвищує мотивацію до уроків іноземної мови, розширює об'єм матеріалу, тренує творчу уяву, розвиває волю, полегшує весь процес вивчення іноземної мови. Вчителю необхідно використовувати на уроках іноземної мови широкий спектр наочних засобів. [3,с.37]

У своїй практиці вчителі англійської мови прагнуть використовувати наочність як стимулювання процесу засвоєння матеріалу, як додатковий засіб запам'ятовування і збереження інформації, як яскравий опорний сигнал, що сприяє розвитку таких здібностей дитини, як уява, зорова та емоційна пам'ять.

На думку вітчизняної дослідниці Оксани Заболотної, «візуалізація» - це візуалізоване уявлення про предмет, речовину, абстрактне поняття або явище, яке є продуктом свідомості. У педагогіці виділяють кілька видів візуалізації: операційна, формалізована, структурна, фонова, дистрибутивна та візуалізація спадкоємності.

Найпопулярнішими Е-ресурсами є:

- Learning Apps- сервіс, який дозволяє створення інтерактивних навчальних вправ.
- Сервіси Google- карти, презентації, Google Sites…
- Kahoot –сервіс для створення інтерактивних навчальних вправ.
- Генератор QR-кодів (Plickers).
- Wordart, Wordle – сервіси для створення хмари слів.
- Geogebra – для викладання математики.
- You Tube – для перегляду роликів за темою уроку та завантаження створених учнями робіт.

Мовна компетентність – це система вироблених і засвоєних у процесі мовленнєвої діяльності (особистого спостереження мови і мовлення, спілкування, навчання тощо) мовознавчих правил, достатніх для адекватного сприйняття буттєвих явищ суб'єктами мовлення.[9,ст.225]

Формування мовної компетентності починається зі школи, й продовжується у ВНЗ, де здобувачі освіти засвоюють професійну термінологію, для застосування в подальшій професійній діяльності. Мовна освіта покликана формувати у майбутнього фахівця усталену мотивацію до вивчення рідної та іноземних мов, забезпечити усвідомлення їхніх суспільних функцій, а також виробити толерантне ставлення до них. Від сформованих мовно-мовленнєвих навичок фахівця великою мірою залежить інтерес і його учнів до даної дисципліни та процесу навчання в цілому.

Методичні рекомендації до ефективного використання наочності у процесі формування мовної компетентності на уроках англійської мови.

I. PRONUNCIATION.

Tell me when I'm odd.

Мета: сформувати вміння розрізняти подібні звуки.

Наочність: пісня та аудіо пристрій.

I'll turn on the song and you can hear the

words with the same sound. When you hear a word with a different sound then you should clap your hands.

For example: meet, seal, sit, veal (зайве слово sit). Bat, pen, and, sad (зайве слово pen).

II. GRAMMAR

Miming.

Мета: зробити процес вичення граматичного матеріалу цікавим.

Наочність: коробка або сумка, картки з реченями.

Use this exercise when teaching the present continuous. Type a list of phrases or sentences using the Present Continuous. Cut these sentences into strips and place them in a bag. Each student takes a strip from the bag and attempts to act out or draw their sentence. The other students attempt to guess the sentence.

For example: Sentences in Present Continuous Tense.

- The boy is walking in the park.
- The cat is watching the bird.
- The men are fishing in the lake.

III. VOCABULARY

Flashcards

Мета: зацікавити дітей у вивчення нової лексики

Наочність: картинки з назвами професій**.**

To teach new vocabulary, hold up a flashcard, say the word and ask learners to repeat. You can keep it fun by drilling the words using different voices and emotions. Vary the volume – whisper and shout the words. Use flashcards to practice vocabulary in class. For example: You started learning the vocabulary of the profession. Stick flashcards around the class. Flashcards should have professions like teacher, lawyer, waiter, driver, and so on. Say one of them and learners point or race to it.

IV. LISTENING

Act the end.

Мета: вдосконалювати навички аудіювання та розвивати уяву

Наочність: аудіо пристрій

The teacher plays a passage and stops at a culminating point. Students then act how they think the climax will be solved resulting in several endings. Students listen to the recorded ending and discover what they guessed right. Students can then reenact the scene using the very same words that were used in the listening.

V. SPEAKING

If I were there...

Мета: розвивати в учнів навички говоріння.

Наочність: малюнок з певним місцем.

Show students a picture of a location with or without people (landscapes, city streets, interiors of public buildings or houses, etc.) and have them brainstorm about the place. Ask the students what they would do if they were there, how they would be feeling, etc.

For example: The picture shows the seashore. Ask students questions such as where it is, what people normally do there, have you ever been there and so on.

VI. READING

Stand in order.

Мета: розвивати навички читання та взаємодіяти з колективом.

Наочність: листочки з частинами тексту.

Take a short text and cut it into as many pieces as there are learners. Keep a copy of the complete text for yourself. Give one piece of the text to each learner. Invite the learners to walk about in the classroom, reading out the words in their own piece of the text, and listening to those of their fellow learners. Ask them to arrange themselves in a line or a circle according to the sequence in which they think their pieces appear in the text. When they are ready, ask the learners, in turn, to read out their piece of text.

VII. WRITING

Running dictation.

Мета: вдосконалювати навички письма, формувати роботу в групах.

Наочність: картинки з текстом для кожної команди.

Put students into groups of 3 or 4. For each group, post on the wall around the classroom a piece of writing. One student is appointed as the secretary. The other students must "run" to where their piece of writing is on the wall and read it. Then run back and dictate it to the secretary who records it. Continue until one group is finished (but check that they got it right!).

Висновок. Отже, мети наукового дослідження досягнуто. Тому, що дійсно застосування спеціальних видів наочності покращує формування мовної компетентності учнів.

Було визначено поняття наочності та мовної компетентності. Також засоби наочності були охарактеризовані та класифіковані. Засоби наочності в навчанні широко використовуються. Наочність являє собою широкий комплекс засобів, прийомів, методів, що забезпечують більш чітке і зрозуміле сприйняття знань, що подаються в усній чи письмовій формі. Було чітко сформульоване визначення поняття візуалізації та надано назви корисних програм для створення вправ, хмари слів,відео, презентації, тощо. Було представлено вправи на розвиток вимови, лексичного запасу, аудіювання, говоріння, письма, читання та іншого.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що роль принципу наочності в процесі вивчення іноземної дуже важлива. Її використовують для стимулювання процесу засвоєння матеріалу учнями, як додатковий засіб запам'ятовування та збереження інформації. Засоби наочності у процесі навчання іноземної мови можуть бути використані при викладенні нового матеріалу, при перевірці засвоєння навчального матеріалу, при оформленні навчальних посібників, книжок, карт, схем, таблиць та інш. Наочні засоби виконують інформаційну та пізнавальну функції, допомагають учням у ознайомленні з явищами та процесами, які не можуть бути відтворені. Наочність у навчанні іноземної мови учнів молодших класів допомагає розкрити зміст іншомовних висловлювань і моделює життєві ситуації, в яких відбувається комунікація. Наявність наочності на уроці іноземної мови стимулює в учнів мислення, викликає творчість. Використання засобів наочності робить урок яскравішим, цікавішим, динамічнішим.

Отже, у формуванні мовної компетентності учнів, наочність – є невід'ємною частиною кожного уроку з англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безкоровайна Ю. Унаочнення як засіб формування іншомовної лексичної компетенції учнів / Ю. Безкоровайна // Студентський науковий альманах факультету іноземних мов, 2009. Вип 1(6) – С. 230 – 234

2. Зімняя І. А. Педагогічна психологія./ І.А. Зімняя. - М.: Логос, 2000. - 384 с.

3. Дроздова Т.И. Опоры – символы на уроках английского языка. / Т.И. Дроздова // Иностранные язики в школе, 1999 №6 – С. 35-39

4. Червона М. Зорові опори на початковому етапі // English language and culture.- 2008.- № 16.- с. 7-9. - (Шкільний світ).

5. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6 т. / К.Д. Ушинский; сост. С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1989 – . – Т. 3. – 1989. – 510 с.

6. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / Я.А. Коменский; [под ред. А.И. Пискунова]. – М: Педагогика, 1982 – – 656 с.

7. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи: Навчальний посібник / І.В. Малафіїк. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 632 с.

8. Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам / В.А.Артемов. -М.:, 1969.

9. Білогорка М. Шляхи формування мовної компетентності особистості: науково-методичний підхід / М. Білогорка, Т. Мороз // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2015. - Вип. 11. - С. 222-228.

Стаття надійшла до редакції
10.04.20

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

УДК 373.3.015.3

МАРТИНЮК ОЛЬГА,
студентка педагогічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ЯКОВЛІВА О.П.,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає велику кількість перетворень у абсолютно всіх галузях суспільного життя. Не виключенням є і освіта. Головна мета НУШ – створення умов для розвитку та самореалізації кожної особисості як громадянина України, покоління, що здатне навчатися упродовж життя. Протягом першого семестру навчання у початковій школі потрібно створити сприятливі умови для молодшого школяра щодо формування у нього особливого психологічного новоутворення даного вікового періоду – мотивації навчальної діяльності. Саме в цей період є важливим моментом сформувати позитивну мотивацію до шкільного навчання, спрямовану на досягнення успіху, прищепити учням любов та інтерес до навчальної діяльності, до процесу оволодіння системою знань, сформувати у школярів позитивне ставлення до даного виду діяльності, розвивати та формувати вольові якості, позитивний емоційний потенціал, самостійність та творчість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення та дослідження мотивації та мотивів діяльності – одна з вагомих у галузі психологічних знань.Даній проблемі присвячено велика кількість праць відомих педагогів , психологів, як вітчизняних учених (Власова О.І., М. Боришевський, П. Гончаренко, М. Дригус, С. Занюк, Г. Костюк, С. Максименко, Д. Ніколенко, Н. Пророк, Л. Проколієнко, О. Скрипченко, Ю. Швалб та ін.)так і зарубіжних (Дж. Аткінсон, Г. Холл, К. Мадсен, А. Маслоу, Х. Хекхаузен та ін.). Учені вважають, що саме у молодшому шкільному віці формуються основи мотивації навчальної діяльності і тому цей вік має важливі резерви розвитку мотиваційної сфери учнів. Педагоги наголошують, що у молодшому шкільному віці можна сформувати новий тип ставлення до навчання, наприклад, інтерес до способу набуття знань (В. Давидов, В. Рєпкін, Н. Бібік), зорієнтувати учнів на спосіб пізнання, що має безпосереднє відношення до оволодіння навичками XXI століття, зокрема, до готовності навчатися впродовж життя [6, с.163].

Мета статті. Метою нашого дослідження є діагностика мотивів навчання та встановлення відсоткового співвідношення їх рівнів у учнів початкової школи. Дидактика

шкільного навчання та практика підтверджують, що навчання стає успішним за умови позитивного ставлення школяра до навчання. Від сили спонукання до навчальної діяльності значною мірою залежить сила прикладених зусиль та продуктивність, а отже, і успішність. Тому знання, уміння і навички можуть бути сформовані під дією мотиву, який спонукатиме учня до навчальної діяльності та виведе її на рівень осмислення і усвідомлення.

Виклад основного матеріалу. Виходячи зі змісту та завдань сучасної реформи ми вважаємо, що одними з найважливіших завдань є: підготовка молодших школярів до цілеспрямованого навчання у наступних класах, формування позитивної мотивації навчання, становлення морально-духовної зрілості. Одним з психологічних новоутворень даного вікового періоду є довільність психічних процесів у молодшого школяра. У цьому віці центром психічного розвитку дитини стає формування довільності всіх психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення, організації діяльності). їх інтелектуалізація, внутрішнє опосередкування відбуваються завдяки первинному засвоєнню системи понять. Довільність виявляється в умінні свідомо ставити цілі, шукати і знаходити засоби їх досягнення, долати труднощі та перешкоди. Протягом усього молодшого шкільного віку дитина вчиться керувати своєю поведінкою, психічними процесами, адже вимоги до неї з перших днів перебування у школі передбачають досить високий рівень довільності. Тому молодший школяр долає свої бажання і здатен керувати своєю поведінкою на основі заданих зразків, що сприяє розвитку довільності як особливої властивості психічних процесів і поведінки.

Взагалі поняття «мотив» неоднозначне. Під мотивом розумілися такі феномени, як уявлення і ідеї, відчуття і переживання (Л. Божович); потреби і потяги, спонуки і схильності (Х. Хекхаузен); бажання і хотіння, звички, думки і почуття боргу (П. Рудік); морально-політичні установки і помисли (А. Ковальов); психічні процеси, стани і властивості особистості (К. Платонов); предмети зовнішнього світу (А. Леонтьєв); установки (А. Маслоу) і навіть умови існування (В. Вілюнас); як потреба, ціль (предмет задоволення потреби), як спонукання, намір, як стійка диспозиція особистості, як стан, як формулювання, як задоволеність (Є. Ільїн) [3, с. 149].

Визначення мотиву представлено у праці(Канюк С.С.) ,а саме мотив – це реальне спонукання, яке змушує людину діяти у певній життєвій ситуації, за певних умов [2, с. 238].

Мотиви навчальної діяльності визначають її сенс для учня, його ставлення до навчання, а тому й енергію, старанність, з якою він вчиться, вникає в суть того, що вивчається ним, і, зрештою, результати навчання. Повноцінні мотиви навчання, органічно пов´язані з його цілями і змістом, розширюють можливості засвоєння знань, оволодіння вміннями, раціональними способами розв’язання мисленевих задач. Відомо, що до кінця дошкільного періоду в дитини складається досить сильна мотивація до навчання у школі (Л. Божович, Л. Славіна та ін.) Внутрішня позиція дитини полягає у потребі відвідувати школу, включатися в нову для дитини діяльність учіння, отримати новий статус серед оточення. Психологи відзначають, що на межі дошкільного і шкільного дитинства, дитина дуже виразно бачить різницю між її об´єктивним станом і внутрішньою позицією. Ця широка потреба утворює так звану суб´єктивну готовність до школи. Існує ще й об´єктивна готовність до школи, до перших написаних букв, цифр, до перших оцінок і лише після цього до процесу

і змісту учіння, а ще пізніше — до способів здобування знань[2, с. 77-78].

Як сприятливі риси мотивації виділяють позитивне ставлення дитини, до школи, розвиток інтересів, потяг до знань, пошук відповідей на запитання. Допитливість є формою вияву розумової активності молодших школярів. Безпосередність, відкритість, довірливість молодших школярів, їхня віра в беззаперечний авторитет учителя і готовність виконати будь-яке його завдання є сприятливими умовами для утвердження в цьому віці широких соціальних мотивів обов´язку, відповідальності, розуміння необхідності вчитися тощо. До негативних рис мотивації молодшого школяра відносимо недостатню дієвість (самі по собі довго не підтримують навчальну діяльність), ситуативні (швидко задовольняються і без підтримки вчителя можуть згасати і не відновлюватися, навчальний матеріал швидко набридає, викликає втому); малоосмисленість, яка виявляється втому, що учні не можуть назвати, чим же їм подобається даний предмет; орієнтація більше на результат учіння, а не на способи навчальної діяльності, до закінчення початкової школи для багатьох не складається інте-рес до подолання труднощів. Динаміка мотивів учіння учнів від 1 до 3 класу виявляється в тому, що спочатку (перший клас) у школярів превалює інтерес до зовнішнь-ого боку перебування в школі (сидіння за партою, носіння форми, портфеля тощо), потім виникає інтерес до перших результатів навчальної праці [5].

Структура навчальної діяльності за Д. Ельконіним та В. Давидовим налічує п’ять компонентів: мотивація, навчальні задачі, навчальні дії, дії самоконтролю, дії самооцінки. Як бачимо на першому місці є мотивація, яка спонукає і спрямовує навчальну діяльність. Мотиви навчальної діяльності можна класифікувати по різному. О. Леонтьєв розрізняє мотиви, які розуміють учні і реально діючі. Л. Божович виділяє широкі соціальні мотиви і навчально-пізнавальні. Крім того, іноді мотиви поділяють на дві великі групи: мотиви, які породжуються самою навчальною діяльністю і мотиви, які виходять за межі навчального процесу і пов’язані лише з результатами учіння. Такі мотиви можуть бути широкими соціальними і вузько-особистісними. У учнів з високим рівнем успішності розвивається мотивація досягнення успіху і престижна мотивація. У невстигаючих школярів поступово формується мотивація уникання невдач і компенсаторна мотивація [6].

Серед мотивів навчальної діяльності є такі, які найбільш адекватні навчальним задачам. Якщо вони формуються у школяра, то його навчання стає осмисленим і адекватним. Д. Ельконін називає їх навчально-пізнавальними мотивами, в основі них є пізнавальна потреба і потреба у саморозвитку. Школяр повинен бути мотивований не лише результатом, а й самим процесом учіння. Якщо вчитель навчить молодшого школяра виконувати всі компоненти навчальної діяльності, то він сформує у них уміння самостійно вчитися – сформує навчальну діяльність.

Дослідження мотивів навчання молодших школярів показали, що мотиви, пов'язані з самою навчальною діяльністю, її процесом і змістом, не займають провідного місця. За даними досліджень Л. Божович і її співробітників, у першокласників ці мотиви займають третє місце, а у третьокласників навіть п'яте місце. За даними наших досліджень, перше місце займають широкі соціальні мотиви, друге – вузькоособисті, третє – навчально-пізнавальні, широкі соціальні мотиви. «В системі мотивів, – пише Л. І. Божович, – спонукати навчальну діяльність молодших школярів, соціальні мотиви займають настільки велике місце, що

здатні визначити позитивне ставлення дітей до діяльності, навіть позбавленої для них безпосереднього пізнавального інтересу» [5, с.213].

Вченою А. Марковою визначено три типи ставлення учня до навчання: негативне (ухилення чи відмова школяра від навчання), нейтральне (відсутність готовності школяра включитися в процес навчання), позитивне (включеність школяра в процес навчання як суб'єкта навчання та спілкування) [3, с. 258]. А. Маркова відзначала, що навчально-пізнавальні мотиви формуються в ході самої навчальної діяльності. Основними факторами, які впливають на формування позитивної стійкої мотавації до навчальної діяльності є:

- зміст навчального матеіалу;
- організація навчальної діяльності;
- колективні форми навчальної діяльності;
- оцінка навчальної діяльності;
- стиль педагогічної діяльності вчителя [3, с. 262].

Деяким учням початкових класів властивий недостатній рівень розумової активності (що є наслідком багатьох причин, насамперед неадекватних методів активізації мисленої діяльності), він стримує повноцінне формування у них навчально-пізнавального інтересу, здатного мотивувати стале позитивне ставлення до процесу засвоєння знань. Таким школярам у 2 і 3 класах більше властиві мотиви обов'язку, престижу, ніж інтерес до змісту навчальних предметів [6, с. 318].

Нами було проведено дослідження за допомогою анкетування на оцінення рівня шкільної мотивації Н. Лускановоі [7]. У дослідженні взяли участь 32 учнів третього класу ЗОШ №12 м. Вінниця. Анкета містить 10 запитань та три авріанти відповіді на них. За результатами анкети визначається загальний рівень шкільної мотивації: 25-30 балів – максимально високий рівень; 20-24 – хороша шкільна мотивація; 15-19 – позитивне відношення до школи, але головним чином до позаучбового її боку; 10-14 – низька мотивація; 0-9 – негативне відношення до школи, шкільна дезадаптація. Аналіз класного журналу допоміг встановити рівень академічної успішності: 6 учнів – задовільно (18.75%); 22 учні – добре (68.75%); 4 учні – відмінно (12.5%), тобто 81.25% учнів мають достатній та високий рівень навчальних досягнень. Методика діагностики за Н. Лускановою інтерпритує наступні рівні у відповідності до отриманих балів: 5 – максимально високий рівень шкільної мотивації; 4 – хороша шкільна мотивація; 3 – позитивне відношення до школи; 2 – низька мотивація; 1 – негативне відношення до школи.

Таблиця 1.

Загальні результати діагностики мотивів навчання за Н. Лускановою

Рівні шкільної мотивації	**Кількість досліджуваних**	**% досліджуваних**
Максимально високий(5)	6	18.75
Хороша шкільна мотивація(4)	8	25
Позитивне відношення до школи(3)	12	37.5
Низька мотивація(2)	4	12.5
Негативне відношення до школи(1)	2	6.25

Результати діагностики шкільної мотивації за Н. Лускановою показують, що більшість учнів (37,5%) має середній рівень шкільної мотивації. Високий рівень у 25 % учнів і у 18,75% – максимальний. Тобто в цілому

відношення до школи у дітей позитивне (81.25%), хоча більшість приваблює позаурочні аспекти навчання – спілкування з вчителем та однолітками, позиція школяра, атрибутика шкільного життя. Низька шкільна мотивація виявлена у 12.5% учнів, у 6.25 % (2 уч.) – шкільна дезадаптація. Ці учні потребують додаткового, більш глибокого вивчення та індивідуальної уваги та роботи як з боку вчителів так і батьків, також можна рекомендувати консультацію у психолога навчального закладу. Була виявлена пряма кореляція між рівнем шкільної мотивації та успіхами у навчанні на рівні статистичної значимості. Тобто є зв'язок між позитивною шкільною мотивацією та успішністю. Характер цього зв'язку може бути двостороннім – більш мотивовані учні вчаться краще через те, що більше уваги приділяють навчанню або учні, які добре навчаються, краще відносяться до школи. Досить ймовірно, що ці два варіанти зв'язку мають місце одночасно.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Психологічна і педагогічна наука стверджують, що найбільш успішно навчання учнів здійснюється за умови їх позитивного ставлення до нього. Отже, результати нашогої діагностики показали прямий причинно-наслідковай зв'язок академічної успішності з рівнем сформованості шкільної мотивації, у навчанні велика роль належить як соціальним, так і пізнавальним мотивам. Ми спрямуємо свої подальші дослідження на діагностику факторів, які впливають на формування позитивної мотивації до шкільного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Власова О.І. Пед.психологія:Навч.посіб./ Київ;Вид-во ,Либідь,- 2005-400с.
2. Канюк С.С.Психологія мотивації: Навчальний посібник./Ред-укл.Д.Я.Райгородський Київ;Вид-во, Либідь, - 2002. – 352 с.
3. Малафіїк І. В. Дидактика : Навч. посіб. / Ред-укл. Малафіїк І.В. Київ ;Вид-во, Кондор,- 2005. – 397 с.
4. Перетятько Л. Г., Юдіна Н. О. Порівняльне дослідження мотивації студентів навчальних закладів різного рівня освіти./ Юдіна Н. О. // Психологія і особистість, –№ 1 (15). – 2019. – С.148-164.
5. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія : Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Вид. 2, доповнене. – Київ;Вид-во Каравела, -2008. – 399 с.
6. Чорней І.А. Психологічні аспекти розвитку мотивації молодшого школяра у навчальному процесі. /Чорней І.А.;Нікітін Ю.В.// Нова педагогічна думка. –№ 4, – 2014. – С. 163-165.

Стаття надійшла до редакції
16.04.20

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

УДК 373.3 015.3: 159.955: 78

МЕЛЬНИК АНАСТАСІЯ
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ЧОРНА Н.Б.

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії та методики музичного виховання КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Annotation. *The article theoretically substantiates the importance of the development of students' imaginative thinking. The essence of the concept of "figurative thinking" is determined, the influence of this phenomenon on the psychological properties of schoolchildren is analyzed. Emphasis is placed on the specifics of teaching music at school. The methodical aspects of the development of imaginative thinking of students by means of musical art are covered.*

Key words: *thinking, imaginative thinking, emotion, musical art.*

Постановка проблеми. Динамічний характер змін української держави в освітній та культурній галузях висуває нові вимоги до розвитку особистості, зокрема її інтелектуальної сфери. Так, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про освіту», Державній Національній програмі «Освіта» («Україна XXI ст.») визначен стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки, які передбачають створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для осягнення високих освітніх рівнів, забезпечення всебічного розвитку молодого покоління, збагачення на цій снові інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [7].

Тому, однією з найважливіших задач сучасної освіти є стимулювання пізнавальної діяльності молодого покоління в процесі навчання та розвитку мислення взагалі й окремих його видів, зокрема, образного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що над проблемою мислення працювали багато вчених. Психологічний аспект мислення як цілісне, системне явище, що має певну структуру та властивості розглядали І. Бех, Л. Виготський, О. Костюк, О. Леонтьєв, Ж. Піаже, С. Рубінштейн та ін. Видатні педагоги-класики (Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) визначали першим завданням у процесі навчання саме розвиток мислення.

Проблема мислення висвітлюється у працях сучасних вчених (А. Болгарський, О. Єременко, А. Козир, Л.Масол, Н. Мозгальова, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.). Особливий інтерес викликає розгляд проблеми образних компонентів пізнання та інтелекту серед таких дослідників, як Н. Батюк, О. Вітюк, О. Полатайко, А. Романюк, В. Салій, О.Тихомиров, І. Якиманська та ін. Однак, незважаючи на вагомі результати наукових пошуків, поза увагою дослідників залишаються важливі аспекти розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва, що й вказує на надзвичайну актуальність означеної проблеми в наш час.

З огляду на це, метою статті є висвітлення теоретико-методологічних основ розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про те, що процес мислення є предметом вивчення багатьох наук. Зокрема, у філософії мислення розуміють як пізнавальну здатність, як активний процес цілеспрямованого, узагальненого й опосередкованого відображення у свідомості людини об’єктивної реальності у твердженнях, поняттях, судженнях. Філософи (Декарт, Спіноза, Гегель та ін.) вважали мислення джерелом і критерієм пізнання й

ототожнювали його з поняттями «буття», «матерія», «людина», «піз нання», «знання» [5, с. 218].

У психології мислення визначається як найбільш узагальнена і опосередкована форма психічного відображення, що встановлює зв'язки і відносини між пізнаваними об'єктами [6]. Мислення як психічний процес відображення об'єктивної реальності є вищим ступенем людською пізнання та займає основне місце в системі пізнавальних процесів.

З погляду педагогіки поняття «мислення» – це система взаємопов'язаних між собою дій (операцій), які виконуються об'єктом у процесі розумової діяльності людини [5; 6]. Тому одним із важливих педагогічних завдань є розвиток мислення в процесі навчання, формування вмінь щодо перетворення фактів, інформації, емоцій на цілісне й упорядковане знання.

Слід зауважити, що мислення є основою розуміння й пізнання мистецтва, зокрема музики, адже саме мислення забезпечує глибину осягнення змісту художньо-музичних образів, розширює можливості усвідомлення художнього сприйняття світу. Створення образів і оперування ними є однією з основних фундаментальних особливостей інтелекту людини. Так, за твердженням В. Сухомлинського: «…Дитина мислить образами. Це означає, що відповідна група нейронів кори півкуль її мозку сприймає образи (звуки, картини, предмети, явища, слова) навколишнього світу і через найтонші нервові клітини – як через канали зв'язку – обробляє інформацію, систематизує її, групує, зіставляє, порівнює… Образи – це унікальні мислительні конструкції» [4, с.90].

У контексті нашого дослідження розглянемо детальніше поняття «образне мислення», яке вчені тлумачать як процес роботи думки із зовнішнім і внутрішніми системами людини, оперування мисленнєвими, динамічними знаками, моделями, образами і створення нових, які адресовані собі самому[1]. Створення образів і оперування ними є однією з основних фундаментальних особливостей інтелекту людини. Без цього людина не здатна аналізувати, планувати свої дії, передбачати їх результати і при необхідності змінювати щось у своїх діях. Процес пізнання найбільш суттєвих сторін і закономірних зв'язків, об'єктів дійсності відбувається у формі наочних образів, що забезпечується основною функцією образного мислення [1; 5].

Особливо актуальною є ця тема в мистецькій освіті, яка має особливі можливості щодо формування системи естетичних та світоглядних орієнтирів особистості, розвитку не лише спеціальних мистецьких здібностей учнів, а й психічних процесів: відчуття, пам'яті, сприйняття, мислення, уяви [2; 3; 5]. Саме тому, важливими є методичні аспекти організації роботи щодо розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва

Доцільно зазначити, що розвиток образного мислення школярів – це безперервний процес, який здійснюється в усіх видах музичної діяльності (слухання музики, хоровий спів, засвоєння теоретичних відомостей, гра на музичних інструментах, власна музична творчість учнів) відповідно до віку школярів, обсягу та рівня їх знань і досвіду та психологічних особливостей.

На основі вивчення досвіду сучасних педагогів музичного мистецтва пропонуємо розглянути декілька етапів роботи в цьому напрямку [2, с. 32].

Перший етап – базовий (1-4 класи), основна мета якого – надати інформацію про виражальні можливості музичного твору, формувати естетичні почуття, уявлення про прекрасне, вміння відчувати та розуміти образний зміст музики. Цей етап передбачає накопичення навчальної

інформації про музичне мистецтво як площину утворення та отримання образу. Дитина співвідносить музику з тими емоційно-образними категоріями, які є в її емоційному досвіді. Виходячи з того, що у молодших школярів такий досвід невеликий, учитель бере на себе функцію посередника між музикою і дитиною.

Обираючи методи розвитку образного мислення в початковій школі, ми виходимо з того, що музичний образ – це «система життєвих (емоційних, рухових, сенсорних, мовних, ситуативних тощо) асоціацій, яка знаходить своє втілення у музичному матеріалі» [3]. На цьому етапі мотивація навчальної діяльності значно стає успішною, якщо активно впроваджувати дидактичні ігри та ігрові ситуації.

Так, учням першого класу можливо запропонувати *гру-інсценізацію* при слуханні п'єс В. Косенка «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика»; П. Чайковського «Хвороба ляльки», «Нова лялька», а також при виконанні пісні М. Дремлюги «Ми йдемо сьогодні в клас», української народної пісні «Ходить гарбуз по городу» та ін. Отже, основою формування образної уяви стають емоційні, рухові, ситуативні асоціації та музика.

Одніми з дієвих форм розвитку асоціативного мислення, уяви у школярів є *асоціативні ігри* («Знайди свій звук», «Уяви і почуєш», «Ти – звук», «Тембри і образи», «Відчуття і звуки»). Так, при вивченні теми «Розвиток музики» у 3 класі та ознайомленні з інструментами симфонічного оркестру можна використувати гру «Тембри і образи»; при вивченні шумових та музичних звуків в 1 класі – гру «Знайди свій звук».

Ефективними методами активізації музичного сприймання школярів є *варіювання* та *порівняння*, коли учні знаходять спільне та відмінне у звучанні музичних творів, які розвивають навички аналізу художніх образів. Доречно використовувати сюжетні малюнки, що відображають характер музики у кольорі, лінії, геометричній фігурі. Таким чином, використовуючи синтез різних видів асоціацій, у молодших школярів формується уявлення про взаємозв'язок мистецтв.

Активність емоційно-образного мислення підвищують різні форми уроків музичного мистецтва: *урок-казка, урок-концерт, урок-подорож, урок-імпровізація.* Наприклад, ефективними в цьому контексті є уроки-подорожі у процесі вивчення теми «Музика не знає кордонів» (4 клас).

Для активізації асоціативного мислення школярів та розвитку навичок аналізу особистісних вражень, почуттів використовується *прийом «Асоціативний лабіринт»,* коли діти зіставляють музичний образ з літературним, абстрактним, образотворчим та коментують свої відповіді.

Отже, важливим завданням означеного етапу – є накопичення емоційно-асоціативного досвіду школярів через аналіз музичних творів та власне музикування на уроках музичного мистецтва.

Другий етап – аналітико-пошуковий (5-6 класи) передбачає формування навички диференціації внутрішніх співвідношень музичних творів та розкриття їх образного змісту при підтриманні постійного емоційного відгуку. Завдання вчителя при цьому полягає у підготовці учнів до здійснення аналізу творчості композитора, стильових особливостей створеної ним музики, засобів музичної виразності та об'єднання цих компонентів в єдину систему образного змісту музики.

Слід зауважити, що учні 5-6 класів отримують аналітичні уміння співвідносити сприйняту музику з тими емоційно-образними категоріями, які сформувалися на основі його емоційного досвіду. Але досить часто процес цей лишається для школяра

неусвідомленим і виявляється лише в результаті самоаналізу власних вражень і переживань. Тому, ефективними формами роботи на уроках музичного мистецтва вважається слухання творів та аналіз їх музичних та емоційних особливостей.

Так, дитина, спираючись на життєвий досвід, навички сприйняття музики, вже може вирішує пізнавально-творчі завдання, пов'язані з осягненням її змісту. При цьому майстерність учителя полягає в умінні активізувати емоційно-образні процеси при сприйнятті музичного твору.

Звернення в процесі керування музичним сприйняттям до творів різних видів мистецтв має сильний емоційний вплив на школярів, збагачує їх лексичний запас, розширює уявлення про можливості вираження емоційного ставлення до явищ життя і мистецтва.

Розвитку образного мислення школярів сприяють також різні *творчі завдання* (прийом художнього співробітництва, співпраця учнів і вчителя з поетами, композиторами тощо), адже музика стимулює до творчої діяльності, зокрема, формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність тощо.

Ефективним засобом розвитку образної сфери школярів є художньо-ігрова діяльність, яка має креативний характер і сприяє накопиченню індивідуального емоційного досвіду в учнів.

Третій етап – творчий (7-8 класи) сприяє накопиченню у школярів навичок сприйняття власних почуттів та презентації емоційно-образного світу засобами музичного мистецтва. Розвиток образного мислення в учнів підліткового віку потребує особливої уваги, оскільки на цьому етапі відбувається активний пізнавальний розвиток, формується цілісне усвідомлення навколишнього світу, розширюються межі уяви, відбувається створення власного мистецького досвіду.

Оскільки змістові можливості музичного мистецтва дозволяють сприяти формуванню образного мислення школярів, варто інтегрувати інформативні площини інших навчальних предметів: літератури, образотворчого мистецтва, художньої культури тощо.

До структури уроку музичного мистецтва варто долучати *проблемні питання*, *проблемні ситуацій, дослідницькі розвідки* тощо. Важливими засобами розвитку образного мислення школірів є *художньо-творчі завдання*, а також *музично-пошукові*, які стосуються сфери життєдіяльності школяра. Їх вирішення вимагає від них певних музичних знань, умінь (розуміння окремих понять, зв'язку між ними, наявності певного багажу виконавської чи музикознавчої діяльності) та спирається на життєвий досвід. можливість досягти особистісної орієнтації навчально-виховного процесу. Нові знання про роль музики в житті учні здобувають, випробовуючи свої сили в *музично-дослідницькій роботі*, наприклад:

1. Створити та виконати музичні привітання з нагоди свята («День Вчителя», «Посвята в ліцеїсти», Презентація класу тощо);
2. Створити та презентувати музичний проект на тему «Музика і сучасність», «Створи свій музичний образ» (8 клас);
3. Створити та представити твір «Музика майбутнього» (8 клас).

Таким чином, означені завдання спонукають дітей до висновку, що музичний твір – це актуалізований і перетворений автором минулий досвід особистості, суспільства, людства; це світ уявлень, який формується у свідомості слухача відповідно до його розумового та образного розвитку.

Висновки. Як підсумок, слід зазначити, що розвинуте образне мислення школярів стимулює закріплення їх позитивного досвіду через музичні переживання та образи, дозволяє сформувати уявлення про оточуючий світ і створює власне ціннісне ставлення до мистецтва, а також здійснює особливий вплив на загальний всебічний розвиток особистості, його творче становлення. Оптимальне поєднання запропонованих методів і прийомів розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва сприятиме формуванню емоційно-чуттєвого компоненту духовного світу молодого покоління, її саморозвитку та успішній самореалізації в усіх сферах життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Батюк Н.О. Формування художньо-образного мислення як педагогічна проблема / Н.О. Батюк // Наукові записки : зб. наук. праць. – Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. – № 4, Ч. 2. – С. 85-88.
2. Мозгальова Н. Г. Зміст та структурні компоненти музичного мислення // Н. Г. Мозгальова // Теорія і методика мистецької освіти. Зб. наук. праць. Вип. 2. – К. : НПУ ім. Н.П. Драгоманова, 2001. – С 27-35.
3. Мистецтво у розвитку особистості : Монографія / за ред., передмова і післямова Н Г.Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224с.
4. Паламарчук В. Ф. Уроки мислення у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського і в сучасній школі // В.О. Сухомлинський і сучасність. – Чернігів, 1996. – вип. 2. – с.89 -98.
5. Романюк А. Образне мислення в навчальній діяльності молодших школярів / А. Романюк // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – 2018. – Вип. LXXXIII. – Том 2. – С. 217–221.
6. Словник-довідник педагогічних та психологічних термінів [за ред. А.І. Кузьмінського]. – Черкаси: ЧДУ ім. Б.Хмельницького, 2002. – 48 с.
7. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17.04.2002 № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002

Стаття надійшла до редакції
04.05.20

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛІВ ТА БАТЬКІВ З ДІТЬМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

УДК 373.5.064

ПАВЛОВА ОЛЕКСАНДРА
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: КУЗЬМИНСЬКА Д.М.,
викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Формування всебічно розвиненої особистості зростаючої

людини, вироблення у нього активної життєвої позиції неможливі без вивчення різних аспектів життєдіяльності дітей, особливостей їх взаємин з навколишнім середовищем. Підліток включається в нову систему відносин і спілкування з однолітками, батьками, вчителями, обумовлену зміною його соціального статусу. Даний віковий період є найбільш суперечливим, бурхливим, складним. Це непростий перехід від «дитинства до дорослості», тому потребує грамотного педагогічного впливу, допомоги, розуміння, свободи і довіри як з боку батьків, так і вчителів. Від правильно організованої педагогічної взаємодії з підлітком залежить великою мірою процес і результат формування його як особистості.

Процес взаємин вчителя та учнів давно вивчається в аспекті педагогічного спілкування (А.А. Бодальов, В.А. Кан-Калик, А.Я. Коломінський, Л.М. Мітіна, А.А. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов Л .І. Рувинский і ін.). Проблеми педагогічного спілкування з підлітками висвітлено у роботах дослідників: І.С. Кон, О.В. Кроповніцкій, В.А. Крутецкий, Н.С. Лукін, А. В. Мудрик, Д. І. Фельдштейн та інших.

Метою статті є аналіз психологічних особливостей учнів та учениць підліткового віку та надання рекомендацій педагогам і батькам щодо гармонізації педагогічної взаємодії з ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж окреслювати особливості педагогічної взаємодії з підлітками, варто зазначити психолого-фізіологічні особливості розвитку особистості цього вікового періоду. Підлітковий вік – це етап онтогенезу, що знаходиться між дитинством і ранньою юністю. Він охоплює період від 10-11 до 13-14 років. Характеризується появою специфічних якостей, найважливішими з яких є прагнення до спілкування з однолітками і поява в поведінці ознак, що свідчать про прагнення утвердити свою самостійність, незалежність, особистісну автономію. Основна особливість підліткового віку – різкі якісні зміни, що торкаються всіх сфер розвитку. Центральне особистісне новоутворення цього періоду – становлення нового рівня самосвідомості, Я-концепції, що проявляються у прагненні зрозуміти себе, свої можливості і особливості, свою схожість з іншими людьми і власну відмінність – унікальність і неповторність.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє визначити характерні риси підліткового віку. Першим, і найбільш важливим є те, що підліток прагне бути самостійним. Він вважає, що не потребує опіки від дорослих. Іноді може проявлятися агресія, що свідчить про самоутвердження, про його дорослість. Дуже часто підлітки, можуть відмовитися від своїх звичних дій та робити все навпаки.

Наступним, не менш важливим аспектом є те, що підлітки роблять переорієнтацію з батьків, вчителів на своїх ровесників. Ця переорієнтація може проходити бурхливо, іноді поступово, але вона має бути.

Також поведінка підлітка за самою сутністю є колективно-груповою. Підтвердженням цьому є робота І.С. Кона, де автор виділив дві групи причин, що підтверджують цю думку [2, с.192].

По-перше, під час спілкування з ровесниками, підлітки можуть дізнатись те, що їм не повідомляють батьки.

По-друге, під час групового спілкування можуть вироблятись важливі та необхідні аспекти соціальної взаємодії [2, с.192].

Важливою особливістю даного віку є формування активного самостійного мислення. Сприйняття підлітка базується не тільки на емоціях, але й характеризується вибірковістю, аналізом події. Значно збільшується об’єм пам’яті, логіки в пошуку

істини. Пам'ять підлітка, як і увага, постійно набувають рис організованих, регульованих і керованих процесів.

На думку І.А. Зимньої, – прагнення у підлітків до винятковості входить до мотивації досягнення, проявляючись у таких складових, як «нагорода». В цьому віці виникають нові мотиви учіння: бажання бути освіченим, прагненням влаштуватися якнайкраще в подальшому житті, бути самовдосконаленим. [3, с.384].

Варто з'ясувати, що таке «педагогічна взаємодія» в цілому, та що таке взаємодія вчителя з учнями. «Педагогічна взаємодія» як термін, має зовсім неоднозначне поняття, тут більш трактується поняття «взаємодія». Що таке взаємодія – це процес безпосереднього чи опосередкованого впливу суб'єктів один на одного, що породжує їх взаємні зумовленість і зв'язок. А взаємодія вчителя з учнем – це цілісна система, яка складається з певних компонентів, таких як: перцептивного, комунікативного та інтерактивного, які повністю доповнюють один одного. [1, с.55-58]

У становленні взаємовідносин підлітка з дорослими можливі три варіанти розвитку протиріч (за Т.В. Драгуновою):

Поглиблення протиріч, нагнітання конфлікту, який може тривати досить довго. Це виникає при повному розходженні тенденцій дорослого та прагнень підлітка, коли дорослі повністю не приймають претензій підлітка на більшу самостійність, довіру до них та повагу, а підліток, в свою чергу, різними способами виражає протести проти звичного ставлення до нього дорослих. Дорослий втрачає авторитет, втрачає можливість впливу а в формуванні особистості підлітка залишаються негативні наслідки: агресивно-деспотичні прояви поведінки у відповідь на зовнішній стимул.

Протиріччя виявляються епізодично під впливом непослідовності поведінки дорослих, коли вони змушені всупереч своїм поглядам іти на поступки підлітку. В результаті конфліктів стає менше, проте можливість їх виникнення залишається постійною.

Поступове зникнення протиріч і конфліктів. Дорослі усвідомлюють дорослішання підлітків, змінюють своє ставлення до нього, не дають розвіятись взаємній довірі, яка виникла раніше. Конфліктних ситуацій може зовсім і не виникати, коли дорослі у побудові взаємин враховують дорослішання підлітка.

Безумовно, у взаємодії важливе розуміння учня педагогом. Так, М. Савчин виділяє три групи розуміння.

Перша група – механічне розуміння психіки і особистості дитини. Іншими словами, практично не виникає ніякого взаєморозуміння.

Друга група – розуміння учня як суб'єкта поведінки і діяльності. Педагоги, для яких це характерно, вишуковують, розробляють ще більш потужні засоби для маніпуляції психіки учня.

Третя група – педагог ставиться до учня як до своєрідної і складної індивідуальності з багатим внутрішнім світом. Це, власне, педагогічна взаємодія, яка забезпечує актуалізацію потенціалів саморозвитку кожної із особистостей. Психологічною умовою реалізації даного впливу є діалог. [4, с.70-71]

Важливим також є у труднощі, які можуть бути зумовлені позиціями і спілкування дорослих. На основі узагальнених суджень підлітків психолог М. Кле представив 7 видів батьківської влади у спілкуванні [5, с.203-204]:

- автократичний – підліток не може висловити власної думки;
- авторитарний – висловлюючи думку, інші можуть не прийняти до уваги слова підлітка;

- демократичний – підліток може сам прийняте будь-яке рішення, але має проінформувати батьків;
- егалітарний – батьки і діти «на рівних» є учасниками в прийнятті рішень;
- дозволяючий – підліток займає більш впливову позицію;
- попускний – підліток має вибір: інформувати когось чи ні;
- ігноруючий – підліток не повідомляє про свої рішення.

Саме різноманітність стилів, яку отримує підліток, навчають його стратегіям спілкування у реальних взаємодіях між людьми [5, с.203-204].

На думку В.А. Кан-Калика, до основних труднощів, випробовуваним педагогом в спілкуванні з учнями, відносяться:

- невміння налагодити контакт, керувати спілкуванням учнів під час уроку,
- невміння вибудовувати взаємини і перебудовувати їх в залежності від специфіки педагогічних завдань,
- нерозуміння внутрішньої психологічної позиції учня,
- труднощі у мовному спілкуванні і передачі власного емоційного ставлення до навчального матеріалу,
- невміння управляти власним психічним станом в спілкуванні.

Педагогу необхідно оволодіти комунікативної структурою педагогічного процесу, бути максимально чуйним до найменших змін, постійно співвідносити обрані методи педагогічного впливу з особливостями спілкування на даному етапі.

У зв'язку із зазначеним вище нами були виділені такі умови педагогічного спілкування учителів і батьків зі школярами-підлітками:

- знання закономірностей вікового розвитку і облік педагогом закономірностей педагогічного спілкування з учнями підліткового віку;
- достатній рівень розвитку психологічної культури і комунікативних умінь у педагога;
- високий рівень компетентності педагога в своєму предметі;
- спілкування з підлітками в формі як рівноправного діалогу;
- вибір і дотримання адекватної соціальної дистанції в спілкуванні;
- гуманістичне ставлення до підлітка, прийняття його особистості, прояв емпатії;
- використання прийомів ефективного заохочення.

Відносини на заняттях варто будувати на основі довіри, взаємоповаги і доброзичливості. Система уроків має бути зорієнтована не стільки на передачу «готових знань», скільки на формування активної особистості, яка володіє достатніми навичками, компетентностями і психологічними установками до самостійного пошуку, відбору, аналізу і використання інформації.

Важливим елементом навчання є особистий приклад вчителя та батьків. Для підтримки інтересу школярів-підлітків до уроку в арсеналі вчителя має бути багато педагогічних прийомів і засобів, які дозволяють формувати потрібну атмосферу уроку, викликають адекватні реакції, які б мотивували до вирішення освітніх завдань.

Висновок: Отже, педагогічна взаємодія є дуже важливим і невід’ємним аспектом при спілкуванні з підлітком та під час його особистісного розвитку. Важливо, щоб під час того, як підліток змінюється – педагогічно грамотно змінювалося ставлення до нього батьків та вчителів, аби вони сприймали його як дорослого, рівноправного, проте надавали потрібну підтримку.

Під час підліткового віку дуже важливо вміти правильно та розумно розмовляти з дітьми, адже вони є дуже вразливими до критики. Вони бояться бути незрозумілими

для інших, що також може бути важливим при певних діях у підлітковому віці.

Тому набуває гострої необхідності та актуальності підвищення педагогічної компетентності щодо вікових особливостей підліткового віку та ефективної взаємодії з дітьми зазначеного вікового періоду задля легкого проходження ними кризи підліткового віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Башинська Т. (2004). Взаємодія вчителя й учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. 55-56 с.
2. Кон И. С. (1989). Психология ранней юности. 192 с.
3. Зимняя И. А. (2000). Педагогическая психология. Учебник для вузов. Изд. Второе. 384 с.
4. Савчин М. В. (1996). Типи розуміння вчителем психології та їх прояви у педагогічній взаємодії. 70-74 с.
5. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В та ін. (2001). Вікова та педагогічка психологія. 203-204 с.

Стаття надійшла до редакції
23.05.20

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ ЗА В.О. СУХОМЛИНСЬКИМ

УДК 373.2.015.31:502\504]: 37.091.4

РИЖУК ГАННА,
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ТАРАШЕВСЬКА О.В.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

«Природа є основним фактором існування людини, вона і людство невіддільні одне від одного. Немає жодного сумніву в тому, що екологічне виховання треба починати з раннього віку»
В.О. Сухомлинський

Постановка проблеми. Екологічне виховання дітей дошкільного віку є актуальною проблемою, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи

екологічної свідомості, що впливають на поведінку та діяльність дитини в природі.

Адже дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, передбачає створення умов для взаємодії з природою.

Дошкільний вік характеризується підвищеною допитливість в різних сферах, але особливий інтерес діти проявляють до природи. Тому екологічне виховання в дитячому садку займає важливе місце в розвитку пізнання навколишнього світу, виробленні гуманного ставлення до всього живого і формуванні усвідомленої поведінки у природному середовищі.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти до кінця дошкільного віку у дитини має бути сформований природо-доцільний світогляд, в основі якого – усвідомлення дитиною себе як частки природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї та внаслідок її дій у довкіллі.

Різні аспекти проблеми екологічної освіти та екологічного виховання досліджували такі педагоги, як А.Волкова, Н.Горопаха, О. Захлєбний, І. Звєрев, Н. Кот, О. Кудрявцева, Н. Лисенко,В. Маршицька, З. Плохій, Н. Яришева, можливість і успішність формування початкових екологічних уявлень у дітей дошкільного віку доведено дослідженнями : Я. Коменського, Й. Песталоцці, Д. Локка, Ж. Руссо, С. Русової та інші.

Одним із шляхів вирішення проблеми формування екологічної культури є звернення до надбань педагогічної спадщини видатного українського педагога Василя Сухомлинського, до його досвіду у сфері екологічного виховання.

Мета статті - розкрити екологічну свідомість через навчання дітей у природі, удосконалити систему освітніх заходів, яка б виявляла та повноцінно розвивала діалог дитини – дошкільника з природою, сформувала в неї бажання оволодіти новими знання, як в процесі виховання, так і під час самостійної творчої діяльності.

Виховання у дошкільників інтересу і любові до природи, бережливого й турботливого ставлення до рослин і тварин є одним із важливих завдань закладу дошкільної освіти. У системі виховання Василя Олександровича значна роль приділяється природі як об’єкту пізнання, сфери активної діяльності, він довів, що природа сама собою не виховує. Виховує лише активна взаємодія дитини з нею.

Під час такої активної взаємодії вирішується комплекс педагогічних завдань: активізація процесів пізнання об’єктів і явищ природи; пробуджується емоційна сфера; з’являється бажання брати участь у природоохоронній діяльності, усвідомлюючи власну значущість; збагачується практичний досвіт дитини та формуються життєві компетенції.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи спадщину педагога з екологічного виховання, прийшли до висновку, що метою екологічного свідомості є цілеспрямоване формування у вихованців міцних екологічних знань, розуміння та органічного взаємозв’язку і єдності людини з навколишнім середовищем, як єдиної гармонії, виховання особливої відповідальності за стан навколишнього середовища. Він вважав, що самих екологічних знань, якщо вони не втілюються на практиці, недостатньо.

Василь Олександрович стверджував, що завдання вихователя полягає в тому, «щоб відкрити перед кожним вихованцем усі джерела, якими живиться могутнє почуття любові до Батьківщини. Це й природа рідного краю, і мати з батьком, і рідне село, місто» [3, 149].

Становлення екологічної свідомості - складний і тривалий процес. Оскільки екологічна свідомість є психологічним явищем, яке, маючи відповідне спрямування, проходить крізь розум і волю дитини й опосередковується ними, вона відбиває ставлення дитини до свого буття, до природного середовища, до знань про нього. Вважаємо, що екологічна свідомість як компонент інтелектуальної діяльності, визначає зміст поведінки особистості, і тому так важливо починати формувати її з дошкільного віку. І найкращим помічником у цьому стає сама природа.

У виховній системі Василя Сухомлинського, яка базується на ідеї «гармонії педагогічних впливів», можна визначити «точки опори». Це - Природа, Праця, Співпереживання, Творчість, Слово, Краса. У творах видатного педагога природа визначається як провідний фактор виховання. Він писав: «Багаторічний досвід навчально-виховної роботи переконує, що природа не тільки об'єкт пізнання, не тільки сфера активної діяльності наших вихованців, а й частина їх буття, взаємовідносин, всього ладу їх життя». На мою думку, природа сама собою не виховує. Дитина стає розумною, моральною, прекрасною, доброю і непримиримою до зла за умови активної взаємодії з природою.

Впровадивши ідей екологічного виховання В.О.Сухомлинського у практику дошкільної освіти ми сформували такі форми роботи з дітьми із формування екологічної свідомості:

1. Екологічні заняття
2. Екологічні екскурсії
3. Уроки доброти
4. Проблемні ситуації
5. Екологічні свята
6. Дидактичні ігри екологічного змісту
7. Екологічні казки
8. Екологічна стежина
9. Спостереження
10. Пошуково-дослідницька робота

Під час практики у дошкільному навчальному закладі №7 «Віночок» м. Калинівки ми спостерігали за дітьми і дійшли висновку, що розпочинати роботу над формуванням екологічної свідомості потрібно з дітьми молодшого дошкільного віку. Спостереження за об’єктами природи, ми звертали увагу малят на їх привабливість (метелик, птахи, котик), яскравість (листя, захід сонця). Молодші дошкільники дуже чутливі до краси, тому краще їх навчати так, як радив видатний педагог, висловлювати свої почуття через малюнки.

З дітьми середньої групи ефективним виявилось милування в природному довкіллі гарним, чарівним, казковим, під час милувань звертати увагу на щось незвичне в природі. Також дітям після спостережень в природі давали альбоми і олівці, щоб вони замальовували побачене, а потім давали назви малюнкам, складали твори - мініатюри. Ми спонукали дітей досліджувати, заохочували доглядати за мешканцями куточка природи, квітника, виховуючи у дітей екологічну свідомість. Як казав педагог, що ...добрі почуття своїм корінням сяють у дитинство, а людяність, доброта, лагідність, доброзичливість народжуються в праці, турботах, хвилюваннях про красу навколишнього світу... якщо добрі почуття не виховані у дитини, то їх ніколи не виховаєш...

Старших дошкільників потрібно вчити захоплюватися красою природи в різні пори року, радо спілкуватися, милуватися нею, дбати про збереження та орієнтуватися в причинах забруднення оточуючого середовища. Як одну з форм спілкування дітей з природою, доцільно використовувати екологічну казку. Під час складання екологічних казок намагатись навчити дітей висловлювати в словах свої думки, переконання, розуміти стан довкілля і

виявляти особисте до нього ставлення. У роботі зі старшими дошкільниками обов'язковим є залучення дітей до практичної діяльності, надання конкретної допомоги середовищу, рослинам, тваринам як на території дошкільного закладу, так і в найближчому природному довкіллі.

Потрібно вчити дітей відчувати, що виявлення турботи потребує значних зусиль, терплячості і знань. Отримавши незначні результати, хвалили своїх вихованців, раділи разом, милувалися довкіллям, приємними змінами, що відбулися. Переживання загального позитивного настрою дає впевненість дітям у своїх силах, підтримує бажання бути готовим допомагати, не нашкодити довкіллю. Проблема формування екологічної свідомості розглядається в ширшому розумінні: не тільки як проблема навколишнього середовища і захист його від забруднення, а як екологія особистості, екологія душі, екологія культури. Тому можливо поєднувати завдання екологічного виховання із завданнями з інших розділів програми під час інтегрованих, комбінованих занять.

Тому велику роль у формуванні екологічної свідомості має практична дослідницька діяльність в природних умовах. Екологічна освіта, ми вважаємо, має починатися з об'єктів найближчого оточення, з якими дитина зустрічається у повсякденному житті. Процес навчання буде малоефективним без емоційного сприйняття дерев, птахів, світанків, квітів. Вирішити ці завдання в процесі дослідження допомагає екологічний проект. Він може бути короткотривалим або довготривалим, залежно від масштабу завдань, віку та можливостей дітей. Під час роботи з проектом діти спостерігають, досліджують, малюють, ліплять, граються, слухають музику, знайомляться з літературними творами, складають свої казки та оповідання.

На дітей дошкільного віку справляють виховний вплив читання казок та дитячих оповідань В. Сухомлинського. Вони мають навчальне, пізнавальне, виховне значення, допомагають засвоїти систему знань про природу, про існуючий в ній зв'язки і залежності. Розуміючи їх значення, ми виготовили оригінальну наочність – посібник до оповідань В.О. Сухомлинського. Метою створення даного посібника було ознайомлення дітей з творами педагога, уточнити уявлення про моральні поняття – чуйність, уважність, ввічливість.

Педагог наголошував: «Найголовніше – це те, щоб у казці була глибока думка» [3, С. 510]. Він помітив, впливовість казки, що виражає думку, стає особливо очевидною, коли йдеться про малюків з «ослабленими, уповільненими процесами мислення й дуже слабкою пам'яттю. Вони були б нещасними, знедоленими, вони втратили б віру в свої розумові сили, й стали б недоучками, людьми з убогими, обмеженими інтересами…, якби не казка. …Коли я сідаю з дітьми під столітнім дубом, коли над нами спалахують у небі перші зірки, а ми, притулившись один до одного, сидимо на високій степовій могилі й слухаємо музику степу, – саме в очах отих недостатньо розвинених діток я бачу перші вогники інтелектуального інтересу. Вони чекають казку» [3, С. 510].

Василь Олександрович неодноразово наголошував, що через казку легше донести до дитини думку, здивувати, викликати бажання виразити себе, свої почуття й думки словом. Казка – це думка, втілена в художнє слово. Вона запалює вогник дитячої творчості. Під її впливом дитина починає бачити навколо себе незвичайні взаємозв'язки між предметами і явищами, досягаючи єдності образів. Водночас дитина переживає хвилюючу радість, яка породжує бажання поділитися своєю думкою з товаришами. В колективі виникають

найтонші духовні стосунки між дітьми, коли своїм емоційним, напруженим життям живе думка кожної дитини.

«Природа стає виховним могутнім фактором лише тоді, коли маленька людина після трьох - чотирьох років навчання... з подивом приходить до думки: світ навколо мене став багатшим, красивішим і ця зміна світу – моя праця, це я...» (Сухомлинський В.О.)

Висновок: Природа – величезної ваги виховний фактор, що накладає свій відбиток на весь характер педагогічного процесу, – визначає В. О. Сухомлинський, як світ, в якому дитина народжується, пізнає навколишню дійсність і саму себе, полегшує виховну роботу і водночас ускладнює її, бо робить її багатшою, багатограннішою [2, 127].

Вивчення творчої спадщини педагога показало, що тільки в результаті постійного спілкування з природою, яке спрямоване на збереження, відтворення та охорону її: водойм, повітря, лісів, можна сформувати особистість з високим ступенем екологічної свідомості. Це й визначає відповідність педагогічних ідей у сфері дошкільної освіти потребам сучасності.

Отже, використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку сприяє вихованню підростаючого покоління у гармонійному співіснуванні з природою. Кожна дитина зрозуміла, що природа і людина взаємопов'язані, і все, що завдає шкоди природі – завдає шкоди і людині.

Початкові екологічні знання стають регуляторами поведінки дітей у природі. Вони навчають дітей охарактеризувати свої вчинки та дбати про природу.

Тому за допомогою природи до всього можна доторкнутися, багато побачити та зрозуміти, почути чарівну музику природи. Також педагогічно вірно організоване спостереження на лоні природи допоможе дитині розширити її пізнання. У наш час творча спадщина Василя Сухомлинського відіграє велику роль у допомозі педагогу в роботі з дітьми. Та діти, яких так навчати, коли виростуть, будуть любити і оберігати природу.

«Краса природи, – говорив педагог, відіграє велику роль у вихованні духовного благородства. Вона виховує в душі дитини здатність відчувати, сприймати тонкощі, відтінки речей, явищ, порухи серця» [2, 43-44]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1978. – 229 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.4. – С. 43–127.
3. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 2. – 149 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.1. – 24 с.
5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. –К.: Рад. школа, 19– С. 3–117
6. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3. –283 с.

Стаття надійшла до редакції
18.04.20

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 39:[373.2.015.502\504:004

СЛИВА АННА,
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ФЕДЧИШИНИНА Т.Л.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Одним із стратегічних напрямів розвитку сучасної системи освіти у нашій країні є формування екологічної культури особистості, й зокрема, виховання у кожного здобувача дошкільної освіти дбайливого ставлення до навколишнього світу. Мета екологічної освіти і виховання - формування системи наукових знань, поглядів і переконань, які закладають основи відповідального та дієвого ставлення до навколишнього природного середовища. Основою екологічної культури є елементарні знання про природу; орієнтування у найближчому природному оточенні; усвідомлення життєво необхідних потреб живих істот в умовах їхнього існування; ознайомлення з елементарними відомостями про взаємозв'язки живої і неживої природи, її значення в житті людини.

Використання ІКТ передбачає: оновлення форм та методів роботи з дітьми; створення нових, освітніх засобів для розвитку дитини; збагачення інтелектуального та емоційного розвитку дитини; розвиток її творчих здібностей; входить в дошкільну освіту нарівні з традиційними засобами розвитку та виховання дітей.

Аналіз досліджень і публікацій. Інноваційні підходи і технології в дошкільній освіті є предметом уваги багатьох сучасних українських і зарубіжних науковців. У дослідженнях В. Бондаревської, Ю. Горвица, К. Зворигіної, О. Кореганової, Г. Лаврентьєвої розглянуто питання впливу комп’ютерних технологій на загальний розвиток дітей дошкільного віку. У працях В. Бикова, Н. Полька, Л. Чайнова. розглянуто питання санітарно-гігієнічних умов створення розвивального, навчально-інформаційного середовища із застосуванням комп’ютера в межах дошкільного навчального закладу.

Психолого-педагогічні снови формування знань, умінь і навичок взаємодії з навколишнім середовищем, як соціальним, так і природним, охарактеризовано у працях І. Д.Беха, В. Л.Виготського, С. Д. Дерябо, О. Л. Кононко, О. М. Леонтьєва та ін.

Психологічним підґрунтям формування ціннісного ставлення особистості, з обґрунтуванням впливу вікового фактору досліджували Б. Г.Ананьєв, Л. С. Виготський, І. Д. Бех, А. Г. Здравомислова, І. С. Кон, Д. О. Леонтьєва, Є. А. Подольська, С. Л. Рубінштейн.

У системі екологічної освіти найважливішою є її перша ланка - *дошкільна освіта.* На цьому етапі мають бути закладені основи світогляду людини, її ставлення до

довкілля. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачає формування у дитини почуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї, за свої дії у довкіллі. Освітні програми закладів дошкільної освіти містять значний обсяг інформації про живу та неживу природу. Як пояснити дитині особливості «створення» природи? Як спонукати дошкільнят до пошукової діяльності? З однієї сторони нам допоможе **народна педагогіка**, адже народна педагогіка — це багатотомний усний підручник навчання і виховання, який зберігається в пам'яті народу, постійно ним використовується, систематично збагачується й удосконалюється.

Народна педагогіка наймудріша, тому що вона створювалася протягом ряду століть, шліфувалась, перевірялась досвідом мільйонів людей багатьох поколінь. Її ще справедливо називають школою, яка завжди з нами, — школою сім'ї й отчого дому, материною і батьковою наукою, першим університетом життя, через який проходить кожна людина. З другого боку нам прийдуть на допомогу інформаційно-комунікаційні технології. Адже, використання їх в ЗДО - актуальна проблема сучасного дошкільного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В даний час в нашій країні реалізується Стратегія розвитку інформаційного суспільства, яка пов'язана з доступністю інформації для всіх категорій громадян та організацією доступу до цієї інформації. Тому використання інформаційно-комунікаційних технологій є одним із пріоритетів освіти. Комунікативна компетентність педагога передбачає здатність вибудовувати комунікації в різних форматах: усному, письмовому, дискусійному, візуальному, комп'ютерному, електронному. Педагог повинен не тільки вміти користуватися комп'ютером і сучасним мультимедійним обладнанням, але і створювати свої освітні ресурси, широко використовувати їх у своїй педагогічній діяльності.[2]

Екологічна освіта, народна педагогіка і інформаційні комп’ютерні технології представлені у контексті модернізації освітнього простору, тому цій системі надається, насамперед, особистісно орієнтоване й практичне спрямування з метою забезпечення ефективності інтелектуального, духовного і фізичного розвитку дитини, вироблення умінь і навичок реалізації її індивідуальних здібностей.

Під інформаційно-комунікативними технологіями розуміється використання комп'ютера, Інтернету, телевізора, відео, мультимедіа, аудіовізуального обладнання, тобто всього того, що може представляти широкі можливості для комунікації.

Ідея інформаційно-комунікативних технологій полягає у використанні різних способів подання інформації. Включення до програмного забезпечення відео- і звукового супроводу текстів, високоякісної графіки і анімації дає можливість зробити програмний продукт інформаційно насиченим і зручним для сприйняття і, як, наслідок, потужним дидактичним інструментом завдяки здатності одночасного впливу на різні канали сприйняття інформації.

З точки зору використання мультимедіа в освітньому процесі і, розглядаючи його як один із інформаційних екранних засобів, мультимедіа можна визначити як естетичне організовану наочну форму подання навчального змісту, де відбувається інтеграція двох інформаційних потоків (звукового і наочного), які виконують свої специфічні завдання і взаємно доповнюють один одного .

На технологічному рівні мультимедіа – це поєднання двох або більше різноманітних

засобів передачі інформації за допомогою комп'ютера, де під компонентами такого поєднання розуміють текст, графіку, анімацію, звуковий супровід, відео тощо.

Із-поміж усіх медіатехнологій найпопулярнішими серед дошкільників, безумовно, залишаються мультиплікаційні фільми, з одного боку, дають змогу відволікти чимось дитину на певний час, а з іншого — виконують неабияку виховну, пізнавальну й розвивальну функцію. Фахівці виокремлюють кілька принципів дії механізму формування в дітей соціальних установок і цінностей під впливом мультиплікаційних фільмів, зокрема:

• *інформування* — підвищення обізнаності дітей про довкілля, формування первинних уявлень про добро і зло, еталони хорошої і поганої поведінки;

• *ідентифікація* — засвоєння соціальних установок і цінностей шляхом зіставлення себе з персонажами мультфільмів;

• *імітація* — копіювання поведінки, наслідування героїв мультфільмів.

Найсприятливіша технологія роботи з мультфільмами передбачає формування у дітей таких умінь:

• організовано й усвідомлено сприймати інформацію;

• спостерігати, класифікувати, обирати;

• аналізувати й резюмувати отриману інформацію;

• усно висловлювати думки щодо побаченого.[5]

Використання на заняттях мультимедійних презентацій дозволяє побудувати освітній процес на основі психологічно коректних режимів функціонування уваги, пам'яті, гуманізації змісту навчання і педагогічних взаємодій, реконструкції процесу навчання і розвитку з позицій цілісності. Під час презентацій заняття стає емоційно забарвленими, привабливими викликає у дитини живий інтерес, є прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом, що сприяє хорошій результативності заняття.

Спілкування з комп'ютером викликає в дітей жвавий інтерес, спочатку як ігрова діяльність, а потім і як навчальна. Цей інтерес лежить в основі формування таких важливих структур, як пізнавальна мотивація, довільні пам'ять й увага, адже саме ці якості забезпечують психологічну готовність дитини до навчання в школі. Спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером починається з комп'ютерних ігор, ретельно підібраних з урахуванням віку й навчальної спрямованості.[2]

Висновки. Використання інформаційно-комунікативних технологій дошкільниками для формування екологічної культури здобувачів дошкільної освіти засобами народної педагогіки:

• дозволяють збільшити сприйняття матеріалу за рахунок збільшення кількості ілюстративного матеріалу;

• дозволяють робити поправки під час освітньої діяльності;

• виконувати спільну роботу дітей у взаємодії, здійснювати інтерактивну взаємозв'язок дитина - педагог;

• використання мультимедійних презентацій забезпечує наочність, яка сприяє кращому сприйняттю і запам'ятовуванню матеріалу, що дуже важливо, враховуючи наочно-образне мислення дітей дошкільного віку;

• одночасно використовується графічна, текстова, аудіовізуальна інформація; за допомогою комп'ютера можна змоделювати такі життєві ситуації, які не можна або складно показати під час освітньої діяльності небудь побачити в повсякденному житті (наприклад, відтворення звуків тварин; роботу транспорту тощо);

• використання нових прийомів пояснення і закріплення, особливо в ігровій формі, підвищує мимовільну увагу дітей,

допомагає розвинути довільну; безпосередньо освітня діяльність з використанням інформаційно-комунікаційних технологій спонукає дітей до пошукової та пізнавальної діяльності, включаючи й пошук в мережі Інтернет самостійно або разом з батьками;

• висока динаміка безпосередньо освітньої діяльності сприяє ефективному засвоєнню матеріалу, розвитку пам'яті, уяви, творчості дітей.

Використання інформаційно-комунікативних технологій в закладі дошкільної освіти допомагає педагогам:

• підібрати ілюстративний матеріал до освітньої діяльності і для оформлення стендів, альбомів, групи, кабінетів (сканування, Інтернет; принтер, презентація);

• створення дидактичних ігор;

• підбір додаткового пізнавального матеріалу, знайомство зі сценаріями свят та інших заходів;

• обмін досвідом, знайомство з періодикою, напрацюваннями інших педагогів;

• оформлення групової документації, звітів.

• комп'ютер дозволить не писати звіти та аналізи кожен раз, а достатньо набрати один раз схему і надалі тільки вносити необхідні зміни.

• створення презентацій в програмі Power Point для підвищення ефективності

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л., та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Биков В.Ю., Лапінський В.В. Методологічні та методичні основи створення і використовування електронних засобів навчального призначення // Комп’ютер у школі та сім’ї №2(98), 2012.

3. Гончаренко А. Готовність педагогів до впровадження Програми //Дошкільне виховання. 2010. № 8. С.12-13.

4. Дятленко Н., Гончаренко А., Шевчук А. та ін. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб./ К. : Шкільний світ, 2010. – 234 с.

5. Дементієвська Н.П., Жалдак М.І., Шут М.І.Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання // Педагогічна думка, НАПН України 2011

6. Закон України «Про дошкільну освіту». – (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст.259) (чинна редакція)

7. Кононенко В. І., Лисенко Н. В., Будник О. Б.; за ред. Н. Лисенко Сучасна школа України: етнопедагогічна проекція теорії й практики : монографія / – К. : Слово, 2013. – 336 с.

8. Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явища, або що треба знати про інтеграцію//Дошкільне виховання, 2018. №7. С.2-7.

9. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка дитинства [Текст] : навчально-методичний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Лисенко. – К. : Слово, 2011. – 720с.

10. Савченко Л. Л. Народність виховання як основа національного виховання у спадщині педагогів минулого / Л. Л. Савченко // Молодий вчений. – 2014. – №1. – С.162–165.

Стаття надійшла до редакції
18.04.20

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ

УДК 37.091.212

КНИШ ОЛЬГА
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: КУЗЬМИНСЬКА Д.М.,
викладач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Сучасний науковий інтерес до проблеми реалізації диференційованого підходу у навчанні зумовлений об’єктивною потребою організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах держави на особистісно-орієнтованих засадах. Особистісно-орієнтована система навчання передбачає добре володіння вчителем методом диференційованого підходу до учнів. Це особливий підхід учителя до різних груп учнів, організація роботи яких пов'язана з типологічними особливостями школярів і різниться за складністю, методами й прийомами.

Стан дослідження проблеми. Значний внесок у висвітлення проблемних аспектів диференціації навчального процесу здійснили такі науковці: Н.Воскресенська, Б.Фульфсон, С.Коваленко, Дж. Белла, Д. Баддена, К.К. Шанка, Дж. Скрівенера та інші.

Мета дослідження. полягає у теоретичному аналізі і структуруванні дослідницьких експериментальних пояснень щодо особливостей освітньої диференціальної системи навчання.

Виклад основного матеріалу. Однією з тенденцій розвитку сучасної освіти є врахувати всі індивідуальні особливості розвитку особистості у процесі оволодіння знаннями, вміннями та навичками в умовах масової школи можливо шляхом здійснення диференційованого навчання, яке, “виходячи з єдиної державної програми, ставить перед учнями одного класу єдину для всіх пізнавальну проблему, до вирішення якої вони йдуть різними шляхами”. У зв'язку з цим проблема диференціації навчання знаходиться у центрі уваги педагогічних колективів, з її рішенням пов'язуються оновлення і подальший розвиток школи, подолання застарілих методів навчання і виховання, розвиток індивідуальності дітей на засадах гуманізації та демократизації. [1].

Розкриття сутності диференціації навчання потребує наукового визначення поняття “диференціація”. Слово “диференціація” походить від латинського differentia, що означає різницю, відмінність. Поняття “диференціація” визначається при цьому як: розділення, поділ, розшарування цілого на різні частини, форми, ступені [2].

У педагогічній літературі зустрічаються такі тлумачення диференційованого навчання: - врахування індивідуальних особливостей учнів у тій формі, коли учнів об’єднано у групи на основі будь-яких особливостей для індивідуального навчання, зазвичай навчання у такому випадку відбувається за дещо різними учбовими планами і програмами - форма врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання на основі їх поділу на характерні типологічні групи за різними показниками (рівнем навчальних можливостей, успішністю, пізнавальним інтересом школярів, темпом навчання тощо)”; - форма організації навчального процесу, за якої

учитель працює з групою учнів, складеної з урахуванням наявності у них будь-яких значущих для навчального процесу загальних якостей (гомогенна група) - конкретна форма організації навчального процесу, яка створює оптимальні умови для реалізації у навчанні принципу індивідуалізації. Диференційоване навчання на уроках – це "процес навчання, який передбачає глибоке вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх класифікацію за типологічними групам і організацію роботи цих груп над виконанням специфічних навчальних завдань, які сприяють їх розумовому і моральному розвитку" - процес, спрямований на розвиток здібностей, інтересів і виявлення творчих можливостей школярів [№3. – 192 с.].

В своєму баченні диференціації Керол Ен Томлінсон виділяє три основних аспекти:

- групування учнів на основі врахування рівня базової підготовки;
- варіативність навчального процесу в групах;
- пред'явлення різних вимог до різних груп студентів в оволодінні ними змістом освіти [4].

Слід зазначити, ще що диференціація навчання тісно пов'язана з індивідуалізацією навчання і, власне, ґрунтується на ній. "Індивідуалізація навчання" визначається як "планування та здійснення навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів". Тобто організація навчального процесу, за якої добір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їх здібностей до навчання.

Існують два види диференціації - рівнева і профільна – вони співіснують і взаємодоповнюють один одного на всіх щаблях шкільної освіти, проте в різному співвідношенні.

Технологія рівневої диференціації має безсумнівні переваги. Адже вона:

- виключає «зрівнялівку» та усереднення;
- дає можливість ставити перед учнями реальні навчальні завдання, мотивує зростання інтересу до занять з боку слабших студентів, оскільки з'являються завдання, які вони чесно можуть виконати самостійно;
- надає можливості самостійної орієнтації у різноманітті навчального матеріалу, способах навчальної роботи, вибору для себе посильного рівня навчання, тобто можливості стати суб'єктом пізнавальної діяльності;
- підвищує самооцінку за рахунок успіхів при виконанні завдань доступного рівня; допомагає вірити у свої сили, забезпечує учневі його максимальний розвиток у межах потенційних можливостей, підтримує почуття самостійності і відповідальності, прагнення до самовдосконалення у студентів низького рівня підготовки й підвищення самооцінки після виявлення міцних знань у студентів середнього і високого рівнів;
- стимулює співпрацю з однокласниками під час виконання завдань у мікрогрупах, що виховує почуття спільності і сприяє формуванню комунікативних якостей;

Переваги різнорівневого навчання стимулюють максимальний розвиток студента у межах потенційних можливостей [5].

Висновок. Було з'ясовано, що під диференціацією навчання, ми маємо на увазі комплекс організаційно-управлінських, соціально-економічних та правових аспектів навчання, які створюють статус навчального закладу. Наприклад, зміст і організація навчально-виховного процесу визначають відмінності профільного і поглибленого вивчення предметів, умови набору учнів, наповнюваність груп, навантаження тощо. Якщо ж мова йде про диференційований підхід, то маються на увазі технології індивідуального підходу до учнів з метою визначення рівня їх здібностей і можливостей, їх профільної орієнтації,

максимального розвитку кожної особистості на всіх етапах навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сотова І., Парфенова О. *Дифференциация как способ реализации личностно ориентированного обучения в современной школе* / И.А. Сотова, Е.Л. Парфенова // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. – 2013. – С. 155 .
2. Епишкин Н. И. *Исторический словар галлицизмов руського языка* / Н. И. Епишкин. – Москва: Словарное издательство ЭТС, 2010
3. Унт И.Э (1990). Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, №3. – 192 с.
4. Колісник В.Ю. *Методичні вказівки із застосування особистісно орієнтованого навчання іноземної мови за професійним спрямуванням на основі технології різнорівневого підходу* / В. Колісник. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2015.№4 – 32 с.
5. Корсак К.В. *Великобританія: система освіти і підготовки наукових* кадрів / К.В. Корсак // Науковий світ. – 1999. – С.8 – 11.

Стаття надійшла до редакції
23.05.20

КОМЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

УДК 373.5.016:811.111

ТКАЧУК ВАЛЕРІЯ,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Сьогодні кожен з нас відчуває потребу у володінні хоча б однією з поширених мов світу, так, як в різні сфери діяльності потрібні фахівці з іншомовною комунікативною компетенцією , тому мета вивчення іноземної мови в школі передбачає не тільки практичне володіння мовою, а й розвиток особистості учня, який бажає брати участь у спілкуванні на міжнародному рівні та здатний самовдосконалюватися у певному виді діяльності. Актуальність роботи полягає в тому, щоб дослідити особливості використання вправ при вивченні монологічного мовлення в школі.

Аналіз останніх публікацій і джерел. Цим питанням займалися багато провідних педагогів, вчених, методистів. Таких, як: І. Л. Бім, Н.Ф. Бориско, Н. І. Гез, І. О. Зимня, Ю. І. Пассов, В. Л. Скалкіна, G. Brown, M. Bygate, S. Thornbury, G. Yule. Вони вважають, що слід приділяти більшу увагу не лише формуванню навичок письма, читання чи діалогічного мовлення, а й розвитку монологічного мовлення і для цього використовувати певний комплекс вправ.

Мета дослідження – виявлення та аналіз відповідних вправ для формування іншомовної монологічної компетентності учнів, впровадження їх у навчальний процес.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження нами висуваються такі завдання:

- аналіз навчально-методичних комплексів,
- розробка комплексу вправ для формування монологічного мовлення,
- проведення експерименту.

Навчання монологічного мовлення складається з таких етапів:

перший етап – оволодіння зразком мовлення на рівні фрази (пропедевтичний/підготовчий етап)

другий етап – об’єднання зразка мовлення рівня фрази в одну понадфразову єдність,

третій етап – створення власного монологічного висловлювання понадфразового рівня,

четвертий етап – створення монологічного висловлювання текстового рівня.

Відповідно до цих етапів усі вправи об’єднанні у чотири послідовні групи.

Ми пропонуємо комплекс вправ для навчання створення монологу-опису з теми «My Family and Friends», який розрахований на 10 уроків. Виконання вправ займає приблизно 15 хвилин кожного з десяти передбачених уроків. Решта часу припадає на оволодіння іншими видами мовленнєвої діяльності.

На початку навчання монологічного мовлення дуже важливо продемонструвати учням той кінцевий результат, який вони мають досягти або до якого мають наблизитись у процесі навчання. Для цього варто організовувати попереднє прослуховування зразка монологу-опису на першому уроці у циклі відведених для теми «My Family and Friends».

Listening comprehension

Listen to the description of Kevin’s mother. And comment on his mother’s appearance.

Hello my name is Kevin Smith. I was born in London but we live in Birningham now. I am 10 years old. I want to tell you about my lovely mother.

My mother’s name is Kate, she is 33 years old and works in the office. She is a pretty woman. She has got blue eyes and a nice smile. She is kind and hard-working.

My mother loves cooking and knitting. She also loves gardening. We’ve got a lot of flowers both in our flat and in our country house.

My mum understands me. We always talk about my school life and my friends. I often ask my mum for advice.

Тривалість аудіювання зразка монологу має становити близько трьох хвилин, що відповідає програмним вимогам.

Продемонструємо, як поурочно розподіляються чотири групи вправ для оволодіння монологічним мовленням за розробленим комплексом.

Урок 1-4. На цих уроках за розробленим комплексом використовується вправи І групи, де учні оволодівають умінням продукувати зразок мовлення на рівні фрази.

Вправи І групи належать до рецептивно-репродуктивних некомунікативних і рецептивно-репродуктивних умовно-комунікативних. Це вправи на сприйняття, впізнавання та вживання лексичних одиниць і граматичних структур, підстановку, трансформацію, завершення, розширення зразка мовлення, самостійне вживання лексичних одиниць і граматичних структур у зразку мовлення, відповіді на запитання.

Крім того, учні розв'язують кросворди, виконують завдання перехресного вибору, вправи на упорядкування, групування лексичних одиниць, на заповнення пропусків.

На даному етапі широко використовуються зображальні опори. Малюнки допомагають учням краще і швидше засвоїти новий лексичний матеріал і граматичні структури. Різноманітні кросворди, схеми викликають інтерес до нової теми та заохочують учнів до її подальшого вивчення.

Урок 5-6. На даних уроках за розробленим комплексом використовуються вправи ІІ групи.

Усі вправи ІІ групи можна віднести до умовно-комунікативних, рецептивно-продуктивних і продуктивних вправ.

Це вправи на приєднання, коли до фрази, висловленої учителем, приєднується фраза, продукована учнем, а також вправи на об'єднання та приєднання різно-структурних зразків мовлення рівня фрази у висловлювання на рівні понадфразової єдності, при чому послідовність фраз детермінується інструкцією вчителя.

Сюди ми також включили мовні вправи на усвідомлення учнями зразків мовлення, характерних для монологу-опису. До них належать вправи на знаходження потрібних зразків мовлення, їх виписування, заповнення пропусків, з'єднання за їх допомогою декількох речень.

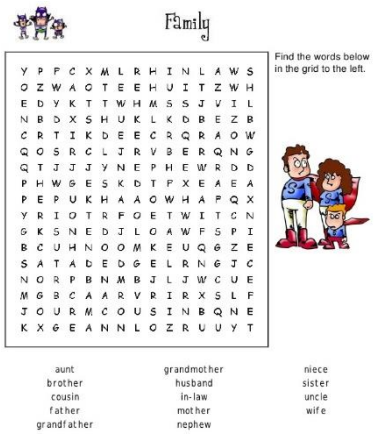

Ці вправи є рецептивними, рецептивно-репродуктивними некомунікативними і рецептивно-репродуктивними умовно-комунікативними.

Урок 7-8. На даних уроках використовуються вправи ІІІ групи.

Вправи ІІІ групи спрямовані на навчання учнів створювати монологічні висловлювання понадфразового рівня. Це продуктивні комунікативні вправи першого рівні, в яких допускається використання різних штучних опор. Зокрема, застосовуються повні вербальні опори (підстановчі таблиці), неповні вербальні опори (структурно-мовленнєві схеми, логіко-синтаксичні схеми, плани висловлювань, ключові слова та словосполучення), зображальні опори у вигляді малюнків.

Урок 9-10. На цих уроках використовуються вправи IV групи.

Мета цієї групи вправ – навчити учнів створювати монологи-описи текстового рівня в обсязі, передбаченому чинною програмою. Вправи даної групи належать до продуктивних комунікативних вправ другого рівня. Вони складаються з навчально-мовленнєвої ситуації і комунікативного завдання учителя, яке мотивує висловлювання учня та визначає його межі.

Наводимо запропонований комлекс вправ.

I група вправ

Exercise 1. Work in teams. The team which solves the crossword faster will be the winner.

Exercise 2. Let's work in teams. The team which finds most of the words will be the winner.

Exercise 3. Yesterday my friend from Great Britain sent me a letter with the description of her aunt. But something went wrong with the internet and sever words disappeared. I'd like you to help me find the missing words from his letter to understand it better. Use the words below.

Never, either, first, sort, with, for, herself, little, age, in, youngest, relatives, quite, still, extremely.

Of all my (1)_____ , I like my aunt Emily the best. She's my mother's (2)_____ sister. She has (3)_____ been married, and lives alone in a small village near Bath. She's (4) _____ her late fifties, but she's (5)_____ young in spirit. She has a fair complexion, thick brown hair and dark brown eyes. She has a kind face and when you meet her, the (6)_____ thing you notice is her smile. Her face is a (7)_____ wrinkled now, but I think she is (8)_____ rather attractive. She's the (9)_____ of person you can always go to if you have a problem.

She likes reading and gardening, and she still goes (10)_____ long walks over the hills. She's a very active person. (11)_____ she's making something, or mending something, or doing something to entertain (12)_____. She's (13)_____ generous, but not very tolerant (14)_____ people who doesn't agree with her. I hope I am as contented as her when I am her (15)_____.

II група вправ

Exercise 4. Read the description of Anotn's family. Say what did you remember about it?

My family is not big, but also is not small: Dad, Mom, me, my brother, and my sister. We live in Kiev. My Mum is forty-three, she is a dentist. My Dad is forty-five, he is a translator, and he works for a publishing house. My parents both like their work very much.

My name's Anton, I'm fifteen. I go to gymnasium. My favourite lessons are English and Spanish. I like foreign languages as my Dad, so I want to be an interpreter. After school graduation I will enter Kiev Linguistic University.

My elder sister Katya is nineteen, she goes to the Kiev National University, and she wants to be an archeologist. She is fond of ancient history and archeology. In summer she goes to excavations of ancient towns, such as Olvia,

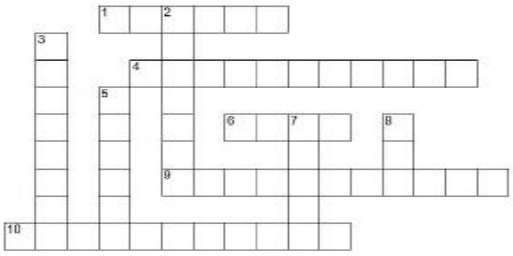

ACROSS
1. the son of your sister
4. the mother of your father
6. the wife of your uncle
9. your brother's wife
10. the father of your father

DOWN
2. my father and my mother
3. a person's female child
5. a child of your uncle
7. the daughter of your brother
8. a person's male child

Khersones and others.

My younger brother Sasha is eight years old, he goes to school. He likes spending time

outdoors, playing computer games and watching TV.

My grandparents are retired. They spend a lot of their time in the garden, growing vegetables and fruits.

We have united family and always help each other. Everyone in my family is my best friend. I love my family very much.

Exercise 5. Yesterday my friend decided to check my knowledge of English and sent me a message full of missing words! Help me fill in the gaps. Use the words which are written below.

Cousins, parents, mum, aunt, dad, uncle, wife, English, best friend, brother, grandparents, grandma, sister, grandpa, teammates, Australia.

Hello! My name is Sarah and this is my favourite photo. This is (0) my brother James. My (1)_____Jessica, likes to make funny faces. We live in a big house with our (2)_____in London. We like doing many activities at the weekends. I enjoy riding my bike in the park. My (3)_____is very beautiful and she has got long blonde hair. My (4)_____has got short black hair and he likes swimming. My (5)_____ live next to our house. We eat all together every Sunday at their house. They have a big backyard and my (6)_____likes to play football with my dad and my brother. My mum makes all the food with my (7)_____. We sometimes call my mother's sister who doesn't live with us in Britain. They live in (8)_____which is 20 hours far away from us. My (9)_____and my (10)_____ come in Britain every two years and they have got two children , Mary and John. Mary is 10 years old and John is only 6 years old. He speaks (11)_____very well, I miss my (12)____a lot and I can't wait to play table games with them again. My dad's brother is Nick and his (13)_____is Mary. They live in Italy. My (14)_____comes and sleeps with me every Saturday. Her name is Helen and she is very beautiful. We like playing basketball and we are in the same school team. We practice every Monday and Thursday for the match with our (15)____.

III група вправ

Exercise 6. You are being interviewed. The interviewer wants to know everything about your family. Give the full description about your family. The scheme below will help you.

1. My fathers/mothers/brothers/sisters name is….
2. She/he works/studies….
3. She/he has got….
4. His/her hobby/hobbies is/are…
5. Tell about her/his likes/deslikes…
6. Etc…

Exercise 7. Work in pairs. You have just met a new friend and ask you to describe your aunt/uncle. Give the description of your aunt/uncle.

IV група вправ

Exercise 8. Imagine that you've already grown up and about to make your own family. Give the description of the family you want to have. Comment on their appearance.

Висновки. Ми виявили та проаналізували вправи для формування іншомовної монологічної компетентності, розробили комплекс вправ. Завдяки виконанню задач дослідження ми досягли поставленої мети.

Слід зауважити, що розроблений комплекс вправ мав позитивний вплив не лише на засвоєння учнями мовного та мовленнєвого матеріалу з теми, але й покращив робочу атмосферу у класі. Різні форми роботи, використання ігрових моментів на уроці – все це забезпечило успішність проведеного експериментального навчання і сприяло підвищенню інтересу школярів до вивчення англійськох мови.

Даний комплекс вправ є ефективним, спрямований на вироблення навичок усного мовлення, вміння послідовно та граматично правильно викладати свої думки, розвиває усне мовлення та пам'ять учнів.

В майбутньому нами планується подальше дослідження впливу різних видів вправ на формування іншомовної монологічної компетентності та розробка ще більш ефективних комплексів вправ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вишневський О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1989. – 224 с.
2. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку / И.А. Зимняя. – М.: Знание, 1989. – 156 с.
3. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. – М.: Просвещение, 2-е изд., дораб., – 1988. – 223 с.
4. Скалкин В. Л. Обучение монологическому высказыванию (на материале англ. яз.) : пособие [для учителей] / Скалкин В. Л. – К. : Рад. шк., 1983. – 118 с.
5. Скалкин В.Л. Коммуникативные упражнения на английском языке. – М.: Просвещение, 1983. – 127 с.
6. Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – 150 с.
7. Конышева А. В. Современные методы обуче: ния английскому языку / А. В. Конышева. – Минск : ТетраСистемс, 2011. – 304 с.

Стаття надійшла до редакції
10.04.20

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ «SMART BOARD» НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 37.091.31:007:811.111

ФЕЄР ВІТАЛІЯ,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МИХАЛЬЧУК О.М.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. На сьогоднішній день важко уявити своє життя без комп'ютерних технологій. Вони є невід'ємною частиною не тільки повсякденного буття, а й освітнього процесу. Перед сучасним учителем постають важливі завдання, які необхідно вирішити, щоб зробити навчальний процес цікавим та задовольнити всі потреби сучасного школяра.

В першу чергу в основу сучасного уроку слід покласти принцип діяльності, тобто організовувати навчально-виховний процес таким чином, щоб забезпечити максимально можливу активність учнів при постійно діючому зворотному зв'язку.

Існує чимало методів і технологій викладання англійської мови – як традиційних, так і новітніх. Новітні методи

навчання мають багато переваг перед традиційними. Давно доведено, що учні краще сприймають інформацію візуально. Інтерактивні дошки – це найкращий з технічних засобів для навчання і ефективного сприймання. Особливості інтерактивної дошки «Smart board» полягають у можливостях, які вона надає вчителю: робити матеріал візуально різноманітним і динамічним; регулювати темп подачі матеріалу; здійснювати групові та індивідуальні форми роботи. Для того, щоб процес формування знань мав успішний результат, дуже важливо щоб в навчанні були задіяні всі основні сенсорні системи людини – візуальна, слухова і кінестетична.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час спостерігається посилення наукового інтересу до проблеми впровадження та доцільності використання інтерактивних технологій у навчально-виховний процес. Саме тому кількість наукових досліджень з цього питання швидко зростає. Цю проблему досліджували В. Беспалько, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Лозова, М. Шкіль, М. Ярмаченко. Г. Бонч-Бруєвич, В. Абрамов, Т. Носенко здійснили спробу обґрунтувати методику використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності використання технологій SMART Board на уроках англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Термін «інтерактивний» англійського походження і має значення «взаємодіючий», тобто передбачає наявність зворотного зв'язку. Отже, інтерактивне навчання – це такий вид діяльності, що передбачає взаємодію учня з навчальним середовищем, яке слугує джерелом засвоюваного ним досвіду [1, с. 24].

Інтерактивна дошка – це основний елемент інтерактивної системи, що складається з проектора, комп'ютера, драйвера інтерактивної дошки та спеціалізованого програмного забезпечення. Перші інтерактивні дошки були випущені фірмою SMART Technologies у 1991 році. Вчителі стали першими, хто зрозумів потенціал електронних інтерактивних дощок для навчання [1, с. 70].

В SMART Board комбінуються проекційні технології з сенсорним пристроєм, тому така дошка не просто відображає те, що відбувається на комп'ютері, а й дозволяє управляти процесом презентації: вносити поправки, корективи, робити кольорові позначки та коментарі, зберігати матеріали уроку для подальшого використання та редагування. Робота з екраном здійснюється в залежності від електромагнітних технологій, тому по одній дошці можна працювати пальцем, а по іншій – лише стилусом, або тим, і іншим. На поверхні екрана розташовані датчики, відповідальні за визначення місць торкання. Обладнання з інфрачервоними датчиками розпізнає будь-який предмет, який підноситься близько, і сприймає його як комп'ютерну мишу. Є різновид екранів, робота за якими проводиться маркерами.

Інтерактивна дошка в освітньому процесі використовується в таких напрямках:

- *Презентації, демонстрації та створення моделей.* Використання необхідного програмного забезпечення та ресурсів в поєднанні з інтерактивною дошкою може покращити розуміння нових граматичних та лексичних тем.

- *Активне залучення учнів.* Мотивація і активність учнів на занятті можуть бути підвищені за рахунок використання інтерактивної дошки.

- *Удосконалення перебігу заняття.* Використання інтерактивної дошки може покращити планування, темп і хід уроку.

У результаті використання інтерактивної дошки вчитель може організувати і провести

цікаві уроки для школярів у нетрадиційній формі, підтримувати в навчальному кабінеті атмосферу жвавого спілкування. Інтерактивна дошка не тільки спонукає дітей до активної роботи, але й допомагає донести матеріал до кожного учня в класі. Учитель може заволодіти увагою всього класу, не відходячи від екрану.

При використанні електронної інтерактивної дошки можна виділити наступні види навчальної діяльності:

1) робота з текстом та зображеннями;
2) створення приміток за допомогою електронних чорнил;
3) зберігання зроблених приміток для передавання електронною поштою, розміщення в мережі Інтернет або друку;
4) колективний перегляд Web-сайтів;
5) вільне переміщення класом під час демонстрації програмного забезпечення або роботи з ним перед аудиторією;
6) створення за допомогою шаблонів і зображень завдань для заняття;
7) демонстрація і нанесення приміток в освітніх відеокліпах;
8) використання вбудованого в програмне забезпечення інтерактивної дошки презентаційних інструментів для збагачення дидактичного матеріалу;
9) демонстрація презентацій, створених учнями [3, с. 66–71].

Крім цього, використання інтерактивних дошок має низку переваг з психолого-педагогічної точки зору:

- дає змогу учителеві виводити на екран заздалегідь підготовлені матеріали, і робочий час на уроці використовується тільки для вирішення поставлених завдань;
- дає можливість багаторазово використовувати значно більший за обсягом дидактичний матеріал, проводити з одним і тим самим матеріалом абсолютно різні уроки, враховуючи індивідуально-психологічні особливості конкретних учнів;
- створює умови для більш ефективного сприйняття інформації учнями на уроках за рахунок впливу майже на всі органи чуття (зір, слух, дотик);
- знижує тривожність учнів під час роботи біля дошки;
- дає більше можливостей для взаємодії у класі: учні мають змогу виконувати спільну роботу і вирішувати загальне завдання, поставлене учителем;
- допомагає учителеві організувати грамотний зворотний зв’язок [4, с. 25].

Таким чином, систематичне використання інтерактивної дошки на уроках дозволяє створювати власну освітню траєкторію для кожної дитини; формувати інформаційну культуру учнів; здійснювати реалізацію соціального замовлення, обумовленого інформатизацією суспільства; здійснювати системну інтеграцію предметних галузей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, використання Smart-технологій на заняттях з англійської мови є однією з вимог сучасного освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства. Інтерактивна дошка дає можливість вчителю створити власні методичні розробки для багаторазового повторення мовного зразка в умовах, максимально наближених до реального мовного спілкування; дозволяють відпрацьовувати і закріплювати вивчений матеріал учнями в невимушеній обстановці. В подальшому планується аналіз та дослідження існуючих онлайн-сервісів для створення інтерактивних вправ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Буторина Е.П. Об использовании компьютерных технологий в контрастивных исследованиях и обучении языку / Под. ред. Е.П. Буторина, Н.И. Сайтанова // Московский лингвистический журнал. – 1996. – № 3. – С. 70 –79.

2. Вохрышева Е.В., Стрельников В.Н. Обучение диалогическому взаимодействию на английском языке с помощью новых компьютерных технологий // Вуз культуры и искусств в образовательной системе региона / Электрон. науч.- практ. конф. – Самара, 2001. – С. 49–63.

3. Григорьева Т.З. Новый когнитивно-интеллектуальный подход к компьютерной лингводидактике / Под. ред. Т.З. Григорьева // Новые направления в методике преподавания иностранных языков в школе и вузе. – СПб. : Образование, 1992. – С. 66–71.

4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. – К. : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.

Стаття надійшла до редакції
21.05.20

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З УКРАЇНСЬКИМИ ПРИСЛІВ'ЯМИ ТА ПРИКАЗКАМИ

УДК 398.9:[373.2.015.3: 811.161.161.2 – 047.22

ХОМЕНКО СВІТЛАНА,
студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: СЛОБОДИНСЬКА Т.С.,
доктор філологічних наук, професор
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. Рівень мовленнєвого запасу завжди вважався одним з основних показників розумового розвитку дитини. На сьогодні потенційні можливості мовленнєвого розвитку на кожному віковому етапі вивчено недостатньо. Дослідження цієї проблеми є важливим для розвитку мови та словникового запасу дітей дошкільного віку. Грамотне мовлення дає змогу дитині встановити контакти з іншими дітьми, вільно передавати свої думки й бажання, сприяє успішному навчанню в школі. Важливим положенням у формуванні граматично правильного мовлення дошкільників є практичне оволодіння рідною мовою, а також «емпіричне узагальнення спостережень над мовою, одержаних її носієм незалежно від спеціальних знань про мову» (Л. Айдарова, А. Богуш, О. Божович, М. Гохлернер, Ф. Сохін та ін.).

Дитина дошкільного віку опановує правильною звуковимовою в нерозривному зв'язку зі своїм психічним розвитком, у єдності з розвитком предметно-практичної діяльності, мислення, спілкування. Формування граматичного компонента мовного чуття є спонтанним процесом, рушійними силами якого є внутрішня суперечність у взаєминах дитини й довкілля. Провідну роль у засвоєнні мови дитиною відіграють невідповідність між цілями і

наявними засобами спілкування, між бажаним і досягнутим, між формою і змістом висловлювання (О. Запорожець, О. Ісєніна та ін.). Головною умовою виникнення й розв'язання цих суперечностей є формування правильної звуковимови. Прикінцевою метою засвоєння рідної мови є досконале володіння мовленнєвими засобами, що передбачає граматичну правильність як ознаку високої культури мовлення й потребує усвідомлення значень слів, їхніх літературних форм, а також уміння використовувати їх доречно й точно залежно від контексту мовленнєвої ситуації, з орієнтацією на слухача, учасника спілкування. У процесі оволодіння дітьми дошкільного віку навичками зв'язного мовлення важливу роль відіграє практичне засвоєння ними граматики та вміння оперувати словами, що належать до певного лексико-граматичного розряду відповідно до завдань комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе місце в системі засобів мовленнєвого розвитку, навчання і виховання дошкільників посідають малі жанри українського фольклору. Їхній вплив на мовну освіту дітей було розкрито в роботах видатних учених, педагогів (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Лещенко, О.В.Духнович, С.Ф.Русова, Г.С.Сковорода, І.І.Срезнєвський, Є.І.Тихеєва, К.Д.Ушинський, І.Я.Франко та ін.). Видатний педагог К.Д. Ушинський писав, що в прислів'ях , як у дзеркалі, відтворені всі сторони життя народу: домашня, родинна, рільнича, лісна, громадська, його потреби, звички, його погляди на природу, на значення всіх явищ життя.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективні методи та прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з малими фольклорними жанрами, а саме прислів'ями та приказками, та їх наповнення орнітологічними назвами.

Результати дослідження. З огляду на одне з найважливіших завдань дошкільної освіти – виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, природи, рідної мови – варто звернутися до народної творчості. Адже саме фольклор є тим джерелом, яке допоможе збагатити арсенал засобів формування зв'язного мовлення дошкільників. Навчання дітей зв'язному мовленню має велике значення для їхнього всебічного розвитку і виховання. У процесі роботи з дітьми вихователь використовує малі фольклорні жанри, тож проаналізуємо прислів'я та приказки. Частіше їх підбирають за тематичним принципом для найбільш вдалої характеристики образів героїв, точного висловлення головної думки твору.

Українські прислів'я та приказки – це невичерпна скарбниця духовної краси та мудрості народу, справжня енциклопедія народного життя. Вони належать до перлин українського фольклору та є узагальненою пам'яттю народу. Ми не знайдемо такої ділянки побуту, взаємин між людьми і природним довкіллям, які б не знайшли відображення в народній мудрості. Прислів'я та приказки збагачують мову, роблять її більш образною та яскравішою. У народі їх ще називають приповідками, найдавніша їхня назва – притчі.

Прислів'я – це влучні, образні висловлювання, які узагальнюють різні явища життя та мають повчальний характер, приміром: *«Не копай іншому яму, бо сам у неї впадеш», «Лінивий двічі робить, скупий двічі платить»*. Різкої межі між прислів'ями та приказками не існує, тому їх розглядають як один жанр. Відрізняються вони лише в тому, що приказки будуються як одночленні

речення, а прислів'я більш розгорнуті. Часто прислів'я будуються з використанням або синтаксичного паралелізму (*«Хвали жито в стогу, а пана в гробу»)*, або протиставлення (*«Рання пташка дзьобик чистить, а пізня очиці жмурить»*). Найчастіше в прислів'ях використовують метафору, а також гіперболу (*«Такий тупий ніж, що й киселю не ріже»*), іронію (*«Поможе, як мертвому кадило»*), порівняння (*«Живе, як у батька за пазухою»*), епітети (*«У лиху годину узнаєш вірну людину»*) та інші тропи. Тож прислів'я мають ізоморфні та аломорфні риси з фразеологізмами. Прислів'ям притаманні типові фразеологічні властивості, а саме: стійкість відтворення, здатність до семантичних трансформацій, цілісність номінації.

Приказка – це влучний (часто римований) вислів, близький до прислів'я, але без притаманного прислів'ю повчального змісту, наприклад: *«Каші маслом не зіпсуєш», «Дорога ложка до обіду».* Приказці завжди знайдеться місце у спілкуванні з дитиною. Часто їх використовують у спілкуванні з дітьми: під час сніданку, обіду, коли дитина виконує трудові доручення неохоче або відмовляється від роботи, під час спостережень у природі, праці на ділянці дошкільного закладу, на городі, наприклад: «Добрий борщик, та малий горщик», «Ледачому все ніколи», «Що посієш, те й пожнеш»… Влучні прислів'я та приказки допомагають нам розуміти сенс сказаного, а також спонукають правильно діяти [2, с.32].

Уміле використання прислів'я завжди вважали ознакою мудрості. Прислів'ям можна починати або закінчувати бесіду. Крім того, вони можуть дуже влучно вписуватися в канву розмови, і тоді досить важко помітити вжите під час бесіди прислів'я. *«Без вірного друга – велика туга»*, – повчає народне прислів'я, – *«З ким поведешся, від того й наберешся», «Ситий голодному не товариш», «Нема більшої біди, ніж лихі сусіди», «Не буде добра, як між своїми ворожнеча», «Ліпше мудрий ворог, як дурний приятель»*. В Україні прислів'я порівнюють з «птахами, які прожогом несуть нас до відкриття нових думок». Прислів'я невіддільні від життя людини, як і її мова, пісня. Вони свідчать про гострий розум народу, його глибокі естетичні почуття, багатий духовний світ і високу мораль. Це велике народне багатство, справжній скарб, який народ свято береже і передає своїм дітям і онукам.

Опрацьовуючи тексти українських прислів'їв і приказок з погляду вживання в них назв птахів, можемо зробити висновок, що прислів'я та приказки з орнітологічними назвами можна поділити на три групи. Перша група представлена іменниками. Це назви, які загалом характеризують лексичне поле птаства: *«Як багато птиць – не буде гусениць», «Всяка пташка своє гніздо знає», « Воля пташці краща від золотої клітки», «Опустив крила, як підскубана гуска»*). До другої групи належать назви домашньої птиці, як-от:

«Без півня хата глуха», «Дурна і ненажерлива, як качка», «Не всі кури одної натури»), а до третьої належать назви диких птахів, наприклад: *«Ластівки низько літають – дощ обіцяють», «Оце тобі, чайко, за те і плата, що в тебе голівка чубата», «Синиця – не птиця».*

Дійсно, прислів'я та приказки – невичерпний скарб, яким володіє український народ із найдавніших часів і яким він збагачує все нові й нові покоління.

Не слід забувати, що природною якістю малих форм фольклору саме і є ситуативність. Влучне прислів'я чи приказка вписується в ситуацію настільки точно, що, здається, інакше й не скажеш. *«Сон не*

побачиш, поки не заснеш», – говорить народна мудрість. Інакшими словами, прислів'я недоречне, поки для нього нема приводу, так само як сон неможливо побачити, поки не заснеш. З огляду на це, слід активно використовувати малі форми фольклору для розвитку в дітей розуміння взаємозв'язку між мовленням людини та ситуацією взаємодії.

Використовуючи в мовленні прислів'я та приказки, дорослий учить дитину спілкуватися виразною мовою. А спілкування з дорослим – основне джерело формування мовленнєвих умінь та навичок дитини. Кожен вихователь повинен напам'ять знати велику кількість прислів'їв та приказок, щоб у будь-який час влучно використати їх у виховній роботі з малюками. Отже, не можна вважати ефективною роботу з розвитку мовлення, що заснована лише на запам'ятовуванні малих форм фольклору. Прислів'я та приказки не варто просто заучувати, адже це не допоможе їхньому активному вживанню у мовленні. Прислів'я треба «вписати в образ» ситуації. Обговорюючи з дітьми зміст прислів'я, обов'язково оберіть ситуацію, у якій ужити це прислів'я буде доречним.

Для того щоб народна мудрість стала зрозумілою дітям, щоб вони використовували її у своєму мовленні без спонукань і нагадувань, треба створити або використати ситуацію, у якій можна доречно вжити те чи те прислів'я (приказку); обговорити цю ситуацію з дітьми, тобто з'ясувати:

- чому так кажуть;
- хто так міг сказати;
- коли і у якій ситуації було вжито цей вислів;
- чи можна сказати інакше.

Тобто слід підвести дитину до розуміння, що краще в цій ситуації сказати неможливо. Такий підхід спонукає дитину до висловлення власної думки, збагачує її образну пам'ять [6,с.280].

Щоб домогтися доречного вживання дитиною певного прислів'я (приказки) в активному мовленні, варто використовувати різні прийоми. Зокрема: пригадати ситуації, у яких можна було б використати певне прислів'я чи приказку; розглянути відповідні сюжетні картинки, визначити зображених партнерів у спілкуванні і те, якому із партнерів це прислів'я чи приказка призначається відповідно до сюжету, зображеному на картинці; прослухати або подивитися драматизацію уривка зі знайомої казки.

Після цього варто запропонувати дітям вставити певне прислів'я чи приказку в діалог героїв цієї казки зі словами: «Подумайте, хто з героїв казки міг би так сказати?». Педагогам слід постійно спонукати дитину до самостійного розмірковування, підтримувати її прагнення до творчості, зокрема використання прислів'їв і приказок при складанні розповіді, придумуванні казки, під час міні-театралізації тощо. Слід спонукати дітей до відображення змісту прислів'їв та приказок у малюнках, аплікації, ліпленні. Варто пам'ятати, що малі форми фольклору – це народна творчість, а тому їхній розвивальний вплив буде ефективнішим, якщо вони сприятимуть збагаченню творчості самої дитини.

Малюкам потрібно показати яскравість, точність, влучність фольклору: вчити виокремлювати в тексті засоби художньої виразності: епітети, порівняння, іронію, доцільно використовувати їх у власних висловлюваннях. Дослідження свідчать, що майже 70% дітей старшого дошкільного віку мають низький рівень знань про малі форми фольклору, а 25% дітей мають середній рівень. Старші дошкільники не розуміють

різниці між приказкою та прислів'ям. Не зафіксовано жодного випадку вживання дітьми малих форм фольклору в мовленні. Добре, якщо дитина змалку привчається користуватися прислів'ями та приказками. Вона повинна їх чути від батьків та запозичувати у свою мову. Зараз маємо безліч різноманітних ілюстрованих книжок з прислів'ями та приказками – залишається лише батькам і педагогам збагатити ними в процесі виховання словниковий запас дитини.

Допомогти дітям побачити красу народного слова та навчити їх використовувати прислів'я і приказки в мовленні буде нелегко. Те, що діти швидко запам'ятовують і відтворюють у мовленні фрази з рекламних роликів і кінофільмів, пояснюється не лише тим, що вони часто повторюються, а й тим, що ці «стійкі словосполучення» не несуть інтелектуального навантаження і для їхнього запам'ятовування не треба докладати великих зусиль. Діти часто бачать ситуацію, у якій промовляються ці низькопробні фрази, і коли подібна ситуація трапляється в їхньому житті, вони легко відтворюють почуте. При цьому діти не звертають уваги на реакцію партнерів зі спілкування, тому їм легко використовувати подібне «сміття». Натомість народний фольклор несе у собі високий рівень узагальнення.

А основним засобом виразності є порівняння. У прислів'ях і приказках порівнюється одне з одним: різні люди, образи природи, абстрактні поняття. Такі порівняння важко зрозуміти дітям, адже для цього їхнього досвіду спілкування та узагальнення різних ситуацій взаємодії з оточенням замало. А без розуміння сутності прислів'я чи приказки їхнє вживання буде недолугим та й не потрібним. Розумінню дітьми значення прислів'їв, приказок сприяє складання оповідань, коротеньких казок та історій за їхнім сюжетом, малювання ілюстрацій за прислів'ями. Розкриття художнього образу в малюнку розширює можливості відтворення його в слові. Крім такого фрагментарного використання фольклорних творів, можна запропонувати спеціальні заняття з ознайомлення з фольклорною спадщиною і, зокрема, з малими її формами – прислів'ями, приказками. Такі заняття планують раз у квартал для всіх вікових груп. Вони не мають чіткої структури.

Заняття складається з кількох частин, кожна з яких присвячена певному жанру. Спочатку в дітей формують уявлення про призначення кожного жанру, його мовленнєві, композиційні особливості, вчать розуміти художньо-образну основу тексту. На занятті використовують різноманітні методичні прийоми: художній аналіз словосполучень, творчі розповіді за прислів'ями та приказками, театралізовані ігри тощо [8,с.23].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розглянувши такі малі фольклорні жанри, як прислів'я та приказки, можемо стверджувати, що вони мають великий вплив на всебічний розвиток і, зокрема, на розвиток мовленнєвих умінь та навичок дітей дошкільного віку. Перспективи подальших досліджень повинні бути спрямовані на вивчення та розробку програм з розвитку мовленнєвих умінь і навичок дітей дошкільного віку засобами малих фольклорних жанрів, адже це є одне із головних завдань педагогів – розвивати інтерес у дітей до української мови і культури за допомогою усної народної творчості – невичерпного джерела виховання й навчання дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Українські народні прислів'я та приказки. Київ: Т-во «Знання України»,1992.
2. Богуш А. Мова дітей / редактор Шаркунова В.В. Київ : Видавництво «Радянська школа», 1989.
3. Карпинська Н. Художнє слово у вихованні дітей. Москва: Просвіта,1972.
4. Вашуленко М. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності. *Дитячий садок*. 2004. №20.
5. Северинюк В. Тематичний словник популярних Українських прислів'їв та приказок з коментарями. Тернопіль, Навчальна книга-Богдан, 2014.
6. Дронова О. Дошкільник у світі краси: як сприймають, розуміють і пояснюють красу діти 5–6 років. *Дитина-педагог: сучасний погляд: монографія* / за заг. ред. Н.Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2010.
7. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ: Знання, 1963.
8. Гончаренко А. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2012. №7.

Стаття надійшла до редакції
11.04.20

МІЖМОВНІ ОМОНІМИ

УДК 81'25:811.111

НЕНЧИНСЬКА ТЕТЯНА, ДУДКЕВИЧ ІВАН,
студенти філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Термін "хибні друзі перекладача" означає, що існують у двох різних мовах слова, які мають схожу форму (графічну чи фонетичну), але різні значення. Міжмовні омоніми створюють численні проблеми як для тих, хто тільки почав вивчати іноземні мови, так і досвідчених перекладачів. У контексті неправильне використання якогось слова може спричинити непорозуміння, а що стосується спеціалізованих перекладів, то така помилка може мати серйозні наслідки.

Сам термін був введений французькими вченими М. Кеслером і Ж. Дерокін'ї в 1928 році у книжці "Les faux amis ou Les pièges du vocabulaire anglais". Саме в цій книзі було описане саме явище міжмовних омонімів, природа їх виникнення. Також цей феномен активно вивчався радянськими та українськими перекладачами у другій половині минулого століття. Особливий вклад внесли В. В. Акуленко у своїх працях (1969, 1972), К. Г. Готлиба (1966, 1972) та В.Л. Муравйова (1969, 1974, 1985), Тарас Кияк (1992).

Метою нашого дослідження є опис природи утворення такого феномену, як міжмовний омонім та причина його виникнення. Другорядною метою є

дослідження найчастіших прикладів "хибних друзів перекладача" для їх уникнення в повсякденному житті.

Причини виникнення

1) Переосмислення в ході історичного розвитку.

Значення одного і того ж слова з прамови в мовах-нащадках може розвиватися в різних напрямках, що в підсумку призводить до розбіжностей в його лексичному значенні в різних близькоспоріднених мовах.

Наприклад, слово gift, яке англійською означає подарунок, дар (в тому числі в значенні «талант», «обдарованість»), а німецькою - отрута. Відповідно gifted англійською це обдарований, а німецькою giftig означає отруйний. Первинне значення цього німецького слова - «що-небудь дане».

В процесі історичного розвитку лексичне значення того чи іншого слова може або розширюватися, або звужуватися. Іноді денотативного значення слова може залишатися незмінним, однак може змінюватися його конотативне значення: пол. żyd є стилістично нейтральним словом, в той час як рос. жид є образливо-зневажливим дисфемізмом.

Праслов’янською мовою слово vonjati означало «пахнути». У російській його сенс зрушився до «погано пахнути», в той час як в західнослов'янських мовах не несе негативного сенсу. Початкове значення в російській мові залишилося в словах нюхати (смердіти), нюх, а також в старослов'янізм «пахощі» (приємний запах), переважно використовується для опису запаху в церкві і інших місцях поклоніння.

Також укр. вродливий (вимовляється вродливий) означає красивий, польською uroda - краса, а співзвучне йому російське потворний має протилежне значення.

Чеське і словацьке čerstvý перекладається на російську мову не як черствий, а, навпаки - свіжий.

Ще один приклад з родинних мов: слово пол. zapomnieć означає слово рос. забути, тобто протилежно значенню співзвучного російського слова, а його антонім zapamiętać - запам'ятати, у свою чергу, є антонімом російського вираження забути.

Іноді в одному з мов ту чи іншу слово стає архаїзмом, а в іншому воно продовжує активно вживатися: рос. лікар – біл. лекар, укр. лікар.

2) Зміна значення слова при запозиченні

Слова зазвичай запозичуються для того, щоб дати назву деякого нового поняття. Нерідко це нове поняття виникає з неосновного значення запозиченого терміну.

Англійське old-timer (старий, ветеран) було запозичене багатьма мовами у звуженому значенні - старовинний автомобіль. Слово «док» (dock) було запозичене для того, щоб назвати приміщення для ремонту кораблів (Dry dock), хоча в англійській мові це слово означає пристань.

Зрідка трапляється, що запозичене слово знаходить в новій мові власне життя. Тюркською балик - риба, в запозиченнях набуло більш вузького значення «солона пров'ялена риба», а в українській так називають і м'ясо, приготоване подібним чином.

3) Паралельне запозичення

Мови А і Б можуть запозичувати слова з мови В у різних значеннях. В українсько-англійських «хибних друзів» загальний предок найчастіше латинь.

Оскільки слова в розмовній мові, як правило, є полісемантичними, то і запозичення не є в цьому відношенні винятком. Потрапивши в іншу мову в якомусь одному значенні, запозичені слова з

часом набувають все нові й нові значення, які вже не є інтернаціональними. Яскравий приклад тому - слово бланк, що походить від фр. blanc («білий» або білий чистий аркуш), яке в українській мові стало позначати «формуляр для заповнення», в англійському - «пробіл», «порожній», а в німецькому - «начищений», «поголений», «голий».

4) Випадкові збіги

Такі збіги можливі як в родинних, так і в неспоріднених мовах: угор. lány («дівчина», а не «лань»), італ. cravatta, нім. Krawatte і укр. краватка («галстук», а не «ліжко»), фін. pivo («жменя» або «долоня», а не «пиво»), і т. д.

Іноді в близькоспоріднених мовах випадкові збіги відбуваються внаслідок позиційних фонетичних змін: укр. кішка стало схоже рос. кишка через зміни в українській мові гласного [о] (викликаного подовженням і надалі зміною [о] перед складом, в якому зникав короткий ъ або ь). Точно також укр. кіт, а рос. кит. Португальською «coelho» - кролик («conejo» на іспанському), а по-іспанськи «cuello» - шия (португальською зі збереженням кореня, «colo»). Англійською mist - туман, а німецькою mist - гній. Ця різниця в значенні привела до конфузу при експорті до Німеччини дезодоранту "Mist Stick", а також Роллс-Ройса "Silver Mist".

У майбутньому ця часткова відповідність або повна невідповідність одиниць була неперевершено проілюстрована класифікацією, приведеною Р.А Будаговим, згідно з якою "хибні друзі перекладача" можливо поділити на:

1) ідентичні за формою міжмовні одиниці, що мають повністю різні значення;

2) багатозначні одиниці, що частково збігаються зі значенням асоційованої одиниці у мові перекладу (одному слову в Я1 відповідає декілька слів в Я2);

3) одиниці початкової мови або багатозначні одиниці в мові перекладу (декільком словам в Я1 відповідає одне слово в Я2);

4) міжмовних одиниці, що відрізняються стилістичними особливостями.

Найчастіші приклади:

Слово	Хибний переклад	Правильний переклад
Польська мова		
awans	аванс	підвищення
duma	дума	гордість
naszyjnik	нашийник	намисто або кулон
magazyn	магазин	склад
pensja	пенсія	заробітна плата
prawo	право	закон
sklep	склеп	магазин
skoro	скоро	якщо
Чеська мова		
banka	банка	банк
chytrý	хитрий	розумний
chudý	худий	бідний
hrad	град	замок
kolo	коло	велосипед
lékárna	лікарня	аптека
místo	місто	місце
zivot	живіт	життя
Російська мова		
бескоры́стный	безкорисний	безкорисливий
жа́ба	жаба	ропуха
зано́за	заноза	скабка
запа́мятовать	запам'ятати	призабути
злоде́й	злодій	лиходій
кожа́н	кажан	пергач
кульба́ба	кульбаба	любочки
пита́ть	питати	живити
Англійська мова		
academic	академік	викладач
behemoth	бегемот	чудовисько
character	характер	персонаж

insult	інсульт	образа
lunatic	лунатик	божевільний
marsh	марш	болото
puzzle	пазл	головомка
velvet	вельвет	оксамит
Німецька мова		
angel	ангел	вудка
flagge	фляга	прапор
messe	меса	ярмарок
schlange	шланг	змія
sense	сенс	коса
spiel	шпиль	гра
traum	травма	мрія
zwicken	цвікати	щипати

Отже, міжмовні омоніми або "хибні друзі перекладача" є важливим моментом, на який потрібно звертати увагу під час вивчання мов та спілкування з носіями інших мов. Для глибшого розуміння цього феномену була звернута увага на механізм його утворення та наведені приклади зі слов'янських та германських мов для ілюстрації прикладів досліджуваного явища. Перспективи дослідження міжмовних омонімів будуть залишатись завжди, не тільки через постійний розвиток та "еволюцію" мов, а й через глобалізацію сучасного світу. Запобігання непорозумінь між носіями різних мов є одним із найважливіших аспектів інтернаціональної комунікації.

Стаття надійшла до редакції
21.05.20

EXTENSION IN LEXIS OF MODERN ENGLISH

УДК 811.111’243’373

ЗАБЛОЦЬКА АНЖЕЛІКА,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МИХАЛЬЧУК О.М.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Introduction. English is a dominant global language of the 21st century. It is spoken at a useful level by some 1.75 billion people – a quarter of the world`s population. As the language of communications, science, information technology, business, entertainment and diplomacy, it has increasingly become the operating system for the global conversation. You hear it on television spoken by politicians from all over the world. Wherever you travel, you see English signs and advertisements. Whenever you enter a hotel or restaurant in a foreign city, they will understand English, and there will be an English menu [1, p. 8].

Thanks to globalization – the process of the world becoming more connected – the English language is now being spoken all around the world. That means English is more alive and evolving faster than ever.

Topicality of the research. One of the most obvious characteristics of Present-day English is the size and mixed character of its vocabulary. The vocabulary of English is undoubtedly very large. In December 2010 a joint Harvard/Google study found the language to contain 1,022,000 words and to expand at the rate of 8,500 words per year. The *Oxford English Dictionary* lists more than 250,000 distinct words, not including

many technical, scientific, and slang terms. Thus, the problem of vocabulary enrichment is a crucial one. It has been extensively investigated by A.C.S. Chang, J. Read, S.A. Webb, J. Algeo, A.C. Baugh, Th. Cable and other researchers.

The aim of the article is to study the reasons for the growth of the English vocabulary and to explore this process at its present-day stage.

Main part. A living language leads a dynamic existence, it is constantly developing its internal and external resources, adapting to ever changing circumstances of social, cultural, political and scientific life, generating new forms and content and abandoning old ones, improving its expressive means and devices through their structural complication or simplification. Language is one of those spheres of human activity that are the first to bring reaction to social and other kinds of changes in human life and activities. English vocabulary is constantly growing, becoming more colorful and more diverse. Over time people create new words that express concepts or ideas that were previously expressed using other words or use words that may not have existed at all. Such words are called "neologisms".

The word "neologism" is derived from from Greek from Greek *νέο- néo-*, "new" and *λόγος lógos*, "speech, utterance". The well-known "Dictionary of Linguistic Terms" by O.S. Akhmanova provides the following definition: "Neologism is a word or phrase created for defining a new (unknown before) object or expressing a new notion" [2, p. 263].

Some new English words are ones which have existed for a very long time, but are now used in unique combinations or have developed completely new meanings. Other new English words appear out of nowhere, being invented by creative people or being modified by other languages.

Even more new English words are coming from the Internet, which is a powerful force for communication and creation. Internet slang is very popular in every language, and it has quickly become part of our usual, real-life expressions, so we are constantly discovering new words and meanings.

New words are a wonderful thing to learn because they show the true beauty of language. They show us humanity's creativity can never be exhausted. They are also great for language learners to know, because new words are often very popular words. They will make you sound more cool and modern. Even if you do not use these new words when you are speaking, you will be able to understand what is meant when other people use them [3].

The most popular word in English now is *to Meghan Markle,* meaning "to value yourself and your mental health enough to up and leave a room/ situation/ environment in which your authentic self is not welcomed or wanted". *To Meghan Markle it* is an ode to self-respect, a sermon to owning one's own boundaries. For example, people say: "*Man, when I go out tonight, I am so going to Meghan Markle it*," before going home early. Another example of the use of this phrase deals with relationships: "*I totally Meghan Markled my ex last night and never returned his texts*" [4].

Some other popular new English words include:

1) carbon sink (n)

Definition: *A forest, ocean, or another natural environment's ability to absorb carbon dioxide from the atmosphere.* A carbon sink is something natural that absorbs more carbon than it releases as carbon dioxide. Oceans, soil and plants are the biggest carbon sinks.

2) freegan (n)

Definition: *A person who only eats free food that has been (or would normally be) thrown away.* A *freegan* is a portmanteau of *free* and *vegan*. It is based on the idea that there's too much food waste in the world which could be

consumed for free. Often a freegan will find their food in a supermarket dumpster or an urban garden without paying a penny. *Freegan* and *freeganism* were added into the Oxford English Dictionary in 2015, but the concept is expected to grow in 2020.

3) plastic footprint (n)

Definition: *The amount of plastic that someone uses and then throws away in relation to the damage to the environment it causes.* One way to reduce your plastic footprint is to stop using plastic straws and invest in a reusable water bottle.

4) climate emergency (n)

Definition: *An urgent issue relating to the environment and climate which needs to be solved.* "Climate change" is a phrase that's been used for many years. The word "change", however, sounds too soft to describe the current climate situation. People wanted to use a new term to explain the urgency of global warming. That's where the addition of "emergency" comes in.

5) bottle episode (n)

Definition: *An episode of a television series that is confined to one setting and isn't expensive to produce.* TV producers make Bottle episodes to save the budget for more expensive locations, e.g. "Fly" in "Breaking Bad" or "The One Where No One's Ready" in "Friends", which were both cheaply made and set in one place. There is a fun fact. In "Friends", it worked so well, they included a bottle episode in every season!

6) stan (adj)

Definition: *An extremely excessively enthusiastic and devoted fan (stalker-fan).*

7) nomophobia (n)

Definition: *Fear or worry at the idea of being without your phone or unable to use it.* Most people get a nervy anxious feeling when they can't find their phone. It turns out we're all addicts, and there's a name for it. We might be suffering from nomophobia.

8) screen time (n)

Definition: *The amount of time someone spends looking at an electronic device with a screen.* This is an old word with a new meaning. It used to refer to the amount of airtime an actor or a product received on TV, now it's our ability to zone out whilst looking at our phones.

9) child-free (adj)

Definition: *Used to refer to people who choose not to have children.* The original word, *childless*, was criticized for sounding too negative because "less" suggests there is something missing. So for those that make the decision not to have children, they may feel more empowered with the term "child-free".

10) peoplekind (n)

Definition: *A gender-neutral alternative to "mankind".*

11) they (n)

Definition: *Used to refer to a single person whose gender identity is not fixed.*

12) bluebird day (n)

Definition: *A day marked by cloudless blue skies.* While skiers and snowboards may have heard this word before, it's only just been added to the dictionary. In a world where everything is Instagrammable, we have come to expect photos of clear sunny skies without a cloud in sight.

13) buzzy (adj)

Definition: *Something that generates excitement and gets people talking.*

14) peak (n)

Definition: *Being at the height of popularity or attention.* Mountains have peaks but this is a different meaning of the word. Used before the name of a person, product or cultural trend it tells us when something is at its best. For example – *The "Lemonade" album was peak Beyoncé*.

15) sober-curious (adj)

Definition: *Experimenting with a period of not drinking alcohol.* There was a time when being sober had a stigma. We now welcome a generation who are less fixated on drinking [5].

16) weak sauce (adj)

Definition: *Something that is not good quality or something that does not perform well.* The expression originates from the mild hot sauce at Taco Bell. It is a wanna-be sauce, since it is so weak that the spicy flavor is unnoticeable. It does not meet people's expectations for hot sauce.

17) awesomesauce (adj)

Definition: *Something really cool.*

18) hangry (adj)

Definition: *You are bad-tempered and irritable – you are angry because you are so hungry.*

19) lookbook (n)

Definition: *Sets of photographs that promote their collections.* The negative meaning can also indicate the photographs of pretentious people who can think only about fashion.

20) ear tickler (n)

Definition: *This is someone who pleases other people with paying them a lot of compliments.* It may also indicate nice behavior, as well as music that is a joy to listen to [6].

Conclusion. Thus, the central point in the development of a certain language is enrichment and enlargement of its vocabulary. The newly created or borrowed words known as neologisms after a certain period of being perceived as unusual and new entered the stock of the English lexicon as its integral part. The English language is fast at adapting to the changing world and, as it evolves, these new words appear from many different walks of life. Effective communication is impossible without having knowledge of modern trends and tendencies in various aspects of human activity that are immediately reflected in the language on their appearance. We have compiled a list of neologisms commonly used, especially by millennials, on social media and everyday conversation.

REFERENCES

1. The English Effect / P. Howson. – London : British Council, 2013. – 24 p.

2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова – М. : Книга по Требованию, 2013. – 608 с.

3. Tooley, A. 15 Cool New English Words That Were Added to Our Dictionaries in 2015 / Antonio Tooley // FluentU [Electronic resource]. – 2015. – Mode of access : https://www.fluentu.com/blog/english/new-english-words/.

4. Lue, A. How Meghan Markle Became a Verb / A. Lue // ELLE [Electronic Resource]. – Mode of access : https://www.ellecanada.com/culture/how-meghan-markle-became-a-verb.

5. 15 New English Words You Need for 2020 // Oxfordhouse [Electronic Resource]. – Mode of access : https://oxfordhousebcn.com/en/15-new-english-words-you-need-for-2020/.

6. Zazulak, S. 11 new English words – and how to use them / S. Zazulak [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.english.com/blog/new-english-words/.

Стаття надійшла до редакції
20.05.20

МІСЦЕ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 811.111'373.43

ЗАРІЧАНСЬКА ОЛЬГА, КИРИЛОВСЬКА ЛЄНА

МОВА, КУЛЬТУРА ТА ПЕРЕКЛАД У ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

студентки філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка наукової проблеми. А. А. Реформатський у книзі «Введення в мовознавство» писав: «Немає жодної мови на землі, словниковий склад якої б обмежувався лише власними споконвічними словами. У кожній мові є й іншомовні запозичення. У різних мовах та в різні періоди їхнього розвитку процент цих «не своїх» слів відрізняться» [1. с. 3;].

Дана робота присвячена аналізу іншомовних запозичень в словниковому складі англійської мови. Вибір зазначених параметрів зумовлений позамовними чинниками, такими, як поширення інтернету, глобалізація економіки, зближення культур, що, безумовно, послугували потужним каталізатором активізації мовних процесів, до яких належать і запозичення.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою кількістю досліджень, присвячених іншомовним запозиченням в словниковому складі англійської мови із огляду на їх походження, кількість, типи та особливості їхньої асиміляції в англійській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У мовознавстві проблема збагачення мови численними іншомовними словами розглядається у багатьох дослідженнях, присвячених іншомовним запозиченням англійської мови. Серед них слід виділити роботи Б. Ажнюка, О. Ахманової, У. Вайнрайха, О. Дьолог, Ю. Жлуктенка, Ю. Зацного, Л. Крисіна, Л. Лисиченко, О. Муромцевої, І. Огієнка, О. Потебні, С. Семчинського, Т. Смілик, Ю. Сорокіна, Е. Хаугена, О. Чередниченка, Л. Чернікової, А. Янкова. Освоєння іншомовних запозичень у наукових терміносистемах досліджують О. Лисенко, Г. Сергєєва; питання словотвірного освоєння запозичень є об‘єктом уваги С. Рижикової, Л. Чурсіної. Д. Мазурик, О. Стишов і О. Тодор розглядають запозичення слів як ефективний сучасний спосіб збагачення словникового складу мови. Особливий внесок у словник англійської мови зробили зарубіжні лінгвісти Th. Bungarten, L. Drozd, D. Hartmann, L. Hoffmann.

Питання про місце нових слів у словниковому складі мови, про принципи їхньої класифікації, про способи організації та функціонування досліджуються у різних аспектах: з точки зору їхнього залучення у мовну систему, з точки зору реалізації в них потенційних можливостей мовної системи, з точки зору їхньої співвіднесеності з економічними, політичними, культурними процесами.

Мета статті полягає в з‘ясуванні взаємодії внутрішньомовних та позамовних чинників у процесі запозичення слів та їх місце в складі англійської мови.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати особливості вживання англомовних запозичень;
- Узагальненити внутрішньомовні та позамовні чинники виникнення англомовних запозичень;
- З’ясувати, що процес запозичення іншомовних слів неоднозначно впливає на розвиток англійської мови.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Роль запозичень (borrowings, loan-words) в різних мовах неоднакова і залежить від конкретних умов розвитку кожної мови. Відсоток запозичень в англійській мові є значно вищим, ніж в інших мовах. В англійської мови порівняно з іншими мовами була можливість запозичувати іншомовні слова за умов безпосереднього контакту: спочатку з іноземними завойовниками, які постійно змінювали один одного на Британських островах, а пізніше завдяки торговій експансії і колонізаторській активності самих англійців. Підраховано, що кількість одвічних слів в англійському словнику складає лише 30% [7, с. 308;].

Цифра 30% характеризує кількість одвічних слів в словнику, але не дає жодних уявлень про їх вживання. При цьому підрахунку зустрічаються такі одвічні слова, як: have, he, on, good, thing, з якими ми постійно зустрічаємося в розмовній мові, і такі запозичення, як: vehicle, fuselage, chauffeur, neologism, які зустрічаються дуже рідко. Тому, якщо підраховувати відсоток не за словником, а за розмовною мовою, враховуючи кожне слово стільки разів, скільки воно зустрічається, очевидно результат виявиться зовсім іншим. Дійсно, по відношенню до запозичуваних шарів лексики англійська мова володіє певною своєрідністю, і в ній зустрічаються запозичення в таких частинах мови, які в інших мовах залишаються цілком одвічними. Наприклад: займенники theув усіх своїх формах і same, сполучники: tilli though, сильні дієслова: takei thrivezaпозичені з скандинавської мови.

Було б невірним вважати, що роль слова в мові визначається тим, чи є воно запозиченим чи одвічним. Тим більше, що всі найбільш вживані прийменники, сполучники, прислівники місця і часу, усі допоміжні і модальні дієслова, майже всі сильні дієслова і майже всі займенники, прикметники з суплетивним створенням ступенів порівняння, всі числівники, за винятком second, million, billion, і також більшість іменників, які позначають звичайні поняття, що постійно беруть участь в акті комунікації, є одвічними словами. З цього випливає, що навіть в сфері лексики англійська мова залишається германською мовою [2. 35-36;].

Той чи інший вплив однієї мови на іншу завжди пояснюється історичними причинами: війни, завоювання, подорожі, торгівля стають причинами тісних взаємозв'язків між різними мовами. Інтенсивність запозичення іншомовних слів є відмінною в різні періоди. В залежності від конкретних історичних умов вона іноді збільшується, а іноді, навпаки, зменшується. При цьому ступінь впливу однієї мови на іншу у значній мірі залежить від мовного фактору, а саме від ступеню близькості взаємодіючих мов, та від того, яка в них спорідненість між собою [4, с. 239;].

Помилкові уявлення щодо проблеми запозичень, які існували в лінгвістиці, торкаються не лише перебільшення їх ролі в розвитку мови. Підхід до цієї теми був одностороннім і формальним. Дослідників цікавили здебільшого джерела і дати запозичень і, в кращому випадку, історичні причини і умови запозичення.

При всій необхідності цих даних обмежуватись ними в жодному разі не потрібно. Тепер вчених цікавить не тільки звідки і чому прийшло запозичене слово, але і те, як воно асимілювалося в мові, як співпало з її граматичною будовою і фонетичними нормами, як змінило своє значення, і які зміни були викликані з його появою в словниковому складі мови, яка його запозичила. Власне кажучи, про необхідність саме такого підходу до запозичень окремі

російські вчені зазначали вже давно. Зокрема, відомий російський лінгвіст XIX ст. А. А. Потебня вважав, що неправильно запитувати про те, звідки запозичене слово, а потрібно запитувати про те, що додалося, що було створено в результаті діяльності, яка розвивалась завдяки певному поштовху при запозиченні слова від іншого народу. [10, с. 462;] Але ця точка зору в свій час не отримала схвалення.

А. А. Потебня звертав увагу на творчий елемент в процесі запозичення. „Запозичувати, - говорив він - це означає брати для того, щоб у тебе була можливість внести в скарбницю людської культури більше, ніж отримувати" [10,463] Такий підхід до питання, яке стосується запозичень, дозволяє виявити закономірності, яким підкоряється розвиток словникового запасу мови, пояснити явища, які в ньому відбуваються, і виявити їхні причини, показати зв'язок між історією окремих слів, історією мови і історією народу. Тепер ми спробуємо довести це твердження за допомогою прикладу.

Коли ми розглядаємо розвиток слова sport, нам не достатньо знати, що це слово запозичене в середньоанглійський період із давньофранцузької мови, в якій воно писалося як desport і походило від пізньо-латинського слова disportus. Важливо те, що слова disport і disportus означали відвертання, відхилення, що під час запозичення відбулась спеціалізація значення, і в середньоанглійській мові це слово мало більш загальне значення, ніж тепер, маючи значення „розвага, спорт, веселість, жвавість". Легко помітити, що поряд з цим словом в той період англійською мовою були запозичені багато слів з французької мови, які були пов'язані з розвагами вельмож (панства). [3. с. 113;] Це пояснюється тим фактом, що після того, як в XI столітті норманські барони стали повновладними господарями країни, рештки англосаксонського панства засвоювали їх побут, традиції і одночасно норманський діалект давньофранцузької мови. Відтак, це слово підкоряється англійській системі граматичних змін іменників, отримуючи у множині закінчення -s. В ньому не тільки замінено всі звуки англійськими і читається остання літера t, але і відпадає, оскільки це явище часто зустрічається саме в французьких запозиченнях, перший склад, в результаті чого слово в звуковому відношенні ще більше уподібнюється одвічним англійським словам, для яких характерна односкладність. В новоанглійській мові це слово зазнає ще деяких змін в семантиці і позначає фізичні вправи, безпосередньо у вигляді ігор і змагань, саме з цим значенням і в своїй новій формі воно знову запозичується назад французькою мовою та іншими мовами і набуває значення інтернаціонального слова. В словниковому запасі англійської мови паралельно зберігається і дієслово disport – „розважатися", яке виявляється маловживаним [5. с. 58;].

Внаслідок системного характеру мови загалом, і зокрема лексики, ніяке нове поповнення словника запозиченими словами не може пройти безслідно для решти словникового запасу. Зазвичай, запозичене слово набуває одне чи декілька значень слів, які семантично є близькими до нього, і які вже раніше існували в мові. При цьому відбувається перегрупування в структурі змісту, тобто, будь-яке другорядне значення може стати центральним і навпаки. Нерідко відбувається і витіснення слів з мови, які є з новим словом близькими за значенням [6, с. 23;]. Відбувається це тому, що тривале співіснування цілковитих синонімів в мові є неможливим, відтак завжди їх значення

ліквідуються або розмежовується , чи з мови витісняються непотрібні слова.

Взаємодію запозичень і словникового складу мови, яка їх запозичила, можна прослідкувати з історії слів, які позначають поняття „працювати, трудитися”, які є синонімами одвічному towork. Наведемо приклад запозичення в середньоанглійській період дієслів: labouren– „трудитися, прикладати великих зусиль” (від давньофранцузького labourer- лат. laborare) і travaillen- 2важко трудитися” (від давньофранцузького travatiller- лат. trepaliare„мучити”), перше з цих дієслів, є близько синонімічним одвічному англійському слову swincan, витіснило останнє із загальнонародної мови у деякі територіальні діалекти. Друге дієслово travailler не витримало конкуренції з одвічним дієсловом werken і тому відбулися значні зміни в структурі його змісту [9. с. 208;]. З XVI століття його основним значенням стає „подорожувати” (в сучасній англійській мові totravel). В цьому значенні воно витісняє одвічне дієслово lithen - liðan „подорожувати”, яке до появи дієслова travailler вже було маловживаним. Згодом англійська мова запозичила давньофранцузький іменник travail,який в перекладі означав важку працю і муки при пологах. Він мало змінив свій фонетичний вигляд, але зберіг типовий для французької мови наголос на другому складі [træ'veil]. Від нього було створено і відповідне дієслово totravail - важко трудитись і мучитись під час пологів. В результаті з'являється так звана дублетна пара totravel- totravail [9. с. 210;].

Спільний вплив історико-лінгвістичних і історико-економічних причин на розвиток групи семантично-близьких слів цікаво спостерігати на прикладі англійських слів, якій означають „фортеця”. Давньоанглійське слово burghозначало „фортеця, замок, укріплення”. В XI столітті норманські барони принесли з собою слово castel, яке було здрібнілою формою від латинського слова castra, яке позначало той тип феодальних фортець, які вони будували і в яких вони проживали. Після того, як в середньоанглійську мову проникло слово castel, слово burghвтратило значення „замок” і „фортеця”, але зберегло значення – „укріплене місто”. Це значення зберігалось до того часу, поки винайдення пороху не викликало перевороту в фортифікаційній техніці. Для нових систем фортець, які з'явилися, використовувалось запозичене на початку XIV століття давньофранцузьке слово forteresse. В XV столітті слово burgh втрачає значення „укріплене місто”, але центральним стає значення „місто, яке володіє муніципалітетом, певними привілеями і посилає представників в парламент”, яке з'явилося із зростанням міст і в зв'язку з їх економічним і політичним розвитком. Наступне його значення є дещо видозміненим, тому в сучасній англійській мові існує форма слова borough, яка є одиницею адміністративного поділу. Таким чином, полісемантичне слово - це слово, яке постійно втрачало частину своїх значень і семантично видозмінювалось при появі в мові французьких синонімів [6. с. 60;].

В інших випадках, якщо слова були моносемантичними і належали до такої сфери лексики, в якій французький вплив був особливо інтенсивним, одвічні слова змінювали свої значення, стилістично розмежовувались з своїми іншомовними синонімами чи були цілком витіснені з мови. Так, давньоанглійське слово scrud- в сучасній англійській мові shroud, означає „одяг” [8. с. 200;].

Слід зазначити, що запозичені слова, які закріпились в мові, не завжди витісняють відповідні одвічні слова. Викликані ними

зміни в словниковому складі можуть проявитися в стилістичному перегрупуванні чи в розмежуванні значень. Наприклад, запозичені слова people (франц. peuple) і remain(давньофранц. remainder) відтіснили одвічні слова folki abide, перше в розмовну, а друге в поетичну сфери вживання. При цьому слово folkотримало дещо специфічний емоціональний відтінок і додаткове значення. Воно вживається тоді, коли ми говоримо про свою сім'ю, про своїх земляків, односельчан та ін. Це слово є широко вживаним в народній розмовній мові і в народній творчості і недарма входить до складу терміну folklore.

Висновки. Загальний закон про систематизацію явищ мови, який відноситься до проблеми запозичень, можна відповідно сформулювати таким чином: будь-які зміни в словниковому складі мови у вигляді проникнення іншомовних запозичень спричиняють семантичні і стилістичні зміни в словах, які вже існують в мові, і зрушення в синонімічних групах.

Зрештою, закономірності в запозиченні слів відображають складні форми культурних контактів протягом століть. Традиційно для того, щоби слово увійшло в мову, почало широко використовуватись і було занесено до словника, спливало одне чи два десятиліття. Однак, у сучасному світі стан речей з появою інтернету змінився, і тепер на це вистачає й декількох днів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Реформатский А.А. Введение в языковедение. Учебник для вузов / Под ред. В.А. Виноградова. 5-е изд. М.: Аспект Пресс, 2004.

2. Войтенко К. Класифікація запозичень в сучасних лінгвістичних дослідженнях [Електронний ресурс] / Катерина Войтенко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Philologia/60103.doc.htm

3. Гончаренко Л.О. Функціональний аспект запозичень / Л.О. Гончаренко // Актуальні проблеми слов’янської філології. – 2010. – Вип. XXIII. – Ч.

4. – С. 294–300. 4. Дундій Н.П. Лексичні запозичення у глобалізаційних процесах міжкультурної комунікації та діалогу культур / Н.П. Дундій // Вісн. Дніпропетр. ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Сер. «Філол. науки». – 2011. – № 2 (2). – С. 251–257.

5. Дундій Н.П. Класифікація лексичних запозичень у німецькій мові / П.Н. Дундій // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. — К.: Логос, 2011. — С. 120- 126.

6. Durkin P. Borrowed Words: A History of Loanwords in English. — Oxford University Press, 2014. — 512 p.

7. Quirk R., Wrenn C.L. An Old English Grammar. — London: Methuen, 1955. — 176 p.

8. Doi S., Japanese Loanwords Found in the Oxford English Dictionary and Kæmpfer’s the History of Japan. — 2013. — 197 p.

9. Salazar D. Lexical bundles in Philippine and British scientific English. Philippine Journal of Linguistics. — Oxford University Press, 2010. — 94-109 pp. 10. Caldwell R. A comparative study of the Dravidian and South Indian Family of Languages. — New Delhi: Asian Education Services, 2007. — 43-54 pp.

10. Caldwell R. A comparative study of the Dravidian and South Indian Family of Languages. — New Delhi: Asian Education Services, 2007. — 43-54 pp

Стаття надійшла до редакції
11.05.20

AMERICAN ENGLISH IN BELLES-LETTRES

УДК 811.111(73)

МАРТИНЮК ЮЛІЯ,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МИХАЛЬЧУК О.М.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Introduction. American language has become an integral part of European society. Cooperation between the USA and the other countries increases from day to day. American English integrates in every side of our life. USA presents us its culture through movies, music, advertisement, business. All these aspects are reflected in the language. American English has its own special peculiarities, which distinguish it from other variants of English language. It has its own historical, cultural background which is of certain interest for linguists and speakers of English in the whole world. Therefore, it is very interesting to investigate the significant characteristics of this language [2, p. 52].

A general and comprehensive description of the American variant of the English language is given in works by David Crystal, David Micklethwait, Raymond Hickey, Adam Brock, Dean Curry, Thomas Moore Devlin, Peter Trudgill, Allan Metcalf, Richard W. Bailey and others. The historical aspects of the formation of American literature have been less studied. The development of literature is of great importance in the history of the formation of American English, so it is very important to pay attention to some historical aspects of the formation of literature in the United States.

The research aims to study the distinctive features of American literature and to analyze literary representation of American English.

Main part. The history of American literature stretches across more than 400 years. American literature is literature written or produced in the United States of America and its preceding colonies. Before the founding of the United States, the British colonies on the eastern coast of the present-day United States were heavily influenced by English literature. The American literary tradition thus began as part of the broader tradition of English literature.

The difference, first of all, is that English (British) literature is the heritage of the Old Europe, while American is the New World's free child. The themes, the characters, the scenery of the American Literature are descended from the English tradition, however, they all seem to proclaim the following: "We are no longer abiding by the old rules, as we are the new countries, new nation's and new continent's pioneers". Thus, the first recognized name of the American continent and "father of the American Literature" is Washington Irving – American by birth, depicting American way of life and new nation's consciousness.

A new era began when the United States declared its independence in 1776, and much new writing addressed the country's future. American poetry and fiction were largely modeled on what was being published overseas in Great Britain, and much of what American

readers consumed also came from Great Britain [4, p. 1].

By the first decades of the 19th century, a truly American literature began to emerge. Though still derived from British literary tradition, the short stories and novels published from 1800 through the 1820s began to depict American society and explore the American landscape in an unprecedented manner.

Romanticism is a way of thinking that values the individual over the group, the subjective over the objective, and a person's emotional experience over reason. It also values the wildness of nature over human-made order. Romanticism as a worldview took hold in western Europe in the late 18th century, and American writers embraced it in the early 19th century [4, p. 1].

Edgar Allan Poe most vividly depicted, and inhabited, the role of the Romantic individual – a genius, often tormented and always struggling against convention – during the 1830s and up to his mysterious death in 1849. In New England, several different groups of writers and thinkers emerged after 1830, each exploring the experiences of individuals in different segments of American society. James Russell Lowell was among those who used humor and dialect in verse and prose to depict everyday life in the Northeast. Henry Wadsworth Longfellow and Oliver Wendell Holmes were the most prominent of the upper-class Brahmins, who filtered their depiction of America through European models and sensibilities.

Three men – Nathaniel Hawthorne, Herman Melville, and Walt Whitman – began publishing novels, short stories, and poetry during the Romantic period that became some of the most-enduring works of American literature. During the 1850s, as the United States headed toward civil war, more and more stories by and about enslaved and free African Americans were written [4, p. 2].

The human cost of the Civil War in the United States was immense: more than 2.3 million soldiers fought in the war, and perhaps as many as 851,000 people died in 1861–1865. Walt Whitman claimed that "a great literature will… arise out of the era of those four years," and what emerged in the following decades was a literature that presented a detailed and unembellished vision of the world as it truly was. This was the essence of realism. Naturalism was an intensified form of realism. After the grim realities of a devastating war, they became writers' primary mode of expression.

Samuel Clemens was a typesetter, a journalist, a riverboat captain, and an itinerant laborer before he became, in 1863 at age 27, Mark Twain. He first used that name while reporting on politics in the Nevada Territory. It then appeared on the short story "The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County," published in 1865, which catapulted him to national fame. Twain's story was a humorous tall tale, but its characters were realistic depictions of actual Americans. Twain deployed this combination of humor and realism throughout his writing.

Naturalism, like realism, was a literary movement that drew inspiration from French authors of the 19th century who sought to document, through fiction, the reality that they saw around them, particularly among the middle and working classes living in cities [4, p. 3].

The American 20th century literature is highly original and distinctive. The Beat Generation, The Black Humor School, the new national literatures ascent – all those phenomena are completely different from what we see in English literature of the same period. The English language is considered classic. In American literature, English is more modern. Americans adopted the English language for their literature. However, there are certain differences in grammar. The following linguistic elements

differ between American literature and English literature:

- US writers tend to simplify the English language by removing letters from words: they write “color” instead of “colour” or “neighbor” instead of “neighbour.”
- Concerning irregular verbs, Americans simplify again: they form Past Simple Tense by adding *-ed*. In British English, the suffix *-t* is added.
- Americans use the ending *-iz* rather than *-is*: “capitalize” instead of “capitalise” or “summarize” instead of “summarise.”
- A singular conjugation is used in American literature, while British creators mostly pair up collective nouns with plural verbs. This should be taken into account when writing for different audiences.

These linguistic choices reflect not only American literature, but their way of living. The tendency to shorten or abbreviate words is common in American style. Also, the writers, especially modern, tend to simplify the language [3, p. 117]. On the contrary, English creators follow classical, sometimes conventional traditions paths in writing, but this doesn’t make English literature less interesting.

Like grammar, punctuation is a critical technical aspect of English literature and American literature. For example, using comma in listings is typical for American literature, but can be rarely met in classic British literature. Also, classical writers prefer to leave quotation marks outside, while the other ones place them inside. Besides, in the UK, writers use single quotation marks rather than double marks used by Americans. These are minor differences, but they still exist. Both English literature and American literature offers a lot of interesting differences for consideration. One can insightfully apply these differences to an exploration of the history and culture of these two countries by reading the writing by their writers. Styles, narration, and topics may differ, but one can recognize unmistakable habits and customs typical for both English and American writers.

If we take any American bestseller on the first pages, we can find a number of differences. To illustrate the point, we analyzed the novel “Simon vs. the Homo Sapiens Agenda” by Becky Albertalli. It was decided to use this novelty, as it is one of the most popular bestsellers among the new generation.

“Simon vs. the Homo Sapiens Agenda” is a 2015 teens novel and the debut book by American author Becky Albertalli. The coming-of-age story focuses on its titular protagonist Simon Spier, a closeted gay high-school aged boy who is forced to come out after a blackmailer discovers Simon’s e-mails written to another closeted classmate with whom he has fallen in love.

Albertalli received the William C. Morris Award from the American Library Association, an annual honor for young adult literature, as well as internationally the German Youth Literature Prize. The novel was also featured on the National Book Award Longlist and listed by the Wall Street Journal as one of the Best Young Adult novels in 2015. So, in this novel we can find such words and colloquial phrases peculiar to American English:

American colloquial phrases

- *This is so goddamn awesome* – used to express admiration for something, slang version.
- *Wish fulfillment* – a common American expression, instead of British “dream will come true”.
- *Full of trash* – a common American expression; in British English it is more common to use *rubbish*.
- *The hellscape* – this phrase means a view of something ugly and unpleasant, slang variant.
- *Coming out* – American slang phrase that means people’s self-disclosure of their identity.

- *Freaking beautiful* – an ordinary American phrase for expressing admiration for something.

- *Bae* – this word has been around for a while but seems to be making a resurgence in popularity. Bae simply means boyfriend, girlfriend, or someone very much loved by the person.

- *Squad* – a group of friends that the teen regularly hangs out with. These are her closest friends or friend group.

- *He`s really swole* – "swole" means someone is in really good physical shape. ***Original American words***

- *Harry Potter movie – movie* is a common American word; in British English it is more common to use *film*.

- *Your car hood* – in British English it is more common to use *bonnet*.

- *Jelly* – a common American word, instead of British "jam".

- *Pants* – a common American word; in British English it is more common to use *knickers*.

American spelling

- *Ocean-colored eyes* – "colored" is the American variant of the word "coloured".

- *Favorite sport* – "favorite" is the American variant of the word "favourite".

- *Your neighborhood* – "neighborhood" is the American variant of the word "neighbourhood".

- *I'm honored* – "honored" is the American variant of the word "honoured" [1].

Conclusion. Today, American authors are among the most popular in the world. Reading modern literature is useful for understanding slang and idioms. The use of language in American literature is much different from British. The most noticeable difference between American and British English is vocabulary. There are hundreds of everyday words that are different. The key spelling difference between British and American English is the letter omission characteristic of American English. In writing, the British keep those letters, which accounts for the spelling differences. Aside from spelling and vocabulary, there are certain grammar differences between British and American English. Wide use of slang and colloquial shortened phrases is also characteristic of this variety of English. In addition to differences in the linguistic aspect, we can claim that American literature differs from British literature in its style and character. It more accurately reflects the life of modern society.

REFERENCES

1. Charlton, L. Language in America / L. Charlton. – London : Prentice-Hall, 1989. – 543 p.

2. Wessier-Luebering, J. Periods of American Literature / J.E. Wessier-Luebering // Encyclopedia Britanica, 2014. – P. 1–3.

3. Krapp, G. The English Language in America / G.R. Krapp. – New York : The Century Co., 1960. – 374 p.

4. Albertalli, B. "Simon vs. the Homo Sapiens Agenda" / B. Albertalli. – New York, 2015. – 280 p.

Стаття надійшла до редакції
18.05.20

СКОРОЧЕННЯ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ:ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ПРЕСІ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

УДК 811.111'271+81.25

МІХАЙЛОВА ДІМІТРІЙКА, ТРОФІМЧУК ЄЛІЗАВЕТА
студентки філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка наукової проблеми. Сьогодні в XXI столітті, з розвитком технологій і постійною урбанізацією, люди все менше часу приділяють особистому спілкуванню і листуванню. Це суперечливо, але чим більшим є об'єм інформації, якою володіє людина, тим активніше вона шукає спосіб її впорядкувати і передати в більш «стиснутому» вигляді, тому ще одним типом словотворення сучасної англійської мови є скорочення. Скорочення – це частина слова, що вживається після втрати його окремих елементів. Пропущення якоїсь певної частини слова походить від явища узагальнення і відноситься до факторів мовної економії. Скорочення інформації найчастіше відбувається за рахунок абревіатур. Це своєрідні кліше, які використовуються практично в кожній сфері життя, починаючи з ділового листування, та закінчуючи повідомленнями в блогах. Англійські скорочення в розмовній мові, так як і в письмовій, використовуються дуже часто[2, с. 140].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Абревіація як специфічне мовне явище в сучасних мовах привертала увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників Д. О. Алєксєєва, Л. В. Бойченко, Є. Г. Волошина, О. П. Мацько, В. В. Павлова, Т. Пайлза, М. С. Сегаля, М. П. Сердюк, Р. Уельза, О. Есперсена та інших.

Мета статті – проаналізувати абревіатури в англомовній пресі, особливості їх вживання та перекладу .

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Загальновідомо, що прискорений розвиток інформаційних технологій та тенденція до економії мовних засобів сприяють зростанню долі скорочень у розмовній мові та на письмі. Широке використання цих форм поряд з повними варіантами термінів є характерною рисою багатьох терміносистем, у тому числі спеціальної англійської лексики в засобах масової інформації.

Навчання іноземної мови у двадцять першому столітті неможливо уявити без засобів масової інформації, без використання новітніх досягнень техніки, що відповідно відображається на відборі лексичного матеріалу та використанні сучасного арсеналу методичних знахідок під час практичних занять, що, у відповідь на вимоги сьогодення, має бути орієнтований на фахову (або подальшу фахову) діяльність людини, яка вивчає іноземну мову. Одним з основних аспектів оволодіння іноземної мовою на достатньому або високому рівні є готовність до комунікації у суспільно-політичному полі, ознайомлення та обговорення поточних подій, вивчення іншомовних джерел інформації.

Сучасне інформаційне перенасичення суспільного життя вимагає від комунікаторів пошуку шляхів узагальнення подій і опису явищ, в тому числі шляхом створення нових номінативних одиниць – інформативних за змістом і «спрощених» в формі мовних символів. [4, с. 34]

Протягом кількох останніх декад у сучасних європейських мовах збільшується кількість абревіатур і частота їх вживання. Інтерес до абревіації як одного з способів мовного вираження сучасних реалій викликано тим, що абревіатури, характерні для письмової мови засобів масової інформації(ЗМІ), викликають значні труднощі при сприйнятті текстів суспільно-політичного поля. Актуальність питання дослідження специфіки вживання абревіатур також обумовлено тим, що абревіація є одним з способів словотворення, який найбільш повно відповідає прагматичним потребам сучасності. У такому аспекті цікавим є підготовка слухачів до здійснення комунікації у суспільно-політичному дискурсі ЗМІ через вживання відповідних абревіатур. Сучасні дослідники неоднозначно витлумачують поняття «абревіація» і «абревіатура» у словотворі. Абревіація об'єднує два зворотні процеси: перший – це процес словотворення і пов'язане з ним поняття «спосіб словотворення», яким оперують науковці; другий – це об'єднання скорочених компонентів у єдине ціле, тобто складання. Практичне застосування абревіації проявляється у скороченні довгих мовних формул і згортанні їх у семантичну єдність – абревіатуру. Це порівняно новий спосіб словотворення, але досить продуктивний у сучасних мовах. Це пояснює те, що серед неологізмів – значна кількість саме абревіатур [6, 7, 8].

У процесі перекладу тексту, де є абревіатури, необхідно передусім вибрати спосіб розшифрування цих одиниць, тобто визначити послідовність перекладу, а потім вже почати перекладати абревіатури через їх значення і контекст. Насамперед слід зазначити, що не тільки переклад, а й розшифрування абревіатури, наприклад українською мовою, завжди буде викликати немалі труднощі для перекладача. Це пов'язано з тим, що багато скорочень не зафіксовані в словниках, вони рідко використовуються і захищені авторським правом. Скорочення є загальноприйнятими та винятковими. Загальноприйняті використовуються як у письмовій, так і в усній мові, їх можна легко знайти в словниках. Виняткові (текстові) абревіатури використовуються окремими авторами чи видавцями з метою запобігання повторення, наприклад у довгих заголовках, та для економії місця. Такі абревіатури часто пояснюються в тексті або в примітках. Дуже рідко виняткові скорочення переходять у термінологічні [5, с. 24–25]

Оскільки абревіатура є певним повним словом чи фразою, є чотири основні способи перекладу її українською мовою, два з яких – власне переклад (використовуючи відповідну абревіатуру або повне слово чи фразу), а два – транскодування (сама абревіатура або відповідне слово чи фраза) [3, с. 52]. Наведемо декілька прикладів використання абревіатур в пресі.

News Week – щотижневий журнал, що входить у «велику трійку » щотижневиків США. Перший номер журналу вийшов друком 17 січня 1933 року. Журнал видається сімома мовами: англійською, арабською,іспанською, корейською, польською, російською, японською.

В журналі можна знайти такі абревіатури:

CSIS (Center for Strategic and International Studies) – Центр стратегічних і міжнародних досліджень;

WBICID (World Bank's International Center for Investment Disputes) – Центр інвестиційних спорів Світового банку;

BBC (British Broadcasting Corporation) – Британська радіомовна корпорація;

DHUP (Department of Housing and Urban Development) – Міністерство житлового будівництва і міського розвитку;

USAID (United States Agency for International Development) – Агентство США з міжнародного розвитку.

IRA (International Reading Association) – Міжнародна читацька асоціація;

EOS (Earth Observing System) – системи спостереження за Землею;

FTC (Federal Trade Commision) – Федеральна комісія з продажу

OMB (Office of Management and Budget) – бюро управління та бюджету;

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури;

EOS (European Optical Society) – Європейське оптичне товариство;

NASA (National Aeronautics and Space Administration) – Національний комітет з астронавтики і дослідження космічного простору;

IQ (Intelligence Quotient) – рівень інтелекту;

BUMS (Brown University Medical School) – медичне відділення в Браун університеті;

IPCC (the International Program for Climate Change) – Міжнародна програма щодо зміни клімату;

UNEP (United Nation Environmental Program) – Екологічна програма Організації Об'єднаних Націй [6. с. 80].

The New York Times – популярна газета в США, вона є регіональним виданням, але концепція регіонального видання не завадила їй стати однією з найвпливовіших газет у світі. Газета заснована 18 вересня 1851 року журналістом та політиком Генрі Реймондом.

В результаті дослідження можемо проаналізувати використання абревіатур в пресі.

SANE (the Safeguards for a New Economy) – гарантії щодо нової економіки

CEO (Chief Executive Officer) – Головний виконавчий директор;

CABT (Center of Advanced Biological Technologies) – Центр передових біологічних технологій;

MIC (Ministry of Information and Communication in North Korea) – Міністерство інформації та зв'язку Північної Кореї;

EPA (Environment Protecting Agency) – Агенства з захисту навколишнього середовища;

WMD (Weapons of Mass Destruction) – Зброя масового знищення;

DOT (Department of Transportation) – Департамент транспорту

MP (Military Police) - Військова поліція;

A.M.A. (American Medical Association) – американська медична асоціація

CIA (Central Intelligence Agency) – Центральне розвідувальне управління США;

MSA (Muslim Students Association) – Асоціація студентів-мусульман;

IED (Institute of Economic Development) – нститут економічного розвитку;

NYU (New York University) – Нью-Йоркський університет [6, с. 82].

The Washington Post – американська газета, що видається у місті Вашингтон, це одна з найстаріших газет Сполучених Штатів. Газета була заснована в 1877 році Стілсоном Хатчінсом. Газета входить в число ведучих щоденних періодичних видань США. В газеті можна знайти репортажі про події Пентагону, Конгресу та інші аспекти діяльності американського федерального уряду.

В журналі можна знайти такі абревіатури:

GOP (Grand Old (Republican) Party) – Республіканська партія Олд Гранд;

LA (Los Angeles) – Лос-Анджелес

NYPD (New York Police Department) – Департамент поліції Нью-Йорка;

ASU (Arizona State University) – Університет штату Арізона;

PhRMA (The Pharmaceutical Research and Manufacturers of America) – Центр фармацевтичних досліджень виробників Америки;

UN (United Nations) – Організація Об'єднаних Націй

FTC (the Federal Trade Commission) – Федеральна торгова комісія

COBRA (The Consolidated Omnibus Budget Reconciliation Act) – Консолідований бюджет Омнібуса про примирення закону;

FDO (Family Dollar Stores) – Сімейний магазин;

IBM (International Business Machines) – міжнародна компанія з інформаційних технологій;

DNA (Deoxyribonucleic acid) – дезоксирибонуклеїнова кислота;

FDA (Federal Disaster Area) – Федеральні зони лиха;

NBS (National Bureau of Standards) – Національне бюро стандартів [6, с. 83].

Перекладачеві під час роботи потрібно враховувати правильне тлумачення та пояснення різноманітних засобів абревіацій і також дуже важливо брати до уваги їх багатозначність. Під час перекладу конструкцій з абревіацією необхідно виявити сферу використання цієї абревіатури. Найкращим методом буде звернутися до довідника чи словника або проконсультуватися зі спеціалістом. Проте варто пам’ятати, що контекст відіграє найважливішу роль у розшифруванні, тлумаченні чи перекладі будь-якого скорочення. Абревіація висуває немало проблем з точки зору теорії словотворення, оскільки велика кількість досліджень вважає абревіацію одним із способів словотворення, а інші це заперечують.

Висновки. Абревіація виконує специфічні, характерні лише для неї завдання - значною мірою розширює дериваційні можливості лексики, і в цьому її цінність. Відмова від використання абревіатур привела б до непомірного розростання текстів. Отже, прагма-семантичні особливості абревіацій у сучасній англійській мові полягають у тому, що абревіатури в цілому не слід розглядати як групу лексики, що випадає із загального списку словникового складу. Вона входить до нього як невіддільна, хоча й своєрідна частина, яка наділена власними якостями і властивостями.

Абревіатури набувають усе більшого значення, особливо в науково-технічних і газетно-публіцистичних текстах, будучи засобом концентрації інформації завдяки своїй лаконічності та стислості. Словосполучення - це більш або менш точна їхня інтерпретація. За допомогою абревіатур виконується одне із основних завдань засобів масової інформації - передати найбільшу кількість інформації в межах газетної публікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи абревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові. *Мовознавство.* 1982. № 5. С. 75–80.

2. Гончаров Б. А. До питання про типологію та переказ скорочень в англомовній науково-технічній літературі. *Теорія і практика перекладу.* 2003 р. №17. С. 143–151.

3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003 р. 108 с.

4.Стишов О. А. Нові абревіатури в мові мас-медіа кінця XX століття. *Мовознавство.* 2001. № 1. С. 33–40.

5.Шаповалова А. П. Абревіація і акронімія в лінгвістиці : монографія. Київ : Слово, 2003 р. 154 с.

6.Яшнов П. А. Особливості перекладу абревіатур. *Мовознавство*. 2005 р. № 6 С. 80–82.

7.The American Heritage Dictionary of the English Language : веб. сайт. URL: https://www.ahdictionary.com/word/search.html?q =abbreviation

Стаття надійшла до редакції
14.05.20

ВАРВАРИЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

УДК 811.161.2’373.45

РЕМЕНЯК СОФІЯ, КУЛИК АНЖЕЛІКА
студентки філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МАРЦЕНЮК О.Г.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Постановка проблеми. У сучасному світі постійно відбуваються різноманітні процеси, що впливають на всі сторони життя. Великі зміни здійснюються в економічній, соціальній, політичній, духовно-культурній сферах, а також суттєвих перемін зазнає сфера спілкування. Глобалізація світового інформаційного простору, безперервна інтеграція, міжмовні контакти, а також важливість вивчення іноземних мов позначаються на функціонуванні та розвитку мови. «Сучасна українська мовна практика подає широкий спектр нових номінацій, ще не засвідчених словниками, але активно вживаних в різних сферах комунікації. З огляду на ці особливої ваги, навіть гостроти, набуває визначення перспектив усталення таких інновацій в системі мови та доцільності їхньої фіксації в нормативних загальномовних словниках» [6].

Актуальність дослідження. Відбувається інтенсивне та вільне проникнення варваризмів у ЗМІ, технічну термінологію, корпоративну лексику тощо. Безумовно, запозичення «…знаходять своє втілення у публіцистичному стилі як найбільш проникному й відкритому для всіх новоутворень» [2]. Таким чином, іншомовні слова мають великий вплив на мовну свідомість носії української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливо актуальним входження запозичених слів стало у наш час, коли ЗМІ є невід'ємною частиною життя людини. Багато мовознавців присвячують свої праці даній проблемі. Англіцизми у різних аспектах досліджували Б. Ажнюк [1], Л. Архипенко, [2], Я. Битківська [3], Д. Борис [4], Є. Карпіловська [6], Н. Клименко [7]. На функціонуванні англіцизмів у мові мас-медіа закцентували увагу К. Демченко [5], Т.

Майструк [9, 10], О. Мітчук [11]. Історію поширення та ступені адаптації германізмів в українській мові знаходимо у працях В. Лопушанського [8], О. Горбача, В. Скачкової, Д. Шелудька та ін.

Мета дослідження. Охарактеризувати термін "варваризм", розкрити особливості варваризмів, що активно вживаються в сучасній українській мові, дослідити й описати різні класифікації іншомовних запозичень та причини активного вживання варваризмів у сучасній українській мові.

Виклад основного матеріалу. «Варваризм (від грец. barbarismos – властивий іноземцю) – іншомовне або створене за іншомовним зразком слово чи зворот, що зберігають структурні ознаки чужих мов, по-різному пристосовуючись до фонетики, морфології мови-реципієнта. Іншомовні слова або звороти, що суперечать нормам даної мови» [13].

Основними характерними ознаками варваризмів є їхня незасвоюваність мовою-реципієнтом, "іноземний образ", тобто розташування наголосу, притаманне мовам, з яких ці слова запозичені, а також семантична несамостійність.

Основними причинами інтенсивного проникнення варваризмів у сферу спілкування є: зростання впливу ЗМІ на свідомість людей, послаблення вимог щодо викладу та оформлення публіцистичного тексту, поява Інтернету та нових технологій, бажання слідувати моді, поділ сфери семантичного впливу, дія принципу мовної економії, престижність та важливість іноземних мов, потреба в найменуванні нового об’єкта, необхідність поповнити експресивні засоби.

Вирізняють такі види варваризмів, залежно від того, з якої мови походить слово: англіцизми, германізми, полонізми, латинізми, галліцизми та ін. Також варваризми можуть бути поділені на певні тематичні групи: лексеми на позначення явищ зі сфери ЗМІ: *ньюзмейкер, тіві, лайф-шоу, прес-реліз*; лексеми зі спортивної сфери: *бундестім, аут, матч, футбол*; слова на позначення почуттів: *овердоз*; слова з економічної сфери: *індастріел, секонд-хенд*; слова, пов’язані з простором та часом: *юнайтед стейтс, даун таун, вік-енд*; назви торгових марок: *адідас, кодак, кока-кола, мальборо, макдональдс*; назви музичних груп: *модерн толкін, ганз-н-роузіс, роллінг стоунз*; назви одягу: *блайзер, дрес*; слова ввічливості: *сорі, пліз*; експресивні вигуки*: о’кей, йо, гоу хоум*; назви осіб: *мем, лузер, фрау, леді*.

За ступенем засвоєння варваризми поділяються на: ті, що набувають різних граматичних форм *(«…скажімо, вона слухає поліс або аббу…», «…вони нібито й дивляться в об’єктиви своїх кодаків, кудись крізь тебе…»*); ті, що не змінюються *(«…ти сам знаєш всю правду про тіві…», «…ресторацій макдональдс…»*).

Невелика частина варваризмів адаптуються до сучасної української мови завдяки: додаванню до них суфіксів, наприклад, *емтівішний*, напр.: *«Я не міг їх не запам’ятати – ми слухали* ***емтівішний*** *анплакт Нейла Янга і пили американське пиво»* (Жадан Сергій «Anarchy in the UKR”, с. 30), *«З одного боку,* ***емтівішний*** *ширвжиток каталізує всі провокації у сфері альтернативного відеокліпу, створювані не режисерами, а художниками»* («Кіно і все ті ж німці», 23.12.2005); додаванню основи іншого слова, запозиченого раніше, наприклад, *мідл-клас,* напр.: *«Оскільки на сайті рапата.ua представлена продукція різних рівнів (мас-маркет,* ***мідл-клас*** *та преміум), їх вартість значно відрізняється»* («Волинь 24», 05.04.20).

Найпоширенішою групою варваризмів в українській мові є англіцизми. Це зумовлено

тим, що англійська мова є панівною на теренах світового інформаційного простору і глобальним засобом міжнародного спілкування.

Найчастіше англіцизми використовуються в публіцистиці та ЗМІ, адже вони передають інформацію, що відбувається в світі. Таким чином, належна термінологія – це необхідність, неможливо уникнути використання варваризмів. Англіцизми часто вживаються в політичній, економічній, торговельній сферах: імпічмент, напр.: *«Більше восьми годин експерти з американської конституції сперечалися, чи є підстави для* ***імпічменту*** *Трампа»* (ТСН, 06.11.19); банкнота, напр.: *«Оновлена* ***банкнота*** *номіналом 200 гривень відсьогодні є законним засобом платежу на території України»* («УНІАН», 25.02.20); блеф, напр.: *«Це черговий* ***блеф****, яким годують українців, дають чергову надію, яка лусне, як мильна бульбашка...»* (ZIK, 15.05.20); бан, напр.: *«ВВП, «****бан****» на російські соцмережі, ринок землі»* («Українська правда», 15.05.20); долар, напр.: *«За тиждень НБУ поповнив резерви на 160 мільйонів* ***доларів****»* («Українська правда», 15.05.20); інтерв'ю, напр.: *«В* ***інтерв'ю*** *вона назвала первістка королівського подружжя – «вона»»* (ТСН, 08.04.20); саміт, напр.: *«Польща і Швеція наполягають на участі лідерів країн ЄС у* ***саміті*** *«Східного партнерства»»* («Українська правда», 15.05.20); чек, напр.: *«Після закінчення своєї півторамісячної кампанії допомоги Італії у боротьбі з COVID-19, Росія «надіслала* ***чек*** *італійцям»»* («Високий Замок», 09.05.20); бізнесмен, напр.: *«У будівлю Укравтодору разом з охороною прорвався одеський* ***бізнесмен*** *Араїк Амирханян, якого підозрюють в розкраданнях на ремонті доріг»* («КореспонденТ», 15.05.20); страйк, напр.: *«У 2018 році екологічна активістка почала шкільний* ***страйк*** *за клімат»* (UNN, 15.05.20).

Англіцизми у сфері спорту здебільшого позначають поняття та явища, що не мають аналогів в інших мовах, тому вони стають міжнародними: аквабайк, напр.: *«Він є майстром спорту міжнародного класу з* ***аквабайків****, триразовий чемпіон України, володар Кубку України, призер чемпіонатів Європи та світу…»* («Високий Замок», 17.12.19); форвард, напр.: *«Бразильський* ***форвард*** *Неймар має намір у найближче трансферне вікно повернутися до «Барселони»»* (kof.com.ua, 15.05.20); бокс, напр.*: «Легенди* ***боксу*** *Тайсон і Холіфілд повертаються на ринг»* (kof.com.ua, 08.05.20); голкіпер, напр.: *««Ліверпуль» не допустить свого* ***голкіпера*** *до тренувань команди»* (kof.com.ua, 06.05.20); дайвінг, напр.: *«Охоплює три основні спортивні напрями: зимові види спорту, ракеткові види спорту,* ***дайвінг*** *та плавання»* (ukrinform.ua, 16.09.19); армреслінг, напр.: «*Двоє львів'ян завювали бронзові нагороди на чемпіонаті світу із* ***армреслінгу****»* (zaxid.net, 07.11.19); хавбек і боулінг, напр.: *«****Хавбек*** *«Ювентуса» Дуглас Коста під час паузи в чемпіонаті Італії у себе вдома вирішив пограти в* ***боулінг****»* (sport.ua, 27.04.20); матч і плей-офф, напр.: *«Лаціо не проти зіграти золотий* ***матч*** *або* ***плей-офф*** *з Ювентусом»* (kof.com.ua, 27.04.20); банджо-джампінг, напр.: *«Мій друг Ваня Кадило, учасник тридцятки, зробив мені екстремальний подарунок - стрибок з Пішохідного моста,* ***банджо-джампінг****»* (Новий Канал, 16.10.18); Бундесліга, напр.: *«****Бундесліга*** *є прикладом для інших ліг»* (sport. ua, 17.05.20).

Існує велика кількість лексем, що позначають назви понять, які відносяться до сфери інформативних технологій: дашборд, напр.: *«Дубілет оновив* ***дашборд****: тепер показує, чи порушують українці карантин»*

(«Українська правда», 15.05.20); ґаджет *«Українцям продали 1500 підроблених* ***ґаджетів*** *Apple на суму 1,5 млн»* (kof.com.ua, 12.05.20); Instagram і стікер, напр.: *«У* ***Instagram*** *з'явився новий* ***стікер*** *«Підтримаємо малий бізнес»»* (kof.com.ua, 13.05.20); інтернет-трафік, напр.: *«У світі утричі зріс* ***інтернет-трафік*** *через пандемію коронавірусу»* (kof.com.ua, 12.05.20); хештег, напр.: *«Instagram закрив* ***хештег*** *#море»* (06.05.20); Telegram і бот, напр.: *«У* ***Telegram*** *з'явилися* ***боти****, які за номером видають ІПН, паспорт, прописку українців»* (kof.com.ua, 28.04.20); діджитал, напр.: *«Діти покоління* ***діджитал****, народжені менше 10 років тому, дивують дорослих…»* (ТСН, 04.11.19).

Англіцизми позначають назви понять, що відносяться до сфер моди та культури: фешн, напр.: *«21-річна українка за версією Міланського тижня моди стала найвпливовішою* ***фешн****-блогеркою»* (ТСН, 02.10.19); мейкап, напр.: *«Цей хлопець знається на* ***мейкапі*** *краще за дівчат»* («МастерШеф», 27.12.19); тренд, напр.: *«Залишився і минулорічний* ***тренд*** *на великі кишені, натомість тепер вони є не всюди, не лише на штанах та спідницях, а й на піджаках»* (032.ua, 26.02.20); стиліст-іміджмейкер і дизайнер, напр.: *«****Стилістка-іміджмейкерка*** *розповідає, що цієї весни* ***дизайнери*** *повернули…»* (032.ua, 26.02.20); гумор, напр.: *«Але не всі оцінили специфічний* ***гумор*** *від "Кварталу 95", особливо ті, хто втратив роботу, або не можуть працювати…»* (Прямий, 19.04.20); джаз, напр.: *««****Джазове*** *століття»: Міжнародний день* ***джазу*** *як магічної музики старої Америки»* (ZIK, 30.04.20); каст, напр.: *«Оголошено* ***каст*** *біографічного фільму про Мерилін Монро від Netflix»* (ua.112.ua, 30.08.19); сиквел, напр.: *«... менеджер культового гурту Джим Біч планує створити* ***сиквел*** *фільму «Богемна рапсодія»»* (24tv.ua, 13.03.19).

Англіцизми позначають назви понять, що відносяться до сфери техніки: дрон, напр.: *«Поліцейські шукатимуть порушників карантину за допомогою* ***дронів****»* (kof.com.ua, 13.04.20); електробайк, напр.: *«Надувний електровелосипед звучить, як фантастика, але це вже реальність — винахідники створили надувний* ***електробайк*** *з майбутнього»* (ukr.media, 16.05.20); грейдер, напр.: *«Тоді узбіччям пройшовся* ***грейдер****, деякі ями засипали асфальтною крихтою і зробили десяток латок»* (Біляївка.City, 14.05.20); дисплей, напр.: *«Інженери Каліфорнійського університету розробили гнучкий прозорий* ***дисплей*** *на органічних світлодіодах»* (ТСН, 24.09.13); комп'ютер, напр.: *«У «слуги народу» Василевської-Смаглюк вкрали* ***комп'ютер*** *просто з робочого кабінету»* (ua.112.ua, 15.05.20); комбайн, напр.: *«Напрацювання 2178 мотогодин, стан* ***комбайна*** *дуже добрий, готовий до роботи, об'єм бункера 10500 літрів»* (ye.ua, 10.05.20).

Деякі англіцизми вживаються як в латинському написанні, так і кирилицею. Наприклад, know-how – «знаю як», пор.: *«Доцент продемонстрував* ***know-how*** *в дії»* («Хрещатик», 17.11.05); *«****Ноу-хау*** *Вінниці: біля школи №33 облаштовують спортивне ядро зі смугою перешкод»* (vn.20minut.ua, 13.05.20). Tet-a-tet – сам на сам, пор.: *«Ми організовували цілий новий проєкт на підтримку дня прем'єри –* ***Tet-a-tet****»* (detector.media, 05.05.20); *«Зеленський перед «Нормандією» поговорить із Путіном* ***тет-а-тет*** *– нардеп»* (ТСН, 06.11.19).

Більшість лексем, що входять до української мови, «втрачають» варіанти англійського написання та відтворюються кирилицею: чайлдфрі, напр.: *«Депутат ОПЗЖ пропонує криміналізувати пропаганду*

чайлдфрі» (zaxid.net, 28.05.20); спікер, напр.: *«**Спікер** Держдуми РФ заявив, що Україна може втратити ще кілька областей»* (ТСН 02.02.19); реаліті-шоу, напр.: *«**Реаліті-шоу** від Трампа…»* (ТСН, 05.02.20); булінг, напр.: *«Попри понад рік дії закону зі штрафами та покараннями за **булінг**, щотретій підліток зазнає регулярного цькування»* (ТСН, 04.02.20); фастфуд, напр.: *«Настав час нарешті сказати **фастфуду** категоричне «ні»!»* (Ранок з 1+1, 16.09.17); секонд-хенд, напр.: *«На околиці Києва горіли склади **секонд-хенду»*** (ТСН, 27.06.19); аутсайдер, напр.: *«У поєдинку 14-го туру української Прем'єр-ліги зійшлися **аутсайдери** чемпіонату – «Львів» та «Ворскла»»* (ТСН спорт, 09.11.19).

«Англомовні входження постають як художньо-образні засоби: метафор, порівнянь, антитез, перифраз, каламбурів тощо. Саме тоді виявляється їх стилістична роль» [12]. Наприклад, *« – Як діла, дідусю? Драстуйте! – Драстуйте! Діла? Діла – нічого! Діла, як казали оті песиголовці, – **гут**!»* (Остап Вишня «Зенітка»).

Чільне місце серед лексичних запозичень із європейських мов в українській посідають німецькі слова. Причиною цього є історичні процеси: безпосередні контакти населення південно-західної частини України з носіями німецької мови. Велика кількість германізмів проникла в українську мову через російську.

Виділяють декілька основних груп слів, запозичених із німецької мови. Адміністративно-ділова та військова лексика: *верстат, гетьман, канцелярія, оренда, варта, комісар, куля, муштра, панцир, шанець*; виробничо-професійна лексика: *бровар, грабар, ґонт, дзиґарі, дратва, кошт, крам, маляр, майстер, муляр, обценьки, пензель, пошта, слюсар, цвях, цех*; суспільно-політична лексика*: бунт, герб; побутова лексика: барило, будинок, гак, гаплик, гаптувати, ґанок, ґніт, дах, дріт, келих, кухоль, шнур, клямка, ланцюг, ліхтар, льох, ляда, ринва*; назви дій, процесів, станів: *віншувати, мандрувати, мусити, міркувати, плюндрувати, шукати*; назви якостей: *барва, гарт, ґатунок, шик*; інші назви: *барвінок, бурштин, гурт, ґрунт, карб, крейда, мавпа, фарба, фунт, цегла, шлунок.*

За даними словників, у сучасній українській мові налічується близько 1 000 німецькомовних лексем (сюди не входить термінологія спец., наук чи галузей виробництва), повністю освоєних українською мовою.

Нерідко в спілкуванні можна почути полонізми (*виделка, ковадло, промінь, цегла, опіка, фіктивний, активний* тощо) або русизми (*ужастики, бурундук, клейонка, утюг, одіяло* тощо). Досить часто автори українських видань використовують русизми та «приховують» їх за лапками, напр.*: «Мені **«ужастики»** подобаються – адреналін»* («Високий Замок», 10.06.06).

Висновок. Внаслідок зростання впливу ЗМІ, послаблення вимог до публіцистики, підвищення важливості іноземних мов, а також співпраці з іншими країнами, сучасна українська мова проникнута іншомовними запозиченнями, переважно англіцизмами та германізмами. Характерним для варваризмів є їхня незасвоюваність мовою-реципієнтом, «іноземний образ» (збереження наголосу, характерного мовам, з яких ці слова запозичені) і семантична несамостійність. За ступенем засвоєння вони бувають незмінними та такими, що набувають різних граматичних форм. Найчастіше вони передають поняття та процеси політики, моди, техніки та інформаційних технологій.

Перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямами подальшого дослідження є аналіз слів та висловів, вжиті в латинському написанні, дослідження їхньої

можливої асиміляції на лексико-семантичному рівні, вивчення стилістичних особливостей варваризмів у сучасній українській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації //Мовознавство. – 2001. – № 3.
2. Архипенко Л.М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизми у пресі кінця ХХ – на початку ХХІ ст.): автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. Філол.. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова»/ Л.М. Архипенко. – Харків, 2005.
3. Битківська Я.В. Тенденції засвоєння та розвиток семантики англізмів у сучасній українській мові : автореф. дис. канд. філол. Наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Я.В. Битківська; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2008.
4. Борис Д.П. Неосленгізми в англійській мові початку ХХІ століття : структура і семантика. – На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет МОН України, Київ, 2017.
5. Демченко К.В. Функціонування іншомовних лексем у текстах публіцистичного стилю. – [б.в.] – 2005.
6. Карпіловська Є.А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій / Євгенія Анатоліївна Карпіловська // Українська мова. – 2007. – № 4. – С.3-15; 2008. – № 1.
7. Клименко Н.Ф. Оновлення словотворчих ресурсів як наслідок семантичної інтерференції мов / Н.Ф. Клименко // Зборник радова „Творба речи и њени ресурси у словенским језицима”. – Србија, Београд : Филолошки факултет универзитета у Београду, 2012.
8. Лопушанський В.М. Німецькомовні лексичні запозичення у південно-західних говорах України. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/В.М. Лопушанський, Т.Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2011.
9. Майструк Т. Номінативна функція англіцизмів різних семантичних груп у текстах публіцистичного стилю / Т. Майструк // Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – Вип. 2 / [редкол.: Ж. В. Колоїз (відп. ред.), Д. Х. Баранник, П. І. Білоусенко та ін.].
10. Майструк Т. Стилістичні функції англізмів різних семантичних груп у текстах публіцистичного стилю / Т. Майструк // Українська мова серед інших слов’янських: етнологічні та граматичні параметри : [матеріали Міжнародної наукової конференції] (Кривий Ріг, 5–6 листопада 2009 р.) / М-во освіти і науки України ; Криворізький державний педагогічний університет ; ред.: Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, В. П. Олексенко та ін. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009.
11. Мітчук О.А. Нові слова та їх значення у мові мас-медіа Рівненщини [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 „Журналістика”. – Львів, 2006.
12. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000.

13. Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. — К. : Головна редакція УРЕ.

Стаття надійшла до редакції
18.05.20

PROVIDING FEEDBACK AT THE ENGLISH LESSON

УДК 373.3\.5.016:811.111

БАЛИК ТЕТЯНА,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: ГОЛУНОВ Л.А.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Introduction. English is one of the most widely spoken languages in the world and classroom practices reflect a greater emphasis on ‘world Englishes’[1, p. 6].As a result, a lot of pupils learn English from an early age. The advantages of beginning early: young children are still using their individual, innate language-learning strategies to acquire their home language and soon find they can also use these strategies to pick up English. Young children have time to learn through play-like activities.

The topicality of the problem - the importance of the intended feedback and effect in the situational communication

The aim of the research is to overview the importance of feedback and how to get pupil’s feedback without using their native language.

Main part. It is very important to provide a situational feedback at the English lessons. Feedback shows the learner’s effect. It means that while English lesson teacher can ask some questions and pupils should react quickly. That’s why all this process should be in English.

The best way of teaching children English is to teach without translating into their native language. You may have a question: "Can young learners teach English without translation?" It is possible. Children have a sensitive period of language acquisition, the brain is "tuned" to memorize new vocabulary and grammatical structure, mastery of intonation and pronunciation. It is the period when the pupil is actively acquainted with the native language, it is best to learn a second language. So, there are a lot of advantages of learning English without translation.

When kids listen English without translation they have a faster switching of thinking and formation of phrases without the mediation of the native language. A very logical and ideal result as the ability to think in another language. Neural connections in the brain directly connect the word and its association with it: Cat is an image of a soft fluffy animal. And what happens when translating? The path from a word to its meaning becomes longer. Cat - the image of a soft fluffy animal [3, p. 82].

Also, the auditory perception improves, they get used to the "live" flow of words.

We understand that it is hard to believe in the ease or pleasure of such training. But we can say with confidence that it is very fun and productive. For children who are just beginning their studies, it can be vocabulary through

associations - with pictures, movements, tastes, smells, emotions.

Teaching English in primary schools needs to be underlined. It is because it deals with young learners who have unique characteristics. Several characteristics of young learners are as follows: they are imaginative and active, self-centered, get bored easily; also they have a low concentration level.Teaching English has several purposes. They are categorized into two major parts, such as interaction and socialization. Other factors that can also determine the success of English introduction in primary schools are motivation, language aptitude, and quality of the teachers, learning strategies, socioeconomic background, learning materials, and media, social interaction, and family background. It means that if young learners do not have motivation in learning English and their aptitude is not supported even when they are young; it seems that they will get difficulties to learn it. It also happens in the quality of the teachers, learning strategies, socioeconomic background, learning material and media, social interaction, and family background[3, p.107].

It is difficult to provide definitive descriptions of the differences between each form of elementary school, but here are some points to remember:

In the 1-st and 2-nd forms; they love to be active and often enjoy doing the same thing over and over again with just a few variations to the activity. A quick pace is required to keep their attention and it is especially important to start the class with as little delay as possible. Have calming activities prepared in case they become overexcited (e.g. breathing in and out deeply after physical activities).

If you are going to do several activities, make sure they are related.

In the 3-rd and 4-th forms children have the energy of the 1st and 2nd forms, but they can also understand the activities of the older pupils. Their natural curiosity is also at a peak during this period.

In the 5-th and 6-th forms more complicated games can be understood, children can listen longer and can handle more abstract ideas (talking about other countries for example) but there may be less willing to speak, sing or move [1, p. 24].

For younger learners the best way to show the picture cards that illustrate different activities. You can do it at the end of the lesson.

1) Did we learn new words today?
2) Did we play a game?
3) Did we sing a song?
4) Did we listen to a story? and so on.

Then get the children to say if they liked the lesson. Each child can be given three smiley faces on cards (one unhappy, one so-so, and one with a big smile) and they hold up the appropriate one to show if they liked the lesson or not. Alternatively, they could draw a face in their notebook at the end of each lesson [2].

To provide the honest feedback from pupils can such games and activities:

1. Think, Pair, Share activities are a great way to get kids thinking and talking before they raise their hand to answer a question. This is a great way for younger pupils and English Language Learners to gain confidence and practice their language skills. Here’s how it works.

Pose a reflective question such as, “What did you like best about this project? Why?” or, “What center are you enjoying the most right now? Why?” Give pupils a minute or two to think silently [2]. It’s a good idea to write the question on the board or repeat it verbally for pupils who need repetition. After giving pupils time to think, ask them to turn to the person next to them and pair up to discuss their ideas. This will give them a little time to work through their thoughts out loud before sharing with the larger group. Last, have pupils share! They can present alone or with their partner for support. Keep a

list of their shared ideas on your whiteboard. This way, you can reflect on the group's thoughts at the end of class if you have time.

2. Give a Simple Survey. Using a survey is an easy way to collect data. You can administer surveys at the beginning of the year to see what pupils are interested in, in the middle of the year to gauge how things are going, or at the end of the year to see what changes you might need to make in the future. Here's one example of how to conduct a simple survey:

Ask pupils to help you make a list of something. It could be projects or centers they've done, artists they've studied, techniques they've learned, etc. After the list is compiled, simply ask pupils to mark their favorites. This could be done with sticky notes or colored magnets on a whiteboard or using a digital survey tool like Plickers. Leave time to tally the results as a class. Have a discussion about why they think some things were more popular than others. Ask pupils to offer suggestions about how to improve based on the feedback. You could even make this into a STEAM or math integration activity by pairing up with a math teacher and creating a large-scale graph or chart on a bulletin board. You could highlight one class or compile the data of the whole school. Make sure to document this process and share it as evidence with your administrator!

3. Storytelling activities are a great way to allow pupils to express themselves freely and creatively in an authentic and real way. Stories can be a very versatile and powerful teaching tool. Stories are fun and motivational. They allow pupils to be creative and imaginative.

Storytelling gives pupils a chance to practice oral fluency and extended discourse. Stories introduce language in a comprehensible and meaningful way. Listening to stories can develop important skills such as prediction, guessing, hypothesizing and message decoding. If the pupils know the story in their L1 they can use this knowledge to help them understand or tell the story in L2. Pose a storytelling question to pupils to spark their imaginations. For instance, "If I grew up to be an art teacher, I would…" and invite them to tell a short story or draw a picture about how they would run their art class [1, p. 37].

Before asking them to imagine their own art room, explain they might choose to share something they wish art could have, something they already love about art or something they've always wanted to try. Then have pupils close their eyes and guide them to envision their classroom:

1) What are your pupils making?
2) Do you have anything on your walls?
3) What is special about your art classroom?

Make sure to let pupils include pie-in-the-sky ideas like, "My art classroom would have a roller coaster in it." These ideas will give you just as much insight as more traditional answers.

So, it's important to create a space for your youngest pupils' voices in the art room. Community building activities are essential when our pupils only visit us an hour a week. Not only will reflections help your pupils feel heard, but you will be able to constantly improve to meet your pupils' unique needs! There are lots of different fun activities that spin off from stories: pupils' lives, books, magazines, comics, Reader's Digest, newspapers, pictures, the internet, folk stories, fairy stories, Disney films, creating your own stories using words or pictures.

Storytelling is a means for sharing and interpreting experiences. Storytelling can be used as a method to teach ethics, values, cultural norms and to provide a pupil's feedback. Learning is most effective when it takes place in social cues about how knowledge is to be applied. Storytelling activities are a great way to allow pupils to express themselves freely and

creatively in an authentic and real way [4, p.124].

Conclusion. One of the best ways to provide situational feedback is storytelling. Storytelling activities are a great way to allow pupils to express themselves freely and creatively in an authentic and life like way. Stories can be a very versatile and powerful teaching tools. Stories are fun and motivational. They allow pupils to be creative and imaginative. Storytelling gives pupils a chance to practice oral fluency and extended discourse. Stories introduce language in a comprehensible and meaningful way. Listening in the situational interaction can develop important skills such as prediction, guessing, hypothesizing, and message decoding.

REFERENCES

1. Ellis G. and Brewster J. (1991). The Storytelling Handbook for Primary Teachers, 212 p. Harmondsworth: Penguin.
2. Kelly Phillips. 4 ways to get honest Feedback from your elementary students. [Electronic resource] / Mode of access to the resource: https://theartofeducation.edu/2017/07/17/3-ways-get-honest-feedback-elementary-students/
3. Lynch, Tony. (2001). Communication in the language classroom. - XVI, 174 p.: fig. - Oxford; New York.
4. Wright A. (1997). Storytelling with Children, 222 p.: Oxford University Press.

Стаття надійшла до редакції
23.05.20

INDIAN ENGLISH AND THE LINGUISTIC SITUATION IN INDIA

УДК 811.111(540)

ДУБРОВІНА ОЛЬГА,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МИХАЛЬЧУК О.М.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Introduction. The rapid spread of English as a language of communication has no doubt stimulated debate about the status of English in its varieties, which are commonly called World Englishes. This term is usually used to denote varieties of English (standard, dialect, national, regional, creole, hybrid, “broken”, etc.) spoken throughout the world. English is widely studied and spoken in virtually every Asian nation. Indian English comprises several dialects or varieties of English spoken primarily in the Indian subcontinent.

The topicality of the problem is determined by the extreme importance of the English language in the contemporary society and its growing use throughout the world. Varieties of English have attracted scholars from many different linguistic subdisciplines (D. Crystal, D. Graddol, C. M. Millward, M. Hayes, P. Seargeant, J. Swann, P. Trudgill, J. Hannah, and others).

The aim of the research is to overview the linguistic situation in India and to explore the

peculiarities of the variety of English used in this country.

Main part. There are twenty-two official languages in India, and English is one of them, with about one hundred million speakers. English is the most important language for national, political, and commercial communication.

Anglo-Indian community numbering fewer than half a million speakers of Indian English use it as a second or third language, after their indigenous Indian languages such as Assamese, Oriya, Urdu, Gujarati, Punjabi, Hindi, Sindhi, Pushto, Bengali, Balochi, Kannada, Telugu, Marathi, Tamil, and Malayalam. Hindi is the most widely spoken language and the primary tongue of 43 percent of the people.

Many of the numerous native languages of India are Indo-European, descendants of the Sanskrit spoken by the Aryan tribes who invaded northern India from the northwest in the second millennium B.C. and merged with the earlier inhabitants. India was subsequently invaded by the Arabs in the eighth century A.D., controlled by Turkish Muslims in the twelfth century, and ruled by Mogul emperors from the sixteenth to the nineteenth centuries. Portugal became the first significant European influence in India when Vasco da Gama established trading posts there at the beginning of the sixteenth century. The Dutch and the French followed, but the English, operating as the East India Company, were successful in getting sole control of most of India during the seventeenth century. In 1947, Britain partitioned India into the dominions of India and Pakistan, and India became a self-governing member of the Commonwealth. In 1950, India became a republic.

Missionaries were the first English teachers in India. Beginning in 1614, mission schools continued to teach English, at least sporadically, until independence.

In the mid-nineteenth century, the British promulgated an official policy of training natives in English and established a number of universities. Hindi is the official language of the nation and the native language of about a third of the population; English is the “associate official” language. English is taught as a second language all over India; about 20 percent of the newspapers are in English. One estimate is that about 40 percent of the population use English to some extent. As in all areas where English is widely used as a second language, English proficiency in India can be classified roughly as high, intermediate, and low, with regional variations superimposed on these levels. British English speakers speak derogatively of Indian English as “Babu English” or of the Anglo-Indian accent as the “chee-chee accent.” Babu English and the chee-chee accent are the often caricatured flowery language of some moderately educated people who are less proficient in formal English than they realize. The Indians themselves are aware of this, but they have been unable to agree whether the standard for Indian English should remain British English or whether a separate Indian Standard should be established that would openly accept widely used Indianisms [1, p. 394].

The pronunciation of Indian English varies quite considerably depending on the speaker’s native language as well as on his or her educational background and degree of exposure to native English. The most striking difference between RP and Indian English is in sentence intonation and rhythm, Indian English being syllable-timed rather than stress-timed. Further, instead of stress, Indian English usually has a falling or a low-rising pitch on the “stressed” syllable, with a rise in pitch on the following syllable. This produces a sing-song effect so much like South Welsh that Indian English is even sometimes called “Bombay Welsh.” Suffixes, weak function words like to and of, and

auxiliary verbs may be stressed. Incorrect word stresses are common, though idiosyncratic (for instance, *necéssary*, *miníster*).

In respect of morphology and syntax, Indian English shares with other nonnative varieties of English the tendency to make mass nouns into count nouns, e.g. *The street is filled with litters*, nonnative use of *yes* and *no* in answering negative questions, and an undifferentiated tag question *isn't it* (e.g. *You are coming tomorrow, isn't it?*). Also typical of nonnative English are unidiomatic but not necessarily incorrect use of prepositions (e.g. *I want to get down from the bus*), improper inversion after interrogative words (e.g. *I wonder who is she*), and unidiomatic verbal constructions (e.g. *When he will come, he will talk to you*).

More specifically characteristic of Indian English is the improper placement of the pronoun there (e.g. *You know good reasons are there*). Indian English also makes extensive use of compounding where native varieties would use an of-phrase (e.g. *bread-loaf, key-bunch*).

As concerns lexicon, not surprisingly, Indian English has many borrowings from native languages, such as *durzi* 'tailor', *swadeshi* 'native', and *sahib* 'sir' [1, p. 396].

One distinctive characteristic of Indian English is that there is substantial lexical borrowing from Indian languages into English. Some frequently encountered words include the following:

Indian English	British English
crore	ten million
lakh	one hundred thousand
dhabi	washerman
durzi	tailor
hartal	a strike used as a political gesture
sahib	sir, master
swadeshi	indigenous, native, home-grown

Other vocabulary differences between British English and Indian English are due to extension or alteration of meaning of British English words, retention of archaic forms or innovations, for example: *almirah* − a chest of drawers (from Portuguese);

as such − consequently, therefore; *backside* − behind, in back of; *biodata* – curriculum vitae; *co-brother* − wife's sister's husband; *cousin-sister* − female cousin; *to half-fry* − to fry (an egg) on one side; *hotel* − restaurant, café, etc. [3, p. 137].

Hybrid Indianisms, or compounds of which one part is English and the other from a native language, include police *jamadar* (rank corresponding to lieutenant), *kumkum mark* (the Hindu mark on the forehead), and *punkah-boy* (operator of a fan). Among the new words formed by compounding preexisting English words are *betel-bag* and *saucer-lamp*.

Perhaps no nonnative variety of English is better known for its predilection for elegant or pompous words and constructions, for hyperbole, and for mixed or ludicrous metaphors than is Indian English. A friend will be *of tender years* rather than young; one feels *melancholy* rather than sad. An illustration of Indian English hyperbole is *I am bubbling with zeal and enthusiasm to serve as a research assistant*.

Conclusion. Having analyzed the linguistic peculiarities of Indian English, we can conclude that the pronunciation of Indian English is greatly influenced by local languages and thus varies in different parts of the country. Grammatically, Indian English shares with other nonnative varieties of English the tendency to make mass nouns into count nouns, nonnative use of yes and no in answering negative questions, and an undifferentiated tag question isn't it. Indian English has many borrowings from native languages; besides, there is substantial lexical borrowing from Indian

languages into English. Indian English abounds in hybrid Indianisms – compounds of which one part is English and the other from a native language; it tends to employ elegant or pompous words and constructions, for hyperbole, and for mixed or ludicrous metaphors.

REFERENCES

1. Crystal, D. English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge University Press, 2003. – 229 p.

2. Millward C. M. A Biography of the English Language / C. M. Millward, M. Hayes. – Boston : Wadsworth, 2011. – 499 p.

3. Seargeant P. English in the World : History, Diversity, Change / P. Seargeant, J. Swann. – New York : Routledge Taylor & Francis Group, 2012. – 389 p.

4. Trudgill P. International English / P. Trudgill, J. Hannah. – London – New York : Routledge Taylor & Francis Group, 2013. – 165 p.

Стаття надійшла до редакції
17.05.20

ENGLISH AS THE LANGUAGE OF INTERNATIONAL COMMUNICATION

УДК 811.111(100)

ФЕЄР ВІТАЛІЯ,
студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Науковий керівник: МИХАЛЬЧУК О.М.,
викладач кафедри германської філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Introduction. Britain's colonial expansion established the pre-conditions for the global use of English, taking the language from its island birthplace to settlements around the world. The English language has grown up in contact with many others, making a hybrid language which can rapidly evolve to meet new cultural and communicative needs. English is found on every continent. It has major speech communities in over seventy countries. It is the language of the Internet, air-traffic control, international travel, international business, and of science. English is remarkable for its diversity, its propensity to change and be changed. This has resulted in a variety of forms of English. The global spread of English and its rise as the language of international communication has been extensively studied by D. Crystal, D. Graddol, J. Jenkins, E.W. Schneider, B. Kachru, Y. Kachru, T. McArthur and other scholars.

The purpose of this article is to explore English as the language of international communication and to analyze the reasons and consequences of its global spread.

To live in today's fast-moving competitive world it is absolutely necessary to know and be able to do a lot of things. Knowledge of a foreign language is one of them. About one hundred years ago many educated people learned and spoke French when they met people from other countries. Today most people speak English when they meet foreigners. Modern English, sometimes described as the first global lingua franca [1, p. 65], is the dominant language or in

some instances even the required international language of communications, science, information technology, business, seafaring, aviation, entertainment and diplomacy [2, p. 34]. It has become the new international language. There are more people who speak English as a second language than people who speak English as a first language.

By the beginning of the twenty-first century, therefore, English is seen by many as a language which is extremely economically and intellectually viable. This seems to be reflected in the growing numbers of people across the globe who are learning English: current estimates hold that approximately 375 million speakers use English as a first language (L1), roughly the same number speak it as a second language (L2), and 750 million are learning it as a foreign language (EFL). These three groups, however, are in a state of continuous flux – many areas which are today classified as primarily having EFL speakers are likely to eventually shift to L2 status and by extension, L2 areas will generate communities of speakers where English is an L1.

One of the interesting results of English becoming an important L2 in many areas is the development of new, local varieties influenced by co-existing indigenous languages. This is distinct from the adoption of a standard form for formal and public (typically written) usage. As far as the new "hybrid" varieties go, many are now recognized by their speakers as distinctive forms which reflect a particular national and cultural identity. The global appropriation of English has also raised or highlighted questions to do with national and cultural identity. The language's high global profile, as well as "its close association with social and economic changes in developing countries" [3, p. 39], has led to an assumption of a causative link between its spread and the endangerment and loss of other tongues.

The reasons of expansion of the English language as stated by Jennifer Jenkins are:

- historical (colonial and imperial policy of Great Britain);
- economic (the leading economic position of the United States in the world);
- practical (English as the language of science, the Internet, tourism, international security, etc.);
- intellectual (English as the language of the world's cultural heritage);
- cultural (English as the language of international pop culture and the global advertising market) [4, p. 45].

E.W. Schneider outlines the following phases in the spread of English:

Phase 1 – Foundation: This is the initial stage of the introduction of English to a new territory over an extended period of time. The motivations may be trade or long-term settlement. Two linguistic processes are operative at this stage: (a) language contact between English and indigenous languages; (b) contact between different dialects of English of the settlers which eventually results in a new stable dialect.

Phase 2 – Exonormative stabilisation: At this stage the settler communities tended to stabilise politically, under British rule. English increases in prominence and the speakers look to England for their formal norms. Local vocabulary continues to be adopted. Bilingualism increases amongst the indigenous population through education and increased contacts with English settlers.

Phase 3 – Nativisation: According to Schneider this is the stage at which a transition occurs as the English settler population starts to accept a new identity based on present and local realities, rather than sole allegiance to the 'mother country'. Educationists and others point to the differences between the local forms of English and the more prestigious metropolitan norms.

Phase 4 – Endonormative stabilisation: This stage is characterised by the gradual acceptance of local norms, supported by a new locally rooted linguistic self-confidence. Acceptance of local English(es) expresses this new identity. National dictionaries are enthusiastically supported, at least for new lexis (and not always for localized grammar). Literary creativity in the local English begins to flourish.

Phase 5 – Differentiation: At this stage there is a change in the dynamics of identity as the young nation sees itself as less defined by its differences from the former colonial power as a composite of subgroups defined on regional, social and ethnic lines. Coupled with the simple effects of time in effecting language change (with the aid of social differentiation) the new English starts to show greater differentiation [5, p. 33–54].

Of all the models describing English world-wide, Kachru's (1985) three circle model has proven the most influential, dividing English use into three categories: the Inner Circle, Outer Circle and Expanding Circle. These circles represent the type of spread, the patterns of acquisition and the functional domains in which English is used across cultures and languages. According to the three circles model of Braj Kachru [6, p. 20], the spread of English around the world can be illustrated by Figure 1.

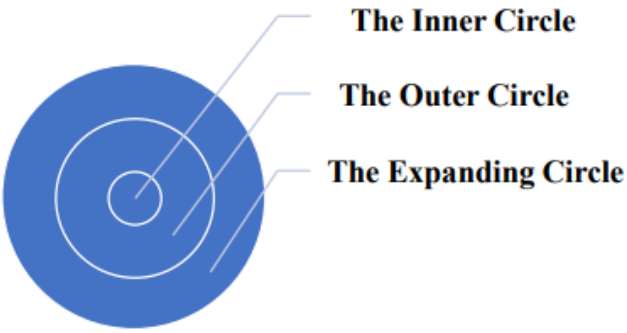

Figure 1. Kachru's three circles model

- **The Inner Circle:** the UK, the USA, Canada, New Zealand, Australia;
- **Outer Circle:** Ghana, Zambia, Kenya, Nigeria, Tanzania, South Africa, India, Pakistan, Singapore, the Philippines, etc.;
- **The Expanding Circle:** the European Union, Russia, Vietnam, Malaysia, Japan, Egypt, Israel, Iran, etc.

The Inner Circle refers to the traditional bases of English, where English is used as a first language. The Inner Circle varieties are conventionally known as "norm providing". The Outer Circle encompasses countries for which English is not native but is instrumental for historical reasons and plays a part in the nation's institutions, either as an official language or otherwise. The Outer Circle varieties are regarded as "norm-developing". The Expanding Circle includes territories where English is used as a foreign language. The Expanding Circle varieties are considered to be "norm dependent". The Kachru's model has got a dynamic nature: the Expanding Circle is growing annually as the number of English learners and teachers is steadily increasing; as well as the Outer Circle that is enlarging with the countries from the Expanding Circle. As Jack C. Richards, the EIL scholar, said: «English is no longer viewed as the property of the English-speaking world but as an international commodity» [6, p. 21].

English may not be the most spoken language in the world, but it is the official language in a large number of countries. It is estimated that the number of people in the world that use in English to communicate on a regular basis is 2 billion!

Many of the world's top films, books and music are published and produced in English. Therefore by learning English you will have access to a great wealth of entertainment and will be able to have a greater cultural understanding. Most of the content produced on the internet (50%) is in English.

The territorial dispersion of the English speaking countries led to the emergence of different variants of English from which British,

American and Australian are especially distinguished [7, p. 23]. Distinctions in pronunciation, especially vowel sounds are most of all noticeable. There are certain distinctions in the value and use of some words and expressions, in details of spelling. Distinctions in grammar are insignificant. Any of these variants can't be defined as a model for all English-speaking community, so when studying the language one decides for oneself what variant to choose.

About 30 states in Asia and Africa, having become independent as a result of disintegration of the British Empire, kept from colonial times English as official. They wanted to replace it in this function by national languages of their people but it appeared difficult, and sometimes impossible. Among these states, in particular, are India, Pakistan, Singapore in Asia, Nigeria, Ghana, Kenya, Uganda, Tanzania, Zimbabwe in Africa. Total number of the population of such countries exceeds one and a half billion. English is used here in certain spheres – in political life, in public administration, in army, at school, and also for communication between different nationalities. On the whole, the percentage of people who speak English here is very low and therefore it's hardly necessary to rank these countries as English-speaking.

Conclusion. The close of the 20th and the beginning of the 21st century is a time of global transition, and as the world is in transition, so the English language is itself taking new forms. It is difficult to establish the total number of Englishes in the world, as new varieties of English are constantly being developed and discovered.

There are two main factors that made English a global language: first, the expansion and influence of British colonial power; second, the status of the United States of America as the leading economic, military and scientific power of the twentieth century. And there are yet other contributing factors. One is the increasing need for international communication as a result of modern technology: such innovations as the telephone, radio, television, jetliner transport and computers each introduced a step-change in the potential for international communication.

Today English is everybody's ownership. It equally belongs to its native speakers and non-native speakers. Traditionally understood as non-native speakers, English-knowing bilinguals are now considered to be native speakers of their local variety of English. Thus the edge between native and non-native speakers has become blurred. Knowledge of English is essentially beneficial for people who have a tool for global communication.

REFERENCES

1. Crystal, D. The English Language / D. Crystal. – Londom : Penguin Books, 1988. – 288 p.

2. Crystal, D. English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge University Press, 1997. – 228 p.

3. Graddol, D. The Future of English? / D. Graddol. – The British Council, 1997. – 64 p.

4. Jenkins J. English as a Lingua Franca : Attitudes and Identity / J. Jenkins. – Oxford University Press, 2007. – 157 p.

5. Schneider, E.W. Postcolonial English / E.W. Schneider. – Cambridge University Press, 2007. – 367 p.

6. Kachru B. The Handbook of World Englishes / B. Kachru, Y. Kachru, C.L. Nelson / Oxford : Blackwell, 2006. – 832 p.

7. McArthur, T. The Oxford Companion to the English Language / T. McArthur. – Oxford University Press, 1992. – 1184 p.

Стаття надійшла до редакції
21.05.20

ВИМОГИ
до підготовки науково-методичних статей
Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»

До оформлення статей висуваються такі вимоги (Бюлетень ВАК України.–2009.– № 5):

Матеріали, надіслані до редакції, повинні торкатися актуальної проблематики, факти мають бути викладені з максимальною точністю.

Поданий рукопис **наукової статті** мусить бути структурований у такий спосіб: Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виокремлення мети та основних завдань дослідження. Виклад основного матеріалу дослідження. Висновки та перспективи подальших досліджень та містити УДК.

Рукопис **статті з методики** повинен містити: методичну доцільність задекларованої розробки, аналіз попередньо набутого досвіду, розбудову заняття в розгорненому вигляді, практичну вагомість напрацювання та результати впровадження.

До рукопису додаються анотації (українською та англійською мовами), у яких повинна бути чітко сформульована основна ідея статті та стисло обґрунтована її актуальність (обсяг 6-8 рядків), а також ключові слова та словосполучення. При викладанні матеріалу необхідно дотримуватися норм сучасної літературної мови та стандартизованої термінології, уникати позанормативних форм і конструкцій.

Робочі мови журналу: українська, російська, англійська, німецька.

До друку у Віснику приймаються статті – результати оригінальних науково-методичних здобутків, які раніше ніде не друкувалися (мінімальний обсяг – 7 А4, максимальний – 12 сторінок, з урахуванням списку літератури, таблиць, графіків, схем та ілюстрацій).

До редакції подавати рукописний варіант статті (з підписом автора чи авторів) та електронну версію публікації.

Рукопис готується за допомогою текстового редактора версії Microsoft Word 7 і вище.

Параметри сторінки: розмір паперу – А4 (книжна орієнтація), усі поля – 2 см, шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5.

До статті додаються: короткі відомості про автора (авторів): прізвище, ім’я, по батькові; науковий ступінь, вчене звання, категорія, педагогічне звання, повна назва установи, де працює чи навчається автор; посада, номер контактного телефону.

Редакційна колегія залишає за собою право редагування та коректури поданих матеріалів. Однак, відповідальність за зміст статей несуть автори.

Список використаної літератури оформляти відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 та в порядку цитування.

Шановні дописувачі Вісника!

Для отримання довідок, надання зауважень та пропозицій просимо звертатись на

Viber 097-211-64-54 або e-mail: heorhiivna@gmail.com

Медіа-редактор: к.пед.н., доц. Марценюк Олена Георгіївна

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Бєліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.
Автор(и) та редактор(и) упорядник	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.

	4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.
Авторефер ати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. С. 530–543.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ : КНИГИ	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. *Михайло Баймуратов: право як буття вченого* : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. *Тридцать лет с экологическим правом* : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна

	деліктність. *Адміністративне право України* : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні* : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛІ В КОНФЕРЕНЦІЙ (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини XX століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. *Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених* : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. *Формирование толерантного сознания в обществе* : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава,18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. *Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук* : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. *Великий енциклопедичний юридичний словник /* ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. *Адміністративне право України :* словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. *Юридична енциклопедія*. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВАНОГО ВИДАННЯ	1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. *Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки.* Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. *Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій*. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. *Проблеми законності*. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧН	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: ґенеза і поняття. *Право України*. 2017. № 5. С. 71–79.

ОГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ, ГАЗЕТИ)	3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. *Урядовий кур'єр*. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. *Юридичний вісник України*. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe2: ab initio modeling and comparison with experiment. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. *Наука та інновації*. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ, НАВЧАЛЬНЕ, ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ

Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках журналу фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвищ, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, несуть автори опублікованих матеріалів. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та видавця. Будь-яке використання – з обов'язковим посиланням на журнал.

ВИПУСК 2 (34)

Засновник та видавець:

Комунальний заклад вищої освіти

«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Реквізити редакції та видавця:

Адреса: 21019, м. Вінниця, вул. Нагірна, 13

Телефон: (0432) 57-50-42, 68-62-25

http:www.vgpk.com.ua

Ціна: договірна